

ADİYAMAN TARIM EKONOMİSİ

MEVCUT DURUM, YAPISAL SORUNLAR
VE GELECEK STRATEJİLERİ

Yazar: Doç. Dr. İSMAİL UKAV

BİDGE Yayınları

Adıyaman Tarım Ekonomisi

Mevcut Durum, Yapısal Sorunlar ve Gelecek Stratejileri

Yazar: İsmail Ukav

ISBN: 978-625-8989-26-7

1. Baskı

Sayfa Düzeni: Gözde YÜCEL

Yayınlama Tarihi: 18.05.2026

BİDGE Yayınları

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının ve editörün yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Sertifika No: 71374

Yayın hakları © BİDGE Yayınları

www.bidgeyayinlari.com.tr - bidgeyayinlari@gmail.com

Krc Bilişim Ticaret ve Organizasyon Ltd. Şti.

Güzeltepe Mahallesi Abidin Daver Sokak Sefer Apartmanı No: 7/9 Çankaya /
Ankara

İçindekiler

ÖNSÖZ	5
Giriş.....	7
Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi	10
Coğrafi Konum	12
Adıyaman'ın Ekonomik ve Sosyal Yapısı	13
Adıyaman'da Tarım ve Hayvancılık.....	14
Adıyaman'da Sanayi.....	16
Adıyaman'da Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı..	17
Adıyaman'ın Dış Ticareti.....	18
Adıyaman ve Ulusal Hesaplar	22
Adıyaman'ın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi	22
İKİNCİ BÖLÜM.....	25
TARIM SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE VE DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ YERİ.....	25
Küresel Tarım Ürünleri Ticareti	25
Tarım Sektörünün Türkiye Dış Ticaretindeki Yeri	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27
ADİYAMAN'DA SOSYAL-EKONOMİK YAPI ve TARIM EKONOMİSİ	27
Adıyaman'ın Demografik Göstergeleri.....	27
Adıyaman'da Göç Durumu	29

Adıyaman'da İstihdam ve İşgücü Piyasası.....	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	31
ADİYAMAN'DA TARIM, HAYVANCILIK VE ORMANCILIK	31
Adıyaman'ın Tarımsal Yapısı ve Arazi Varlığı	31
Adıyaman'da Bitkisel ve Hayvansal Ürünler Üretimi	38
Adıyaman'da Hayvancılık	56
Hayvancılık Ürünleri ve Yan Kolları	59
Adıyaman'da Su ve Su Kaynakları	65
Adıyaman'ın İklim Özellikleri ve İklim Krizi.....	75
Tarımsal Mekanizasyon	81
Adıyaman'da Tarımsal İstihdam.....	101
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	111
DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA.....	111
ALTINCI BÖLÜM.....	120
SONUÇ VE ÖNERİLER	120
Kaynakça.....	129

ÖNSÖZ

Tarım ve hayvancılık, tarih boyunca toplumların temel geçim kaynağı olmuş, uygarlığın gelişiminde ana unsur olmuştur. Bugün tarım, yalnızca gıda ihtiyacını karşılayan bir sektör değil; ulusal gelir, ekonomik kalkınma, istihdam, ihracat ve sürdürülebilirlik açısından son derece önemli bir sektör haline gelmiştir. Tarım ve hayvancılık, ülkelerin kalkınmasında, gıda güvenliği ve güvencesinin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Dünyada yaşanan savaşlar, salgınlar, krizler vb. durumlar tarımı daha önemli hale getirirken, sahip olduğumuz tarımsal üretim altyapısının verimli ve etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, tarım ve hayvancılık sektöründe katma değeri artırılmış, yenilikçi ve çevre dostu üretim sistemlerinin uygulanması ve yaygınlaştırılması bir zorunluluk halini almıştır.

Adıyaman, verimli toprakları, farklı iklim kuşakları ve geniş ürün yelpazeyle tarım ve hayvancılıkta belli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli değerlendirebilme bağlamında tarımsal üretkenliği sağlayarak tarımsal nüfusun refahını artırmak ve doğal dengeyi sürdürülebilir kılmak önem taşımaktadır. Bu anlayışla, Adıyaman ve ilçelerinde kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesini sağlayacak, özellikle tarıma dayalı sanayi girişimlerinin özendirilmesi, bölgenin ekonomik olanaklarının geliştirilmesi, yaşam standartlarının artırılması ve refah düzeylerinin yükseltilmesine yönelik çalışma yapılmıştır.

Bu kitap, sözü edilen bu çerçevede, Adıyaman tarımına geniş bir perspektifle ekonomik açıdan bakan, mevcut durumu ve sorunları ortaya koyan ve buna yönelik olarak da çözümler öneren bir çalışma olup, uygulanacak tarım ve hayvancılık politikalarının üretim odaklı olmasının yanında, çevreye duyarlı ve sosyal dengeyi gözetten bir yaklaşım sergilemesi gerektiğine de vurgu yapmaktadır.

Çalışma ile üreticilerin, karar vericilerin ve yöneticilerin, kısacası Adıyaman tarımına ekonomi açısından ilgi duyan herkesin

yararlanacağı, Adıyaman tarımsal sanayine yatırım yapacak girişimcilerin stratejik kararlar almalarında kolaylık sağlayarak, belirlenen politikaların uygulanması ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Kitabın, tüm tarım sektörüne, konu ile ilgili çalışma yapacaklara ve ilgililere faydalı olmasını, ıfık tutmasını dilerim.

Doç. Dr. İsmail UKAV

Giriş

Dünyada yaşanan salgınlar ve ekonomik sorunlar, başta tarım ürünleri olmak üzere gıda fiyatlarında artışlara yol açmış; gıda arz güvenliği ve güvencesi gibi konular gündeme daha sık gelmeye başlamıştır. Tarım sektöründeki altyapı sorunları, girdi fiyatlarının yüksekliği, verim düşüklüğü, sürdürülebilirliğin dikkate alınmaması ve tarımsal finansman yetersizlikleri temel sorunların kaynağını oluşturmaktadır. Bu sorunların çözülmesi ve sektörün rekabet gücünün artırılması için ekolojik kaynakların etkin, verimli ve sürdürülebilir bir şekilde yönlendirilmesi; iklim değişikliğinin yarattığı olumsuzluklara karşı etkili önlemlerin alınması, üreticilerin düzenli gelire kavuşturulması ve tüm bu süreçlerde sürdürülebilirliğin sağlanması, uygulanacak tarım politikasının öncelikleri arasında yer alması stratejik önem taşımaktadır.

Türkiye tarımı, üretim kapasitesi yüksek olmakla birlikte, tarımsal yönetim kapasitesi yönünden yeterince güçlü değildir. Tarımın temel sorununun üretimden çok, tarımsal örgütlenme ve planlama eksikliği olduğu ortadadır. Örgütlü üretim yapısı zayıf, kamunun yönlendirmesi yetersiz olduğundan tarımsal üretim genellikle plansız bir şekilde büyümektedir. Dağınık politikalar yerine tarımı ve sanayiye bir pazar bütünlüğü içinde ele alan politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Tarım, artık yalnızca toprağı işlemek değil; veri, yazılım, genetik, pazarlama ve ekosistem mühendisliğinin bir arada olduğu yenilikçi ve dijital bir alan konumuna gelmiştir. Bu alanda var olmak, başkalarının geliştirdiği sistemleri kullanmakla değil, kendi sistemlerimizi yaratacak disiplinler arası akıllı ve kurumsal yapıyı oluşturmakla mümkündür.

Yaşanacak bu dönüşüm, ekonomik bir atılımın ötesinde, ülkenin gıda egemenliği ve topraklarının geleceği için verilmesi gereken stratejik bir mücadeledir. Tarımda kısa vadeli çözümler değil, devletin yönlendiriciliğinde uzun vadeli planlar benimsenmeli ve uygulanmalıdır. Türkiye, tarımda güçlü ve küresel bir üretici

olarak tarıma dayalı sanayide yükselirken, katma değerli stratejik ürünlere odaklanmalı ve tarım–sanayi entegrasyonu mutlaka sağlanmalıdır.

Tarım sektörünün toplumlar için hayati bir önemi bulunmakta olup her dönemde stratejik önemi daha da artmaktadır. Başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin ekonomilerine sağladığı katkılar yaşamsal düzeydedir. Bu katkılar; ulusal gelir, üretim, girdi sağlama, istihdam, kendine yeterlilik ve dış ticaret gibi alanlarda her geçen gün daha da ön plana çıkmaktadır. Günümüzde tarım sektörü; sürdürülebilirlik, verimlilik ve etkinlik, kaynakların doğru kullanımı, piyasa dengesizlikleri ve iklim değişikliğinin getirdiği pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunları ortaya koyup çözümler üretmek, sektörde yeni arayışlar ve yaklaşımlar geliştirmek önem taşımaktadır. Tarım ekonomisi bilimi; kaynakların etkin ve verimli kullanılması, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilirlik yönlerinden sağlanacak katkılara yapılan bilimsel araştırmalarla yön göstermektedir.

Türkiye’de tarımın bölgesel dağılımı incelendiğinde, her ilin üretim yapısı, doğal kaynak tabanı, iklim koşulları, pazara erişimi ve sanayi bağlantıları farklılık göstermektedir. Bu nedenle tarım ekonomisine ilişkin değerlendirmelerin ulusal ölçekte olduğu kadar il düzeyinde de yapılması önem taşımaktadır.

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin batısında yer alan, hem iklim hem topoğrafya hem de ürün deseni bakımından heterojen bir yapıya sahip illerden biridir. İlde badem, tütün, nar, Antep fıstığı, buğday, arpa, nohut ve su ürünleri gibi farklı alt sektörler aynı ekonomik yapı içinde varlık göstermektedir. Bununla birlikte sulama altyapısının sınırlılığı, yüksek girdi maliyetleri, parçalı arazi yapısı, işleme sanayisinin yetersizliği ve üretici örgütlenmesindeki zayıflıklar, bu potansiyelin katma değere dönüşmesini sınırlandırmaktadır.

Adıyaman'ın tarımsal yapısını incelemeyi daha da önemli kılan hususlardan biri de 6 Şubat 2023 depremlerinin bölgesel ekonomi üzerindeki etkileridir. Depremin yalnızca kentsel dokuda değil; lojistik, emek arzı, yatırım iştahı, kırsal altyapı ve üretim sürekliliği üzerinde de dolaylı etkiler oluşturduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla ilin tarım ekonomisinin mevcut durumunu analiz etmek, yalnızca sektörel bir inceleme değil; aynı zamanda bölgesel toparlanma ve kalkınma stratejisi açısından da önemlidir.

Bu çerçevede kaleme alınan bu kitapta; tarım ve hayvancılığın yanı sıra sanayi, madencilik, turizm ve diğer ticari faaliyetlere dayalı bir ekonomisi olan Adıyaman'ın tarımsal üretim kapasitesi çeşitli boyutlarıyla incelenmiş, tarım sektörünün içinde bulunduğu sorunlar ortaya konulmuş ve ekonomi biliminin öncülüğünde bu sorunlara çözümler üretilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikle Adıyaman'ın genel anlamda coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısı incelenmiş, ilin karakteristik özellikleri tanımlanmıştır. Bu bağlamda Adıyaman'ın demografi, tarım, sanayi, iç ve dış ticaret dinamikleri araştırılmıştır. Konunun stratejik değerini vurgulamak açısından tarım sektörünün Türkiye ve dünya ekonomisindeki yeri de analize dahil edilmiştir. Çalışmanın omurgasını oluşturan "Tarım, Hayvancılık ve Ormancılık" bölümünde; Adıyaman'ın arazi varlığı ve kullanımı, bitkisel ve hayvansal üretim kapasitesi, su kaynakları, iklim krizinin etkileri ve ormancılık faaliyetleri detaylıca irdelenmiştir. "Değerlendirme ve Tartışma" bölümünde Adıyaman'ın tarımsal yapısı ekonomi bilimi prensipleriyle analiz edilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise tarımsal ekonomi yapısının sonuçları ele alınarak, Adıyaman'ın refah seviyesi yüksek bir kente dönüşmesi için mevcut potansiyelini harekete geçirecek çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Adıyaman tarımını ekonomik yönden topluca ele alan bir çalışmaya

rastlanmaması dolayısıyla, ortaya koyulan bu çalışmayla literatüre anlamlı bir katkı sağlanmış olacaktır.

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Adıyaman'ın tarım ekonomisini çok boyutlu bir çerçevede analiz etmek; ilin tarımsal üretim kapasitesini, yapısal sınırlılıklarını ve gelişme potansiyelini ekonomi bilimi çerçevesinde değerlendirmektir. Bu bağlamda çalışma, yalnızca mevcut durumu betimlemeyi değil; aynı zamanda Adıyaman'ın tarımsal kalkınma kapasitesini sınırlayan temel darboğazları ortaya koymayı ve bunlara yönelik politika önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışma; Adıyaman'ın sosyo-ekonomik yapısını, tarımsal arazi varlığını, bitkisel üretim desenini, hayvancılık ve su ürünleri kapasitesini, su kaynaklarını, sulama altyapısını, tarıma dayalı sanayi yapısını, dış ticaret görünümünü, çevresel risklerini ve kırsal sosyal yapısını kapsamaktadır. Analizlerde ilin genelinin yanı sıra; ilçe düzeyinde de değerlendirmeler yapılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, ikincil verilere dayalı betimsel ve yorumlayıcı bir bölgesel tarım ekonomisi analizidir. Araştırmada nicel veri derleme, karşılaştırmalı değerlendirme ve sektörler arası ilişki çözümlemesi birlikte kullanılmıştır. Nicel yöntemler, sayısal veri toplayıp bunları genelleştirerek verilerin istatistiksel ve sayısal analizine vurgu yapar. Nicel çalışmalarda mevcut durum ve olgular hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla, sayısal değerler objektif ve sistematik bir şekilde gözlemlenerek ölçülmektedir. Nicel araştırmalar yapılarak elde edilen veriler, sayısal değerlerin

istatistiksel sonuçları üzerinden değerlendirilmektedir. Bu tekniklerle elde edilen verilerle frekans dağılımları, yüzdelik dağılımları ve standart puanlar hesaplanır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014; Taşdemir, 2022; Garip, 2023). Elde edilen veriler, tarım ekonomisi, bölgesel kalkınma ve sürdürülebilirlik eksenlerinde yorumlanmıştır.

Çalışmada kullanılan yöntem üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, Adıyaman iline ilişkin güncel kurumsal veriler derlenmiştir. İkinci aşamada, bu veriler tarımsal üretim, gelir yapısı, sulama, sanayi entegrasyonu, çevresel riskler ve kırsal istihdam vb. başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Üçüncü aşamada ise bulgular, ilin yapısal sorunları ve geleceğe dönük politika seçenekleri çerçevesinde analiz edilmiştir.

Çalışmada kullanılan başlıca veri kaynakları olarak; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden, Organize Sanayi Bölgesi ve yerel kurumsal raporlardan yararlanılmış, saha ile ilgili gözlemler kullanılmıştır.

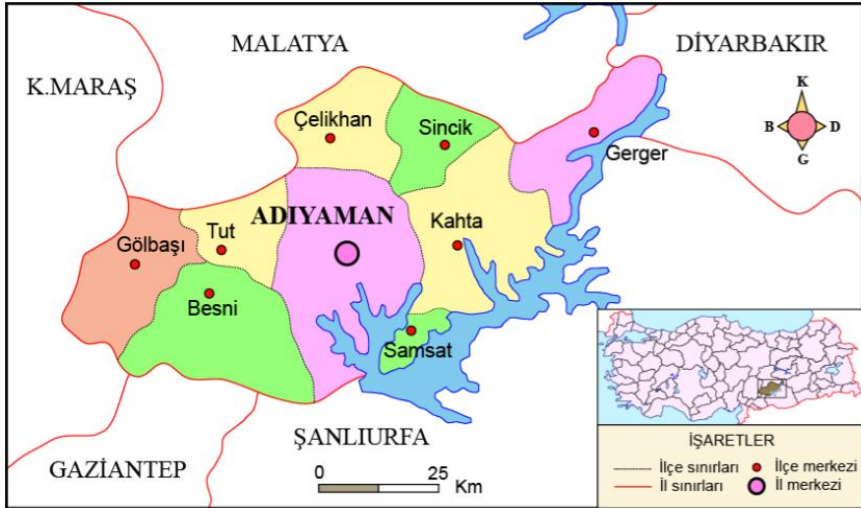
Veri Dönemi ve Sınırlılıklar

Çalışmada, kurumların veri yayımlama dönemlerine bağlı olarak farklı yıllara ait veriler kullanılmıştır. Bu nedenle çalışma, tek bir yıla ait anlık bir fotoğraf olmaktan çok, Adıyaman tarım ekonomisinin güncel görünümünü ortaya koymayı amaçlayan bir nitelik taşımaktadır. Bununla birlikte verilerin farklı yıllara ait olması, bazı göstergelerin doğrudan karşılaştırılmasını sınırlandırmaktadır. Ayrıca il düzeyinde yayımlanan bazı veriler güncelleme sıklığı, tanım farklılığı ve erişilebilirlik bakımından sınırlılıklar içermektedir. Dolayısıyla çalışma, mevcut kurumsal veriler kapsamında Adıyaman tarım ekonomisinin yapısal görünümünü ve temel eğilimlerini ortaya koymayı hedefleyen analitik bir çerçeveye sunmaktadır.

Coğrafi Konum

Adıyaman ili, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı ucunda, Orta Fırat bölümü içinde konumlanmıştır. Adıyaman, 37° 25' ile 38° 11' kuzey enlemi, 37° ve 39° doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Torosların güneydoğu uzantıları üstünde yer alan Adıyaman'ın kuzeyinde Malatya (Pütürge, Yeşilyurt ve Doğanşehir ilçeleri), batısında Kahramanmaraş (Merkez ilçe ile Pazarcık ilçesi), güneybatısında Gaziantep (Araban ilçesi), güneydoğusunda Şanlıurfa (Siverek, Hilvan, Bozova ve Halfeti ilçeleri), doğusunda ise Diyarbakır (Çermik ile Çüngüş ilçeleri) bulunmaktadır (Şekil 1). Merkez ilçe dâhil 9 ilçesi (Besni, Çelikhan, Gerger, Gölbaşı, Kâhta, Samsat, Sincik ve Tut) ve 428 köyü bulunmaktadır. Deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 669 metre olan ilin yüzölçümü 7.337 km² (göller dâhil 7.871 km²)'dir. İlin kuzeyinde Çelikhan ve Sincik; doğusunda Kahta, güneydoğusunda Samsat ve Atatürk Baraj Gölü; güneyinde Fırat Nehri, batısında ise Besni ve Tut ilçeleri yer almaktadır (Adıyaman Valiliği, 2025).

Şekil 1. Adıyaman İl Haritası

Kaynak: CoğrafyaHarita, 2026. <http://cografyaharita.com/adiyaman-haritasi.html> 12.01.2026

Adıyaman, tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomisinin yanında özellikle turizm, madencilik ve ticari faaliyetleri ile öne çıkan bir ildir. Sahip olduğu potansiyelle gelişimini sürdüren önemli bir merkez konumundadır. Adıyaman ilinin nüfusu, 2025 yılı verilerine göre 617.821 kişidir. Nüfusun %69'u (yaklaşık 426.300 kişi) kent merkezlerinde, %31'i (yaklaşık 191.500 kişi) ise kırsal alanlarda yaşamaktadır. Türkiye genelinde kırsal nüfus oranının yaklaşık %7 olduğu göz önüne alındığında, Adıyaman'ın kırsal karakterinin baskın olduğu ve dolayısıyla tarım sektörünün il için hayati önem taşıdığı söylenebilir. Kısacası Adıyaman, kırsal karakterini büyük ölçüde korumakta, dolayısıyla bu durum tarımsal üretim, kırsal istihdam ve bölgesel gelir yapısı açısından dikkat çekmektedir. İlin nüfus yoğunluğu km² başına 83 kişidir (TÜİK, 2025). Güncel idari yapılanmada Adıyaman'ın 28 belediyesi ve 428 köyü bulunmaktadır (Adıyaman Valiliği, 2025).

Adıyaman'ın büyük üretim ve pazar merkezlerine yakınlığı, ekonomik yönden önemli bir üstünlük sağlamaktadır. Son dönemde ulaşım ağında gerçekleştirilen yatırımlar, Adıyaman'ın Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgeleri arasındaki coğrafi köprü konumunu daha da güçlendirmektedir.

Adıyaman'ın Ekonomik ve Sosyal Yapısı

7337 km²'lik bir alana sahip olan Adıyaman'ın 2025 yılı verilerine göre nüfusu 617.821'dir. Adıyaman nüfusunun Türkiye toplam nüfusu içindeki payı %0,7'dir. Yıllık nüfus artış hızı (binde 11,0) Türkiye ortalamasının (binde 3,4) üzerindedir. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla değeri 206.204.549 bin TL olan Adıyaman'ın toplam ihracat değeri toplam ithalat değerinden daha fazladır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,59 ile Türkiye ortalamasının (3,11) üzerindedir. Genç nüfusun (15-24 yaş) toplam nüfusa oranı %15,80'dir (Çizelge 1). Bu değer Türkiye ortalamasının üzerinde olmakla birlikte giderek azalan bir eğilim göstermektedir. Adıyaman

badem ve tütün üretiminde ülke sıralamasında birinci, dut üretiminde ise dördüncü sırada yer almaktadır. Nemrut Dağı, UNESCO Dünya Mirası Kalıcı Listesi'nde yer alan bölgedeki tek kült alanıdır.

Çizelge1. Adıyaman'a Ait Bazı Göstergeler

Göstergeler	Değer
Yüzölçümü	7337 km ²
Toplam nüfus (2025)	617.821 kişi
Yıllık nüfus artış hızı	binde 11.0
Nüfus yoğunluğu	83 kişi (km ²)
Ortalama hanehalkı büyüklüğü	3.59 kişi
Genç nüfus (15-24 Yaş)	98.018 kişi
Net göç hızı	1.86
GSYİH (2024)	206.204.549 bin TL
Kişi başı GSYİH (2024)	9.977 dolar
Toplam ithalat (2025)	35.414 bin dolar
Toplam ihracat (2025)	54.100 bin dolar
Toplam işlenen alan (2024)	169.025 ha
Toplam girişim sayısı (2024)	21.595 adet

Kaynak: İKA, (2025a). Rakamlarla İpek Yolu. TÜİK, 2026 (Coğrafi İstatistik Portalı).

Adıyaman'da Tarım ve Hayvancılık

TÜİK 2024 yılı verilerine göre, Adıyaman'da toplam işlenen tarım alanı **169.025 hektardır**. Yörede 2024 yılında **652.170 ton** tahıl ve diğer bitkisel ürünler üretimi gerçekleşirken, **1.178 ton** örtü altı sebze ve meyve üretilmiştir. Adıyaman'daki hayvan varlığı incelendiğinde; toplam **270.452** küçükbaş ve **104.515** büyükbaş hayvanın bulunduğu gözlenmiştir (Çizelge 2). Adıyaman'a ait bu değerler Türkiye geneli ile kıyaslandığında, tüm kalemlerde ilin payının **%1'in altında** kaldığı belirlenmiştir.

Çizelge 2. Adıyaman ve Türkiye Tarım ve Hayvancılık Göstergeleri

Göstergeler		Türkiye	Adıyaman	%
Toplam İşlenen Tarım Alanı (hektar)		20.201.112	169.025	0.83
Örtü Altı Sebze ve Meyve Üretim Miktarı (ton)		8.984.760	1178	0.0
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (Üretim Miktarı)		144.101.299	652.170	0.5
Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)		16.986.259	104.515	0.6
Küçükbaş Hayvan Sayısı (Baş)		54.902.668	270.452	0.5

Kaynak: TÜİK, 2024 (İstatistiksel Temalar).

Ekonomik gelişmişlik düzeyinin önemli göstergelerinden biri olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH), Adıyaman için ülke GSYİH toplamının yaklaşık binde 3'üne karşılık gelmektedir. İktisadi faaliyet kollarına göre tarım sektörü, Adıyaman GSYİH'na %10'un üzerinde bir katkı sunmaktadır. 2021 yılında %12,93 olan katkı düzeyi, 2022 yılında %15,57'ye yükselmiş, ancak deprem yılı olan 2023'te %11,90'a gerilemiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Adıyaman'da Tarım Sektörünün GSYİH İçindeki Yeri (1000 TL)

Sektör	2021		2022		2023	
	Değer	% Pay	Değer	% Pay	Değer	% Pay
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	3.080.156	12.93	7.947.384	15.57	11.461.369	11.90
Toplam	23.815.845	100	51.034.760	100	96.273.625	100

Kaynak: TÜİK, 2024 (İstatistiksel Temalar).

Adıyaman’da Sanayi

Adıyaman’ın ilk sanayi tesisi, 1967’de üretime başlayan Sümerbank tekstil fabrikasıdır. Sonraki yıllarda çimento, süt ve yem fabrikaları kurulmuş, 1988’den itibaren ise tekstil ve un fabrikaları üretime geçmiştir (Ukav, 2017). Tarım ağırlıklı bir ekonomiye sahip olan Adıyaman’da son yıllarda özellikle tekstil, gıda ve mermer sektörlerinde sanayileşme eğilimi gözlenmektedir. İlin sahip olduğu petrol ve mermer rezervleri sanayi için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Sanayi işletmelerinin büyük çoğunluğu il merkezinde yer almakta olup, ağırlıklı olarak organize sanayi bölgelerinde faaliyet göstermektedir (Çizelge 4).

İl genelinde (merkez ve ilçeler dâhil) çeşitli sektörlerde sanayi sicil belgesi almış yaklaşık 600 işletme bulunmakta ve bu işletmelerde 17.719 kişi istihdam edilmektedir. Sanayi işletmelerinin sektörel dağılımı incelendiğinde, %48 ile tekstil ürünleri imalatı ilk sırada yer almakta, onu %5,98’lik pay ile gıda ürünleri imalatı izlemektedir. Bu değerler, tarım ile sanayi arasındaki bağlantının henüz yeterince kurulamadığını ya da kuvvetlenemediğini göstermektedir. Diğer önemli sektörler şunlardır: taş ve toprağa dayalı ürünler, ana metal sanayi (demir-çelik ve demir dışı metaller), mobilya imalatı, petrol ürünleri, lastik ve plastik ürünleri imalatı, kimyasal ürünler (kimya-gübre), makine imalatı, tarım makineleri, elektrikli makineler, çimento, kâğıt ve kâğıt ürünleri ile deri ve deri ürünleri (Adıyaman Valiliği, 2024).

Çizelge 4. Adıyaman Organize Sanayi Bölgeleri

OSB Merkezleri	OSB Alanı (Ha)	Toplam Sanayi Parseli	Tahsis Edilen Sanayi Parseli	Tahsis Edilecek Sanayi Parseli	Üretimdeki Sanayi Parseli	İnşaat Halindeki Sanayi Parseli
Adıyaman OSB	355.50	178	172	6	153	7
Adıyaman Gölbaşı OSB	110.18	21	17	4	6	7
Adıyaman Kahta OSB	160.50	124	124	0	55	5
Adıyaman Besni OSB	487.80	43	33	10	15	8

Kaynak: OSBÜK, (2026).

Adıyaman, Gölbaşı, Kâhta ve Besni OSB’leri il sanayisinin üretim altyapısını oluşturmaktadır (Çizelge 4). Bununla birlikte toplam parsel sayısı ile üretimdeki parsel sayısı birlikte değerlendirildiğinde, sanayi bölgelerinin tümünde tam kapasiteye henüz ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Bu durum yatırım ortamı, finansman, enerji maliyetleri, lojistik imkanlar ve deprem sonrası toparlanma süreci çerçevesinde değerlendirilebilir.

Adıyaman’da Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı

Adıyaman’da sektörler bazında girişim sayıları Çizelge 5’te verilmiştir. 2023 yılında 6 Şubat depremlerinin etkisiyle girişim sayısında yaklaşık %10’luk bir azalma meydana gelmiştir. 2023 yılı verilerine göre toptan ve perakende ticaret ile motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı faaliyeti, %35,96’lık girişim sayısı oranı ile ilk sırada yer almaktadır. Ulaştırma ve depolama sektörü %15,51 ile ikinci, imalat sektörü ise %11,10 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Çizelge 5. Adıyaman’da Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı

Girişimin Kapsamı	2021	2022	2023	% Pay
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	314	437	418	1,83
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	52	46	54	0,24
İmalat	2.805	2.933	2.534	11,10
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	67	71	68	0,30
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	42	42	32	0,14
İnşaat	1.748	1.781	1.754	7,68
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	9.097	9.284	8.212	35,96
Ulaştırma ve Depolama	3.958	4.123	3.541	15,51
(Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	1.627	1.618	1.217	5,33
Bilgi ve İletişim	133	143	135	0,59
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	97	98	98	0,43
Gayrimenkul Faaliyetleri	208	235	232	1,02
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	1.013	1.106	1.152	5,04
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	242	254	240	1,05
Eğitim	160	176	159	0,70
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	177	215	218	0,95
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	418	436	418	1,83
Diğer Hizmet Faaliyetleri	2.593	2.712	2.353	10,30
TOPLAM	24.751	25.710	22.835	100,0

Kaynak: TÜİK, 2024. İş Kayıtları İstatistikleri.

Adıyaman'ın Dış Ticareti

Adıyaman'dan küresel ölçekte farklı coğrafyalara ihracat yapılmaktadır. Çok sayıda ülkeye ihracat yapılması, Adıyaman'ın ihracatta pazar çeşitliliği açısından olumlu bir yönelim içinde olduğunu göstermektedir. Ancak ihracat, miktar ve değer olarak henüz yeterli düzeyde değildir (Ukav, 2017). 2025 yılı TÜİK verilerine göre, Adıyaman'ın dış ticaretinin Türkiye dış ticareti

içindeki payı oldukça düşüktür. Buna karşın, ilin ihracat değerinin ithalat değerinden yüksek olması dikkat çekicidir (Çizelge 6). Bu durum, Adıyaman'ın dış ticaret fazlası verdiğini göstermektedir. İlde 70'in üzerinde ihracatçı firma faaliyet göstermektedir.

Çizelge 6. Türkiye ve Adıyaman'ın Dış Ticareti

Dış Ticaret	Türkiye	Adıyaman
İhracat (bin \$)	248.686.010	54.100
İthalat (bin \$)	344.105.329	35.414

Kaynak: TÜİK, 2026. Dış Ticaret İstatistikleri

Adıyaman dış ticaretinde hem ihracat hem de ithalatta dalgalı bir yapı gözlenmektedir. 2020 yılında 68.957 bin (68,95 milyon) dolar olan ihracat, 2022 yılında 82.968 bin (82,96 milyon) dolara yükselmiş, ancak deprem yılı olan 2023 yılında 58.019 bin (58,01 milyon) dolara gerilemiştir. 2024 yılında 47.258 bin (47,25 milyon) dolara kadar düşen ihracat, 2025 yılında ise toparlanarak 54.100 bin (54,1 milyon) dolara ulaşmıştır (Çizelge 7). İthalatta da benzer bir dalgalanma gözlenmiştir. 2020 yılında 67.091 bin (67,09 milyon) dolar olan ithalat, 2025 yılında 35.414 bin (35,41 milyon) dolar olarak gerçekleşmiştir. İlin ihracatının ithalatı karşılama oranı, 6 Şubat depremlerinin yaşandığı 2023 yılı dışında %100'ün üzerinde seyretmektedir. Bu yönüyle Adıyaman, ithalattan daha fazla ihracat yapmakta ve ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır (İKA, 2025b)

Çizelge 7. Adıyaman Yıllara Göre İhracat ve İthalat Değişimi (1000 USD)

Yıllar	İhracat	İthalat	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
2020	68.957	67.091	102.8
2021	62.865	58.013	108.4
2022	82.968	77.137	107.5
2023	58.019	62.335	93.0
2024	47.258	32.709	144.5
2025	54.100	35.414	152.8

Kaynak: TÜİK, 2026. İl Göstergeleri,

Adıyaman'dan en çok ihracat yapılan ilk beş ülke; İran (%14), Irak (%12,2), ABD (%7,7), İspanya (%6,6) ve Birleşik Krallık'tır (%4,6). Adıyaman'dan en çok ihracatı yapılan ürünler ise; hazır giyim ve konfeksiyon, kimyevi maddeler ve mamulleri, hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri, tekstil ve hammaddeleri ile elektrik ve elektronik ürünleridir (Çizelge 8). Adıyaman'ın ihracatında, emek yoğun ürünler ilk sırada yer almaktadır. İlin ekonomik potansiyeli göz önüne alındığında bu normal bir sonuçtur. Adıyaman ithalatında ilk sırada yer alan ürünler ise pamuk, pamuk ipliği, sanayi sektörünün ihtiyaç duyduğu bazı makine parçaları ve elektrikli cihazlardır. Pamuk ve pamuk ipliği ithalatı, tarıma dayalı sanayinin girdi ihtiyacını karşılamak için yapılmaktadır.

Çizelge 8. Adıyaman'dan En Çok İhrac Edilen 10 Ürün (1000 USD)

Ürün ve Ürün Grupları	2022	2023	2024	2025
Hazır giyim ve Konfeksiyon	34.239	39.654	26.411	35.767
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	23.852	16.947	12.761	29.710
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	7.939	21.358	11.044	6.434
Tekstil ve Hammaddeleri	4.933	1.991	3.972	3.749
Elektrik Elektronik	5.278	4.242	3.540	2.879
Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri	2.353	1.424	1.690	1.304
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	2.223	1.071	1.549	702
Tütün	2.909	642	1.463	1.540
Makine ve Aksamları	2.226	1.049	409	192
Demir ve Demir Dışı Metaller	2.104	946	567	477
Çelik	509	1.233	0	32

Kaynak TİM, 2026.

Adıyaman'dan en çok ihracat yapılan ilk on ülke Çizelge 9'da verilmiştir. Adıyaman'dan yapılan ihracat yıllar itibarıyla oldukça değişkenlik göstermektedir. 2022 yılında ihracatta ilk sırayı İran alırken, 2023 yılında İtalya ve 2024 yılında Kazakistan en çok ihracat yapılan ülke olmuştur.

Çizelge 9. Adıyaman'dan En Çok İhracat Yapılan ilk 10 Ülke (1000 Dolar)

2022		2023		2024	
Ülke	İhracat	Ülke	İhracat	Ülke	İhracat
İran	25.175	İtalya	11.102	Kazakistan	12.213
Azerbaycan	9.081	Kazakistan	9.648	İran	6.878
İspanya	5.771	Kırgızistan	6.801	Irak	5.240
Irak	5.719	Irak	6.199	ABD	3.617
Pakistan	5.520	İspanya	5.481	İspanya	3.122
İtalya	5.285	Güney Kore	5.285	Kırgızistan	2.868
Kazakistan	5.016	Slovakya	4.657	Polonya	2.404
Kırgızistan	4.558	İran	3.917	Birleşik Krallık	2.192
Polonya	4.346	Belarus	3.440	Suriye	1.737
ABD	3.237	Pakistan	2.986	Belarus	1.605

Kaynak: TİM, 2026.

Adıyaman dış ticaret fazlası vermekle birlikte, ihracata konu olan ürünlerin niteliği incelendiğinde, ihracatın tarımsal potansiyel kapsamında ileri işlenmiş ürünler ve güçlü markalaşma ile henüz yeterince desteklenmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, Adıyaman'ın tarımsal üretim kapasitesine karşın agro-endüstriyel derinliğinin sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Adıyaman ve Ulusal Hesaplar

2024 yılı TÜİK verilerine göre, Türkiye’de kişi başına düşen Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 15.325 dolar olarak gerçekleşmiştir. Adıyaman’da ise kişi başına GSYH (9.977 dolar) ülke ortalamasının altında kalmıştır (Çizelge 10). Gayrisafi Yurtiçi Hasıla içerisinde tarımın payı %18, sanayinin payı %33 iken hizmetler sektörünün payı %49’dur.

Çizelge 10. Türkiye ve Adıyaman’ın GSHY Değerleri

GSYİH	Türkiye	Adıyaman
Kişi Başına GSYH (\$)	15.325	9.977
Kişi Başına GSYH (TL)	503.076	327.509

Kaynak: TÜİK, 2025. Ulusal Hesaplar, İKA, 2025c Ulusal Hesaplar

Adıyaman’ın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

Bölgesel kalkınma politikalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde temel analitik unsurlardan biri olan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE), son yıllarda stratejik bir önem kazanmıştır. Bu çalışmalar; il, ilçe ve bölge düzeyinde gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesine ve mekânsal farklılıkların karşılaştırmalı olarak incelenmesine olanak sağlamaktadır. Sekiz alt boyut (demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi) ve 52 değişken üzerinden yapılan değerlendirmede Adıyaman, altıncı gelişmişlik kademesinde yer almıştır. İlin SEGE 2025 sırası 69, endeks değeri ise -0,944 olarak belirlenmiştir (SEGE, 2025). Bu

değer, Adıyaman'ın yapısal kalkınma sorunlarının devam ettiğini göstermektedir. Ancak, SEGE 2017 verilerinde 66. sırada olan ilin gerilemesinde, 6 Şubat depremlerinin yarattığı derin sosyo-ekonomik tahribatın etkisinin de olduğu göz ardı edilmemelidir.

Araştırma verilerine göre; Adıyaman'da kayıtlı iş yerlerinin %14'ü imalat sanayiinde faaliyet göstermekte olup, il bu oran ile Türkiye genelinde 19. sırada yer alarak dikkat çekici bir sanayi potansiyeli sergilemektedir. Ancak, dijital altyapı ve hizmetlere erişimde performansın oldukça düşük olduğu görülmektedir. Hane başına düşen geniş bant abone sayısında 78. sırada yer alan il, 15 yaş üzeri nüfusa düşen e-ticaret işlem sayısında ise son sıradadır. Buna karşılık, kişi başına düşen mobil telefon (GSM) abone sayısında 6. sırada yer alması, ilde mobil iletişim araçlarının yaygınlığını kanıtlamaktadır (SEGE, 2025).

Çizelge 11'de görüleceği üzere, Adıyaman'ın genel sıralaması ile alt boyut sıralamaları arasında paralellikler bulunmaktadır. İlin en zayıf halkasını 75. sıra ile sağlık boyutu oluşturmaktadır. Sağlık göstergeleri yaşam kalitesini doğrudan etkilediğinden, toplumsal kalkınma için bu alandaki hizmet sunumunun iyileştirilmesi kritik önemdedir. Alt boyutlar içerisinde Adıyaman'ın en iyi performans gösterdiği alan ise 53. sıra ile Erişilebilirlik boyutudur. Etkili ve ekonomik ulaşım/iletişim olanakları, illerin sosyal ve kültürel gelişimi için temel altyapı niteliği taşıdığından, bu boyuttaki görece iyi konum ilin gelişimi için stratejik bir avantaj sunmaktadır.

Çizelge 11. Adıyaman'ın Alt Boyutlar İtibarıyla Gelişmişlik Sıralamaları

İl	SE GE	Demo grafi	İstih dam	Eğit im	Sağ lık	Rekab etçi ve yenili kçi kapasi te	M ali	Erişilebi lirlik	Yaş am kalit esi
Adıya man	69	65	69	64	75	67	69	53	67

Kaynak: SEGE, 20

İKİNCİ BÖLÜM

TARIM SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE VE DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Tarımın sektörünün ekonomi içerisindeki payı ülkelerin ekonomik gelişmişliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilmektedir. Ekonomide ortaya çıkan yapısal dönüşüm tarım sektörünü değişik ölçüde etkilemektedir. Tarımın, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) bileşimi içerisindeki oransal önemi yıllar içinde azalmasına karşın, reel üretimde belirgin bir artış eğilimi gözlenmiştir. 1980 yılında tarım sektörü ulusal gelirden %25,8 oranında pay alırken, 1980’li yıllarda uygulanan ihracata dayalı kalkınma politikalarının etkisiyle bu oran yapısal bir dönüşüme uğramış ve 2022 yılında %4,8 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ekonomisi içinde tarımın payında azalış olsa da sektör; 2022 yılı itibarıyla toplam istihdamın (30,8 milyon) %15,8’ini (4,9 milyon kişi) oluşturması nedeniyle stratejik önemini korumaya devam etmektedir.

Küresel Tarım Ürünleri Ticareti

Son yıllarda küresel tarım ürünleri dışsatımında düzenli bir artış gözlenmektedir. 2003 yılında 567 milyar dolar olan dünya tarım ürünleri ihracat değeri, 2022 yılında yaklaşık 3,5 kat artarak 2 trilyon dolara ulaşmıştır. Tarım ürünleri ihracatının genel mal ihracatı içindeki payı da 2003’te %7,3 iken, 2022’de %8,4’e yükselmiştir. Küresel ölçekte en büyük payı gelişmiş ülkeler olsa da son yıllarda

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin payı artmış ve aradaki makas daralmıştır. Dünya dışsatımında ABD, Brezilya ve Hollanda ilk sıralarda yer alırken; Türkiye, yaklaşık %1,5'lik payı ile bu ticarete aktif bir rol oynamaktadır.

Küresel tarım ihracatı ürün bileşimini genel olarak; etler ve sakatatlar, yenilen meyveler ve sert kabuklu yemişler; meşrubat ve alkollü içkiler, hububat (buğday, mısır, pirinç) ile balık ve deniz ürünleri oluşturmaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2025).

Tarım Sektörünün Türkiye Dış Ticaretindeki Yeri

Türkiye'nin 2002 yılında 3,7 milyar dolar olan tarım ürünleri ihracatı, 2022 yılında 30 milyar dolara ulaşmıştır. Bu süreçte fındık, kuru meyve, unlu mamuller ve tütün ürünleri ön plana çıkmıştır. İhracatın bileşiminde dikkat çekici olan nokta, temel ürünlerin payı azalırken işlenmiş tarım ürünlerinin payının %50 düzeyine ulaşmasıdır. İhracat pazarlarında uzun yıllar lider olan Almanya'nın yerini günümüzde Irak almış; AB ülkelerinin toplam payı ise %22 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin 2022 yılı itibarıyla tarım ürünleri ithalatı 23,2 milyar dolardır. Bu değer, genel ithalatın (364,4 milyar dolar) %6,4'üne karşılık gelmektedir. İthalatın %25'i (5,7 milyar dolar), Dâhilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ihracatı teşvik amacıyla gerçekleştirilmiştir. DİR kapsamında ithal edilen başlıca ürünler; ekmeklik buğday, ham ayçiçeği yağı, kırmızı mercimek ve mısırdır. Genel ithalat toplamında ise hububat (%23,1), bitkisel ve hayvansal yağlar (%17,7), yağlı tohumlar (%14,2) ve kepek, küspe ve diğer hayvan yemleri (%10,6) en büyük paya sahiptir (Ticaret Bakanlığı, 2025).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADİYAMAN'DA SOSYAL-EKONOMİK YAPI ve TARIM EKONOMİSİ

Adıyaman'ın Demografik Göstergeleri

2025 yılı itibarıyla Adıyaman'ın nüfusu 617.821'dir. 2022 yılına kadar artış gösteren ve 635.169'a ulaşan nüfus, 2023'te yaşanan 6 Şubat depremlerinin etkisiyle 604.978'e düşmüş, 2024 yılından itibaren ise yeniden artış eğilimine girmiştir (Çizelge 12).

Çizelge 12. Adıyaman Nüfusu

Yıllar	Nüfus
2020	632.459
2021	632.148
2022	635.169
2023	604.978
2024	611.037
2025	617.821

Kaynak: TÜİK, 2026. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sonuçları

Adıyaman merkez ilçe nüfus büyüklüğü bakımından ilk sırada yer alırken; Kâhta ilçesi 136.769 nüfusuyla ikinci, Besni ilçesi ise 75.398 nüfusuyla üçüncü sırada yer almaktadır. Özellikle 6 Şubat depremlerinden sonra Kâhta ilçesinin nüfusunda önemli oranda artış yaşanmıştır (Çizelge 13).

Çizelge 13. Adıyaman'ın İlçelere Göre Nüfusu (2025)

İlçeler	Erkek		Kadın		Toplam
	Şehir	Köy	Şehir	Köy	
Besni	19,421	18,719	19,535	17,723	75,398
Çelikhan	4,406	3,061	4,254	2,809	14,530
Gerger	1,356	6,042	1,277	5,822	14,497
Gölbaşı	15,119	9,071	15,147	8,580	47,917
Kahta	49,443	20,136	48,432	18,758	136,769
Merkez	117,458	32,287	117,702	29,429	296,876
Samsat	2,060	1,480	1,916	1,378	6,834
Sincik	2,834	5,224	2,697	5,046	15,801
Tut	1,808	2,956	1,694	2,741	9,199
Toplam	213,905	98,976	212,654	92,286	617,821

Kaynak: TÜİK, (2025). Bölgesel İstatistikler

Adıyaman'ın geneli kırsal ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Nüfusun yaklaşık %31'i kırsal alanlarda yaşamakta olup, yoğun kentsel alanlarda ise yaklaşık %69'luk bir nüfus bulunmaktadır (TÜİK, 2025). Adıyaman ekonomisi, özellikle tarım sektörü bakımından genç nüfusun varlığına ihtiyaç duymaktadır. İlde doğurganlık hızı Türkiye ortalamasının üstünde (binde 1,97) olmakla birlikte Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi ortalamalarının altındadır. Hane halkı büyüklüğü (3,59) ülke ortalamasına göre yüksek seyretse de yıllara göre azalan bir eğilim göstermektedir.

Adıyaman genel olarak genç bir nüfusa sahiptir. 15-24 yaş grubunda 98.018 kişi bulunmaktadır. Ortanca yaş 30,4'tür (TÜİK, 2025, Nüfus İstatistikleri). Bu değer Türkiye ortalaması olan 34,9'un altında olup, genç ve dinamik bir nüfusun varlığına işaret etmektedir. Dolayısıyla bu durumun Adıyaman için önemli bir avantaj oluşturmaktadır. Ancak, 30 ve üstü yaş grubunda bir yükselme de gözlenmektedir. Bu eğilim Adıyaman nüfusunun yaşlanma eğilimine girdiğini göstermektedir. Ortaya çıkan bu durum, Adıyaman ekonomisi özellikle tarım sektörü bakımından genç nüfusun öneminin artacağına da işaret etmektedir.

Adıyaman'da Göç Durumu

Adıyaman net göç veren bir il konumundadır. Ülke içi göç verileri bu durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Deprem yılı olan 2023'te net göç hızı -40,6'ya ulaşmıştır (Çizelge 14). Deprem sonrası 2024 yılında yaşanan geri dönüşlerin etkisiyle net göç hızı pozitif (1,86) olmuş, ancak 2025 yılında yeniden negatife dönerek -15.0 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2025).

Çizelge 14. Adıyaman Nüfusunun Göç Durumu

Yıllar	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı
2025	19.965	20.971	-8.816	-15.0
2024	22.295	21.158	1.137	1,86
2023	23.294	48.372	-25.078	-40,6
2022	18.780	23.359	-4.579	-7,1
2021	17.598	24.860	-7.262	-11,4
2020	16.163	16.936	-773	-1,2
2019	17.619	24.821	-7.202	-11,4
2018	22.034	22.897	-863	-1,3
2017	18.040	22.741	-4.701	-7,6

Kaynak: TÜİK, 2025. Nüfus İstatistikleri Portalı.
<https://nip.tuik.gov.tr/?value=UlkelciGoc> 30.04.2026

Kırsal bölgelerden kentlere doğru olan göçün önüne geçilememektedir. Göç, il merkezleri ile büyük illere yönelik olup göç alan ilçeler dâhil tüm yerleşim birimleri kırsaldan göç vermektedir. Bu durum; genç nüfusun azalmasına, istihdam daralmasına ve kırsal alanlarda yaşlı nüfusun kalmasına yol açmaktadır. Göçün temel nedenleri arasında; gençlere yönelik istihdam alanlarının yetersizliği, miras yoluyla tarım arazilerinin parçalanması ve büyük kentlerin eğitim/sosyal olanaklarının çekiciliği yer almaktadır.

Adıyaman'da İstihdam ve İşgücü Piyasası

TÜİK verilerine göre Adıyaman'da işgücüne katılma oranı yüzde elli civarındadır. İstihdam oranı 2025 yılında %47,1 olarak

gerçekleşmiştir (Çizelge 15). İşsizlik oranı ise %10,6'dır. Buna göre Adıyaman'ın işsizlik oranı Türkiye ortalamasından yüksek, işgücüne katılma oranı ise ortalamanın altındadır.

Çizelge 15. Adıyaman İşgücüne Katılma ve İşsizlik Oranı

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
2022	51,8	42,9	11,1
2023	44,9	39,4	12,2
2024	49,3	43,8	11,1
2025	52,7	47,1	10,6

Kaynak: TÜİK, 2026. İl Göstergeleri

Tarım sektörü, gıda ihtiyacını karşılama, sanayiye hammadde temini ve istihdama katkısı bakımından il için hayati önem taşımaktadır. Türkiye'de tarımın genel ekonomi içindeki payı giderek azalmakla birlikte, ulusal gelirimizin yaklaşık %6'sını ve istihdamın %15'ini oluşturması nedeniyle sektör, ekonomik olduğu kadar sosyal bir sektör olma özelliğini de korumaktadır.

Adıyaman'da buğdaya, pamuğa ve yemeklik yağ üretimine yönelik sanayiler, hayvan yemi, baklagiller işleme sanayi, meyve ve sebzeler ile ilgili sanayiler, Antepfıstığı ve badem işleme, hayvansal üretime bağlı sanayiler istihdam yaratmakta katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, Adıyaman'ın önemli tarım ürünlerinden olan bademin işlenerek yüksek katma değerli (badem yağı, kozmetik ürünler, badem unu, glütensiz ve vegan ürünler, badem sütü vb.) ürünlerin üretimi, kırmızı et talebini karşılamaya yönelik entegre et tesisleri ve başta Atatürk Baraj Gölü olmak üzere var olan su kaynaklarını değerlendirmek amacıyla balık yetiştiriciliği ile fileto, tütülenmiş balık ve konserve üretimine yönelik yatırımlar ilin istihdamı açısından potansiyel yatırım alanları oluşturmaktadır. Bu bağlamda tarıma dayalı sanayilerin istihdam yaratma rolü tartışılmazdır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ADİYAMAN'DA TARIM, HAYVANCILIK VE ORMANCILIK

Adıyaman'ın Tarımsal Yapısı ve Arazi Varlığı

Genel Görünüm

Adıyaman'ın ekonomik yapısında tarım sektörü, üretim, istihdam ve kırsal yaşamın sürdürülmesi bakımından merkezi bir konuma sahiptir. İlin doğal kaynak tabanı, farklı ürün desenlerine olanak sağlayan geniş bir tarımsal potansiyel sunmaktadır. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla ekonomik değere dönüşebilmesi; arazi kullanım biçimi, sulama imkanları, teknoloji düzeyi ve pazar entegrasyonu gibi faktörlere bağlıdır. 7.337 km²'lik bir alana sahip olan Adıyaman'ın 2025 yılı verilerine göre nüfusu 617.821'dir. Bunun yaklaşık %69'u (426.300 kişi) şehir merkezlerinde, %31'i (191.500 kişi) ise kırsal alanlarda yaşamaktadır. Adıyaman'da Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı 29.251 çiftçi bulunmaktadır. İlin toplam tarım alanı 2.295.940 dekar olup; mera alanı 879.900 dekar, nadas alanı 12.318 dekar ve orman alanı 1.585.810 dekardır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025. Adıyaman Tarımsal Yatırım Rehberi).

Arazi Varlığı

Adıyaman'ın 2023 yılı toplam tarım arazisi alanı 634.098,3 hektardır. Tarım sektörü ilin ekonomisinde stratejik bir öneme sahiptir. Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörünün GSYH içerisindeki payı %5,1 ile ülke ortalamasına (%5,5) yakın bir değere

sahiptir. İlde bitkisel üretim değeri 2010 yılında 2,2 milyar TL iken, 2021 yılında 4 kattan fazla artış göstererek 9,9 milyar TL'ye yükselmiştir. Bölge, bitkisel üretim değeri bakımından Türkiye genelinde 14. sıradadır. Yöre; Antep fıstığı, biber, badem, üzüm, yağlık zeytin, tütün, sarımsak ve nane üretiminde ülke genelinden önemli miktarda pay almaktadır. Ayrıca 2010-2020 döneminde Adıyaman'ın hayvansal ürünler değerinin Türkiye içindeki payı da artış göstermiştir (İKA, 2024).

Çizelge 16'da Adıyaman'ın arazi envanteri verilmektedir. 735.070,97 hektarlık toplam alana sahip olan Adıyaman'ın sulak ve sulak olmayan tarım alanları ile bağ-bahçe alanlarının toplamı 634.098,3 hektardır. Bu alan, il yüzölçümünün %86,26'sına karşılık gelmektedir. Su kütleleri ve yollarının toplam içindeki oranı %6,93, ormanların oranı %1,43 ve diğer alanların oranı ise %5,58'dir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025).

Çizelge 16. Adıyaman İlinin Arazi Envanteri

Arazi kullanımı	Alan (ha)	Yüzde (%)
Sürekli Sulanan Alanlar	139.236,06	18,94
Seyrek Bitki Alanları	110.726,32	15,06
Doğal Bitki Örtüsü İle Karışık Tarım Alanları	104.087,7	14,16
Doğal Çayırliklar	89.928,61	12,23
Bitki Değişim Alanları	67.517,72	9,19
Sulanmayan Karışık Tarım Alanları	49.394,9	6,72
Sulanmayan Ekilebilir Alanlar	41.758,83	5,68
Sulanan Karışık Tarım Alanları	16.978,71	2,31
Sulanmayan Meyve Alanları	6.710,48	0,91
Üzüm Bağları	3.807,93	0,52
Mera Alanları	3.320,81	0,45
Sulanan Meyve Alanları	630,2	0,09
Toplam tarım arazisi	634.098,3	86,26
Toplam Su Kütleleri ve Su Yolları	50.908,96	6,93
İğne Yapraklı Ormanlar	5.105,86	0,69
Geniş Yapraklı Ormanlar	4.760,29	0,65
Karışık Ormanlar	683,7	0,09
Toplam ormanlar	10.549,85	1,43
Toplam diğer alanlar	39.513,86	5,58
GENEL TOPLAM	735.070,97	100,0

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025. İstatistikler, (Adıyaman İli Bölgesel Raporu <https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>; 2025)

Adıyaman İlinde Arazi Kullanımı

Çizelge 17’de 2000 ve 2023 yılları arasındaki arazi kullanım değerleri gösterilmiştir. 735.070,93 hektarlık araziye sahip olan Adıyaman’ın tarımsal alanları 2000 yılında 357.501,43 hektar iken, 2023 yılında 365.925,62 hektar olmuştur. Orman ve yarı doğal alanlar ise 2000 yılında 325.748,38 hektar iken, 2023’te 309.312,41 hektara gerilemiştir. Yıllar içerisinde orman, yarı doğal alanlar ve sulak alanlar azalırken; tarımsal alanlar ve yapay alanlarda artışlar olduğu gözlenmiştir.

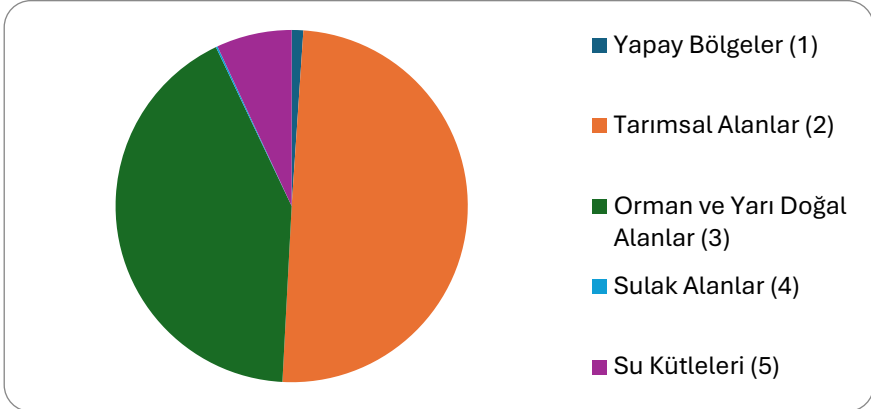
Çizelge 17. Adıyaman İlinde Arazi Kullanımı Değişimi

Arazi Sınıfı	2000		2006		2012		2023	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Yapay Alanlar	5.256,51	0,72	5.429,89	0,74	6.476,34	0,88	7789,67	1,06
Tarımsal Alanlar	357.501,43	48,63	365.117,23	49,67	366.607,81	49,87	365.925,62	49,78
Orman ve Yarı Doğal Alanlar	325.748,38	44,32	312.474,77	42,51	309.914,07	42,16	309.312,41	42,08
Sulak Alanlar	1.291,57	0,18	1.134,27	0,15	1.134,27	0,16	1.134,27	0,15
Su Yapıları	45.273,01	6,16	50.914,75	6,93	50.938,43	6,93	50.908,96	6,93
Toplam	735.070,90	100,00	735.070,91	100,00	735.070,92	100,0	735.070,93	100,00

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025. İstatistikler, (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>; 2025)

Adıyaman'ın arazi varlığı içerisinde tarım alanları %49,78'lik bir pay almaktadır. Bunu %42,08 ile orman ve yarı doğal alanlar, %6,93 ile su yapıları, %1,06 ile yapay alanlar ve %0,15 ile sulak alanlar izlemektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Adıyaman' Fonksiyonel Arazi Kullanımı

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025. İstatistikler, (Adıyaman İli Bölgesel Raporu, <https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, yıl)

Adıyaman Tarım Alanları Kullanımı

Adıyaman’da son yıllarda tarım alanları kullanımında azalma olduğu belirlenmiştir. 2020 yılında 2.374.389 dekar olan ekilen tarım alanı, 2024 yılında 2.301.287 dekara gerilemiştir. Bu değer, Türkiye toplam tarım alanının yaklaşık %1’ine karşılık gelmektedir (Çizelge 18). Tarım alanının %70’i tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim alanı olarak kullanılmaktadır. Çizelge 22’de görüleceği üzere, Adıyaman’da tahıllar/diğer bitkisel ürünler ve sebze bahçeleri kullanım alanları yıllar itibarıyla azalırken; meyve, içecek ve baharat bitkileri alanında istikrarlı bir artış yaşanmıştır.

Çizelge 18. Adıyaman Tarım Alanları Kullanımı (Dekar / Çayır ve Mera Hariç)

Yıllar	Toplam alan	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı		Sebze Bahçeleri Alanı	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	Süs Bitkileri Alanı
		Ekilen alan	Nadas			
2020	2.374.389	1.760.001	14.414	58.688	541.286	0
2021	2.336.012	1.700.626	14.882	49.608	570.896	0
2022	2.337.545	1.673.558	19.855	49.948	594.184	0
2023	2.340.739	1.679.083	11.298	49.276	601.082	0
2024	2.301.287	1.644.539	12.318	38.737	605.693	0
Türkiye	240.235.824	168.223.620	26.554.335	7.406.857	37.992.021	58.991

Kaynak TÜİK, 2025. Bölgesel İstatistikler

Tarım Alanlarının Dağılımı ve Üretim Miktarı

Adıyaman’da yıllar itibarıyla meyve üretim alanları artmasına karşın, iklimsel faktörlerin etkisiyle meyve üretim miktarı dalgalı bir eğilim göstermiştir. Sebze üretim miktarı ise 2021 yılında 182.982 tondan 2024 yılında 122.962 tona gerilemiştir (Çizelge 19). Girdi maliyetlerindeki artışların sebze üretimine olumsuz yansıdığı gözlenmektedir. Tarla bitkileri üretiminde ise 2024 yılı dışında genel bir artış eğilimi söz konusudur.

Çizelge 19. Adıyaman’da Yıllar İtibarıyla Tarımsal Üretim Miktarı ve Üretim Alanı (Ton / Dekar)

Ürün Grupları	2021		2022		2023		2024	
	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar
Meyve	570.896	183.624	594.184	207.610	601.082	148.859	605.693	190.021
Sebze	49.608	182.982	49.948	185.010	49.276	182.762	38.737	122.962
Tarla	1.700.626	469.225	1.597.762	474.405	1.584.050	568.920	1.639.192	536.411

TÜİK, (2024). Bitkisel Üretim İstatistikleri

İlçelere Göre Arazi Kullanımı

Çizelge 20’de Adıyaman’da ilçelere göre arazi kullanım dağılımı verilmektedir. Buna göre tarım arazilerinin çoğunluğu Merkez, Gölbaşı, Besni ve Kâhta ilçelerinde yoğunlaşmıştır. İlçelerin genelinde kuru tarım yapılmakta olup sulu tarım oranı görece düşüktür. Tüm ilçelerde tahıl ve yem bitkileri üretimi ön plandadır.

Çizelge 20. Adıyaman’da İlçelere Göre Arazi Kullanımı (2024-Dekar)

İlçeler	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	Nadas Alanı	Sebze Alanı	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	Süs Bitkileri Alanı
Merkez	77.093	1.577	7.290	585.268	0
Besni	256.388	600	10.269	344.012	0
Gerger	6.680	870	2.213	49.297	0
Gölbaşı	99.481	1.331	944	747.782	0
Kahta	95.396	1.355	8.251	440.160	0
Samsat	12.535	120	4.256	90.008	0
Sincik	8.067	715	185	35.352	0
Tut	46.608	5.700	4.694	16.405	0
Çelikhan	3.445	50	635	9.255	0
Toplam	605.693	12.318	38.737	2.317.539	0

Kaynak TÜİK, 2024. [İstatistiksel Temalar- Veri Portalı- TÜİK](https://istatistiksel.temalar-veri-portali-tuik.biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr)
[biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr](https://istatistiksel.temalar-veri-portali-tuik.biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr)

Anlaşılabacağı üzere Adıyaman tarımsal üretiminde ticari olarak en büyük payı tahıl grubu ürünler almaktadır. Buğdayın insan beslenmesindeki stratejik yeri ve samanının hayvancılıkta kullanılması bu durumu desteklemektedir. Ancak, Adıyaman’ın geniş tarım arazilerinde sadece buğday tarımına odaklanmak yerine; pamuk, ayçiçeği gibi ticari ve katma değeri daha yüksek ürünlerin planlı üretimine geçilmesi de ekonomik açıdan güçlü bir alternatif oluşturmaktadır. Su potansiyeli bakımından zengin olan Adıyaman’ın bu üstünlüğünü sulu tarım lehine yeterince kullanamaması, tarımsal planlama açısından dikkat çekici bir unsurdur.

Adıyaman’da Bitkisel ve Hayvansal Ürünler Üretimi

TÜİK, il bazında bitkisel ve hayvansal ürünler değeri verilerini 2021 yılından sonra açıklamamaktadır. Bu nedenle Adıyaman’a ait bitkisel ve hayvansal ürünler değeri 2010-2020 yılları için değerlendirilmiştir. 2010 yılında 577.093.000 TL olan

bitkisel ürünler değeri, 2015 yılında bir milyar TL'nin üzerine çıkmış; 2020 yılında ise 2.717.861.000 TL'ye ulaşmıştır (Çizelge 21). Bu süreçte bitkisel ürünler değerinde dört kattan fazla artış yaşanmıştır. Hayvansal ürünler değeri de 151.491.000 TL'den yaklaşık dört kata varan bir artışla 579.741.000 TL'ye yükselmiştir.

Çizelge 21. Adıyaman'da Bitkisel ve Hayvansal Ürünler Değeri (Bin TL)

Yıllar	Bitkisel ürünler değeri	Hayvansal ürünler değeri	Toplam üretim değeri
2010	577.093	151.491	728.584
2015	1.034.722	155.121	1.189.843
2016	1.181.221	185.631	1.366.852
2017	1.321.056	295.724	1.616.780
2018	2.057.911	316.310	2.374.221
2019	1.437.140	424.009	1.861.149
2020	2.717.861	579.741	3.297.602
2021	3.011.783	-	-

Kaynak: TÜİK, İl Göstergeleri

Adıyaman'da üretilen tarımsal ürünler ağırlıklı olarak iç ticarete konu olmaktadır. Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Malatya, Gaziantep ve Adana'nın komşu pazarlar olması, ulaşım ağının fırsatları ve tarıma dayalı sanayilere yakınlık, Adıyaman'ı bu pazarlara yönelik üretim potansiyeli açısından avantajlı bir konuma getirmektedir (Güven ve Kaygın, 2015).

Adıyaman'da Bitkisel Üretim

Adıyaman'ın bitkisel üretim yapısı, tarla bitkileri, meyvecilik ve sebzecilik alt sektörlerinin bir arada bulunduğu çeşitlenmiş bir yapı göstermektedir. Bu çeşitlilik, ilin farklı iklim kuşaklarına ve toprak özelliklerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak ürün çeşitliliğinin ekonomik avantaja dönüşebilmesi için verimlilik artışı, planlı üretim, depolama kapasitesi ve işleme sanayisinin gelişmiş olması gerekmektedir.

Adıyaman’da yoğun bir tahıl üretimi yapılmaktadır. Ayrıca baklagiller, pamuk ve mısır da üretimi yapılan tarla ürünleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Meyvecilikte badem, nar, Antep fıstığı, Trabzon hurması ve üzüm en çok üretilen meyveler arasındadır. Adıyaman özellikle badem yetiştiriciliğinde son dönemlerde ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda yöre, badem üretimi, verimi ve kalitesi bakımından taşıdığı potansiyel ile ürünün yetiştiriciliği konusunda avantajlı konuma gelmiştir (Ukav vd., 2021). Ayrıca Türkiye tütün üretiminin dörtte biri Adıyaman’da gerçekleştirilmektedir.

Adıyaman’da 2024 yılında 589.823 dekar alanda buğday tarımı yapılarak 195.516 ton buğday üretilmiştir (Çizelge 22). Buğday üretiminde Merkez ilçe ilk sırada yer alırken, onu Kâhta ve Besni ilçeleri izlemektedir. Arpa üretimi 192.057 ton olarak gerçekleşmiş olup Merkez ilçe, Kâhta ve Besni ilk üç sırayı paylaşmaktadır. İlde mısır üretimi 35.849 ton olarak gerçekleşmiş olup, bu üretimin çok büyük bir bölümü Besni ilçesinden karşılanmıştır. Çavdar ve yulaf tarımı ise Adıyaman Merkez, Kâhta ve Gölbaşı ilçelerinde önemsiz düzeyde yapılmaktadır.

Çizelge 22. Adıyaman ve İlçelerinde Tahıl Üretimi (2024)

İlçeler	Buğday		Mısır		Arpa	
	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
Merkez	191.150	62.840	1.250	831	230.170	75.538
Besni	124.920	50.630	34.000	32.760	81.950	31.038
Gerger	37.350	9.074	100	21	8.350	2.100
Gölbaşı	26.520	9.057	1.130	965	31.792	12.079
Kahta	158.170	50.497	-	-	185.131	57.131
Samsat	27.400	6.433	-	-	30.600	8.604
Sincik	17.673	5.073	1.313	786	11.034	3.214
Tut	6.540	1.890	55	16	6.500	2.337
Çelikhan	100	22	1.000	470	75	16
Toplam	589.823	195.516	38.848	35.849	58.560	192.057

Kaynak: TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Bu ürünlerin Adıyaman ve ülke ölçeğinde hem gıda arz güvenliğinin temeli olması hem de hayvancılığın ve tarımsal

sanayinin gelişiminde oynadığı rol açısından büyük önemi bulunmaktadır.

Çizelge 23'te seçilmiş tarla ürünlerinin Türkiye üretimindeki payları verilmiştir. Adıyaman, Türkiye tütün üretiminin %25,68'ini karşılamaktadır. Baklagil ürünlerinden nohutun ülke üretimi içindeki payı %6,74'tür. Pamuk, buğday ve mercimek de ülke genelinde %1 civarında pay almaktadır.

Çizelge 23. Türkiye ve Adıyaman'da Seçilmiş Tarla Bitkilerinin Üretim Miktarları (Ton)

Ürün	Türkiye	Adıyaman	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Tütün	108.000	27.733	25,68
Nohut	575.000	38.749	6,74
Pamuk (Kütlü)	2.243.000	25.838	1,15
Buğday	21.149.285	195.516	0,92
Mercimek (Kırmızı)	405.000	2.956	0,73
Mısır (Dane)	8.100.000	35.849	0,44
Mısır (Silajlık)	27.174.901	65.558	0,24
Patates (Tatlı Patates Hariç)	6.900.000	11.264	0,16
Arpa	10.171.631	9.884	0,10

Kaynak: TÜİK 2024, Veri Tabanları, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Görüleceği üzere başta buğday ve nohut gibi ürünler Adıyaman'ın tarımsal gelir yaratma ve üretim güvenliği ile geleneksel ekim deseni açısından önem taşımaktadır.

Adıyaman'da Tütün Üretimi

Adıyaman tütününü dünyaca meşhurdur. Tütün, Adıyaman için yalnızca üretim miktarı açısından değil, tarihsel ve kültürel niteliği bakımından da stratejik bir üründür. Özellikle Çelikhan yöresinde yetiştirilen tütünün talebi oldukça yüksektir. Adıyaman, tütün üretiminde Türkiye'nin önde gelen illerindendir. 2024 yılında 23.106 ton tütün üretilmiştir (Çizelge 24). Bu değer, Türkiye üretiminin %24,50'sine karşılık gelmektedir.

Çizelge 24. Türkiye ve Adıyaman’da İşlenmemiş Tütün Üretim Alanı ve Miktarı

Yıllar	Türkiye		Adıyaman	
	Alan (hektar)	Üretim (Ton)	Alan (hektar)	Üretim (Ton)
2020	88.466	79.081	19.120	17.301
2021	83.117	71.497	18.595	17.910
2022	94.230	87.725	19.434	20.590
2023	100.463	98.632	21.399	25.990
2024	96.978	94.278	13.633	23.106

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselististik/degiskenlerUzerindenSorgula.do?durum=acKapa&menuNo=191&altMenuGoster=1&secilenDegiskenListesi=>

Tarımın etkin ve verimli bir şekilde yapılamadığı kıraç ve fakir arazilerde ekimi yapılan endüstriyel ürünlerden tütün, Adıyaman’ın önemli gelir kaynaklarından biridir. Adıyaman insanının uzun yıllardır sarmalık kıyılmış tütün mamulü tüketim alışkanlıklarından dolayı üretimi yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Tütün üretimi Merkez ilçede yoğunlaşmakta olup 79.923 dekarlık alanda 15.406 ton üretim ile ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 25). Onu Samsat, Kâhta ve Çelikhan ilçeleri izlemektedir. Gerger ilçesinde tütün tarımı yapılmazken; Sincik, Tut ve Gölbaşı ilçelerinde üretim düşük düzeylerde.

Çizelge 25. Adıyaman ve İlçelerinde İşlenmemiş Tütün Üretimi (2024)

İlçeler	İşlenmemiş Tütün		
	Alan (da)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
Merkez	79.923	15.406	193
Besni	1.627	218	134
Gölbaşı	35	4	114
Kahta	20.570	1.943	94
Samsat	27.598	3.962	144
Sincik	360	45	125
Tut	220	28	127
Çelikhan	6.000	1.500	250
Toplam	136.133	23.106	170

Kaynak: TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da 2000’li yıllardan itibaren tütün üretimi azalmaya başlamıştır. Bunun temel nedeni bir KİT olan TEKEL’in özelleştirilmesi, kamunun tütün alımını bırakması ve dolayısıyla sürecin tümüyle piyasa oyuncuları tarafından belirlenmesidir (İKA, 2013). Üretilen tütün başta ABD olmak üzere Rusya ve AB ülkelerine ihraç edilmektedir.

Adıyaman’da Meyve Üretimi

Çizelge 26’da seçilmiş meyve ürünlerinin Türkiye üretimindeki payları verilmiştir. Adıyaman’ın birçok meyve ürününde ülke üretiminde önemli sayılabilecek oranlarda payı olduğu görülmektedir. Buna göre Türkiye meyve üretim miktarları içinde badem %12,13, Trabzon hurması %7,92, Antep fıstığı %7,67, dut %7,40 ve nar %6,34 oranında pay almaktadır. Üzüm, incir ve ceviz üretimi de önemli bir potansiyele sahiptir.

Çizelge 26. Türkiye ve Adıyaman’da Seçilmiş Meyvelerin Üretim Miktarı (Ton)

Ürün	Türkiye	Adıyaman	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Badem	200.000	24.253	12,13
Trabzon Hurması	142.584	11.294	7,92
Antepfıstığı	383.000	29.361	7,67
Dut	74.520	5.517	7,40
Nar	703.425	44.611	6,34
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	1.409.156	26.316	1,87
Ceviz	426.000	5.145	1,21
İncir	375.000	2.163	0,58
Armut	630.500	2.367	0,37
Zeytin (Sofralık ve Yağlık)	3.750.000	7.338	0,19
Elma	4.420.185	3.742	0,08

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman, Türkiye’de üzüm yetiştiriciliğinde önemli sayılabilecek bir konuma sahiptir. Türkiye toplam bağ alanının

(3.722.860 da) %2,33'lük kısmı (86.901 da) Adıyaman'da bulunmaktadır ve toplam üretimin %1,52'si ilde gerçekleşmektedir (Çizelge 27). Ancak yıllar itibarıyla bakıldığında çekirdekli üzüm üretiminde önemli oranda azalma gerçekleşmiştir. Son beş yılda çekirdekli üzüm üretimi yaklaşık %42 oranında düşmüştür. Bunun karşısında kurutmalık üzüm üretiminde düşük miktarda artış görülürken, şaraplık üzüm üretimi önemli oranda artmıştır.

Çizelge 27. Adıyaman'da Üzüm Üretimi (Alan (da)- Miktar (ton)- Verim (Kg/da))

Yıl	Sofralık üzüm						Üzüm					
	Çekirdekli			Çekirdeksiz			Şaraplık			Kurutmalık		
	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim
2020	77406	45239	584	269	138	513	100	45	450	34289	23541	687
2021	74070	45219	610	269	85	316	100	43	430	32010	21037	657
2022	58725	38731	660	244	124	508	1500	735	490	34615	25771	745
2023	55290	27557	498	150	65	433	1500	750	500	32788	15828	483
2024	45262	26316	581	200	89	445	1500	750	500	39939	25668	643

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman'da golden ve starking elmanın yanı sıra farklı ve yerel çeşitlerin yetiştiriciliği de yapılmaktadır (Çizelge 28). Genel olarak elma üretim alanı ve miktarlarında son dönemlerde azalmalar gözlenmiştir.

Çizelge 28. Adıyaman'da Elma Üretimi (Alan (da)- Miktar (ton)- Verim (Kg/da))

Yıllar	Golden Elma			Starking Elma			Diğer Elmalar		
	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim
2020	431	600	23	69	67	24	2424	2096	22
2021	461	655	23	132	74	27	2243	2099	23
2022	345	547	23	80	85	26	2130	2020	23
2023	330	562	24	80	90	27	2075	2092	24
2024	400	506	21	80	80	24	2109	1884	22

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da değişik düzeylerde armut, kayısı ve kiraz yetiştiriciliği yapılmaktadır. 2020-2024 yılları arasında armut üretim alanında azalma olmasına karşın, üretim miktarında iki kattan fazla artış gözlenmiştir (Çizelge 29). Kayısı üretiminde önemli bir değişim yaşanmamış; alan ve üretim miktarı son yıllarda istikrarını korumuştur. Kiraz üretim alanında azalma yaşanırken üretim miktarında artış gözlenmiş, kirazda verimlilik artışı ortaya çıkmıştır.

Çizelge 29. Adıyaman’da Armut, Kayısı ve Kiraz Üretimi (Alan: da – Miktar: ton-Verim: Kg/ağaç)

Yıllar	Armut			Kayısı			Kiraz		
	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim
2020	709	1100	23	694	561	13	1344	616	17
2021	642	2243	26	687	588	15	1262	611	18
2022	633	2325	27	668	592	15	1217	648	19
2023	599	2292	27	663	537	16	1109	594	18
2024	632	2367	27	668	570	16	1080	674	21

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da son dönemlerde ticari anlamda dut yetiştiriciliği önem kazanmaya başlamıştır. Başta Adıyaman’ın Tut ilçesi olmak üzere Kâhta, Besni ve Gölbaşı ilçelerinde dut üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda dut alanı ve üretim miktarlarında yaşanan artışlar dikkat çekmektedir (Çizelge 30). Dutun taze tüketiminin yanında işlenerek kurutulmuş dut, dut suyu, pestil vb. ürünler şeklinde tüketimi de tercih edilmektedir (Ukav, 2018).

Nar yetiştiriciliğinde de Adıyaman adından söz ettirmektedir. Son beş yılda nar üretiminde 2,5 kattan fazla artış belirlenmiştir. Narın işlenmesiyle elde edilen nar suyu, nar ekşisi, narlı lokum vb. ürünlerin talebindeki artışa paralel olarak nar üretimi yörede artmaktadır. Taşıdığı potansiyel ile Adıyaman’da Trabzon hurması yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Üretim alanındaki artışla birlikte, Trabzon hurması üretiminde son yıllarda yaklaşık yarı yarıya artışlar gözlenmiştir.

Çizelge 30. Adıyaman’da Dut, Nar ve Trabzon Hurması Üretimi (Alan: da – Miktar: ton-Verim: Kg/ağaç)

Yıllar	Dut			Nar			Trabzon Hurması		
	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim
2020	2287	4960	68	13180	17003	29	2448	8089	102
2021	2317	5745	78	15350	38470	53	4060	9107	107
2022	2515	5738	77	18240	43987	53	5560	11794	109
2023	2821	5259	70	19318	43159	52	5567	8318	69
2024	2887	5517	72	19255	44611	51	5661	11294	94

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Zeytin yetiştiriciliği Adıyaman’da giderek önem kazanmaktadır. Adıyaman ikliminin bazı yörelerde Akdeniz iklimi özelliği göstermesi, zeytin yetiştiriciliğinde önemli bir potansiyel olabileceğini göstermektedir. Adıyaman’da hem sofralık hem de yağlık zeytin tarımı yapılabilmektedir. Özellikle sofralık zeytin üretim alanı ve üretim miktarında son beş yılda yaklaşık 2,5 katlık bir artış yaşanmıştır (Çizelge 31). Zeytinyağının sağlıklı ve besleyici özelliklerinin ön plana çıkması ve bunun yöre halkı tarafından benimsenmesiyle yağlık zeytin üretimi de artış göstermiştir.

Çizelge 31. Adıyaman’da Zeytin Üretimi (Alan: da – Miktar: ton-Verim: Kg/ağaç)

Yıllar	Zeytin					
	Sofralık			Yağlık		
	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim
2020	4638	927	9	22811	2390	7
2021	5755	1282	9	25854	2995	8
2022	9601	1559	9	27542	4191	10
2023	10203	1335	7	28891	2767	6
2024	11186	2237	10	31269	5101	11

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da Sert Kabuklu Meyveler Üretimi

Sert kabuklu meyvelerden badem ve Antep fıstığı üretimi Adıyaman’da yoğun olarak yapılmaktadır. Adıyaman, badem üretiminde meydana gelen gelişmeler sonucu Türkiye’de ilk sıralara yerleşmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında 30 bin tonun üzerine çıkan

badem üretimi son yıllarda olumsuz iklim koşullarının etkisiyle bir miktar azalma göstermiştir (Çizelge 32). Ancak il, üretimdeki lider konumunu korumaktadır. Antep fıstığı üretimi de Adıyaman tarımında önemli bir yer tutmaktadır. Adıyaman, Antep fıstığı yetiştiriciliğinde Şanlıurfa, Gaziantep ve Kahramanmaraş'tan sonra 4. sırada yer almaktadır. Periyodisite özelliğinden dolayı Antep fıstığı üretimi dalgalı bir eğilim göstermektedir. Ceviz de Adıyaman için önemli tarımsal ürünlerden biridir ve yeni ceviz bahçelerinin tesis edilmesi yönünde gelişmeler yaşanmaktadır.

*Çizelge 32. Adıyaman'da Badem, Antep Fıstığı ve Ceviz Üretimi
(Alan: da – Miktar: ton-Verim: Kg/ağaç)*

Yıllar	Badem			Antep fıstığı			Ceviz		
	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim	Alan	Miktar	Verim
2020	78215	18323	10	273489	25112	5	23825	4576	20
2021	100082	39109	12	278023	5907	1	25335	5138	22
2022	108750	33827	10	293848	27148	5	25855	4888	21
2023	111214	21299	6	300731	7592	1	25365	5711	24
2024	111197	24253	6	304064	29361	6	25744	5145	20

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Yaşanan bu gelişmeler yörede sert kabuklu meyve ürünlerinin çeşitli alanlarda değerlendirilmesi açısından umut verici görünmektedir. Bu durum, tüketicilere daha uygun fiyatlar ve nitelikli ürünler sunmanın yanı sıra, üreticilerin daha yüksek gelir seviyesine ulaşmasına ve yöre istihdamına da katkı sağlamasına yardımcı olacaktır (Ukav vd., 2011; Ukav, 2019).

Adıyaman ve İlçelerinde Seçilmiş Meyve Ürünleri Üretimi

Adıyaman'da meyve üretiminde Antep fıstığı, badem, ceviz, nar ve Trabzon hurması ön plana çıkmaktadır. Adıyaman, son yıllarda Türkiye badem üretiminde ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 33). Antep fıstığı yetiştiriciliğinde ise 4. sıradadır. Meyve üretiminde Besni, Gölbaşı, Kâhta ve Merkez ilçe öne çıkmaktadır. Besni; Antep fıstığı üretiminde, Kâhta; badem ve nar üretiminde, Gölbaşı ise ceviz ve Trabzon hurması üretiminde ilk sırada yer alan ilçelerdir.

Adıyaman, meyve üretim potansiyeli ile gelecekte çok daha önemli bir konuma gelebilecektir.

Çizelge 33. Adıyaman ve İlçelerinde Seçilmiş Meyve Ürünleri Üretimi (2024) (Alan: da- Miktar: ton)

İlçeler	Antep Fıstığı		Badem		Ceviz		Nar		Trabzon Hurması	
	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
Merkez	26950	2398	18600	4503	1350	373	4600	10526	135	253
Besni	19450	18356	22300	4580	3800	812	350	827	420	739
Gerger	250	46	2000	211	150	96	325	1149	8	51
Gölbaşı	40500	4372	11076	1565	13000	2658	288	504	5000	9830
Kahta	4371	401	52440	12662	3000	716	5900	17606	20	97
Samsat	2000	162	1700	445	0	3	7000	12677	-	-
Sincik	1408	100	1341	71	1994	78	377	882	28	108
Tut	34025	3166	1540	198	1850	197	315	282	40	52
Çelikhani	60	0	200	18	600	212	100	158	10	164
Toplam	30406	29001	111197	2421	25744	5145	192	44611	566	11294

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Bu değerler, Adıyaman'ın özellikle sert kabuklu meyveler ve seçili meyve türlerinde güçlü bir uzmanlaşma zemini oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte meyvecilikte asıl ekonomik sıçrama, yaş meyve satışından daha çok işlenmiş ve markalı ürün üretimi ile sağlanabileceği unutulmamalıdır. Badem yağı, badem unu, nar suyu, nar ekşisi, kurutulmuş meyve ve benzeri ürünler, ilin birim üretim başına elde ettiği geliri artırabilecek alanlardır.

Adıyaman'da Sebze Üretimi

Adıyaman, karpuz, sarımsak ve kavun üretiminde potansiyeli olan illerden biridir. Türkiye üretim miktarı içerisinde karpuz üretiminin payı %2,24, kuru sarımsağın payı %1,87 ve kavunun payı %1,30'dur (Çizelge 34). Hıyar, patlıcan, taze fasulye ve kuru soğan üretimi de belirli oranlarda yapılmaktadır.

Çizelge 34. Türkiye ve Adıyaman’da Seçilmiş Sebzelerin Üretim Miktarı (Ton)

Ürün	Türkiye	Adıyaman	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Karpuz	3.198.000	71.844	2,24
Sarımsak (Kuru)	125.000	2.335	1,87
Kavun	1.479.000	19.253	1,30
Hıyar (Sofralık)	1.468.437	4.177	0,28
Patlıcan	827.004	1.241	0,15
Fasulye (Taze)	507.061	318	0,06
Soğan (Kuru)	2.632.000	1.291	0,05

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Taze fasulye, marul, hıyar, bamya ve patlıcan Adıyaman’da yetiştiriciliği yapılan diğer sebzelerdendir. Taze fasulye üretimi 300 tonun üzerinde gerçekleşmektedir. Marul üretimi son beş yılda azalma eğilimine girmiş ve 2024 yılında 553 ton olmuştur. Hıyar üretim alanındaki azalmaya paralel olarak üretim miktarında %30 oranında azalma yaşanmıştır. Bamya üretiminde dikkat çekici bir azalma gözlenmiş, üretim yaklaşık altıda bir oranında düşmüştür. Patlıcan üretimi ise istikrarını korumuş ve 1200 tonun üzerinde üretim gerçekleşmiştir (Çizelge 35).

Çizelge 35. Adıyaman’da Yetiştirilen Bazı Sebzelerin Üretim Değerleri (Alan: da, Miktar: ton)

Yıllar	Taze fasulye		Marul		Hıyar		Bamya		Patlıcan	
	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar
2020	392	243	330	826	2427	5994	263	292	777	1286
2021	565	351	286	714	2714	6447	265	249	764	1252
2022	566	357	276	687	2843	6876	265	249	742	1220
2023	520	323	223	545	2113	5356	60	52	711	1140
2024	505	318	228	553	1656	4177	55	47	784	1241

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da sulu tarımın yapıldığı bölgelerde önemli miktarda salçalık kapyra, dolmalık ve sivri biber üretilmektedir. Son dönemlerde salçalık kapyra ve sivri biber üretiminde azalma olsa da dolmalık biber üretiminde %25 oranında artış belirlenmiştir (Çizelge

36). Adıyaman’da sofralık ve salçalık domates üretimi yöre halkının talebini karşılamada önemli rol oynamaktadır. Son beş yılda domates üretimi yıllık 6000 tonun üzerinde gerçekleşmiş, salçalık domates üretimi ise iki kattan fazla artmıştır.

Çizelge 36. Adıyaman’da Biber ve Domates Üretimi (Alan: da, Miktar: ton)

Yıllar	Biber						Domates			
	Salçalık kapa		Dolmalık		Sivri		Sofralık		Salçalık	
	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar
2020	3580	6035	3575	5055	2873	3980	2482	6702	110	246
2021	4035	6772	3855	5625	2821	3942	2487	7701	140	388
2022	2914	4868	4236	6370	2502	3538	2329	5532	160	419
2023	2348	4105	4000	6225	1838	2639	2313	6379	200	476
2024	2327	4312	3943	6355	1951	2797	2396	6428	235	550

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da karpuz, kavun ve incir üretimi yoğun olarak yapılmaktadır. Karpuz yetiştiriciliği son yıllarda azalmakla birlikte önemini korumaktadır. Kavun üretimi 2024 yılı dışında genel olarak artış göstermiştir. İncir üretiminde ise istikrarlı bir artış gözlenmiş, 2024 yılında üretim 2000 tonun üzerine çıkmıştır (Çizelge 37). Sebze üretiminde uygun arazi ve sulu tarım olanaklarına sahip olan Merkez, Kâhta, Gölbaşı, Besni ve Samsat ilçeleri öne çıkmaktadır.

Çizelge 37. Adıyaman’da Karpuz, Kavun ve İncir Üretimi

Yıllar	Karpuz		Kavun		İncir	
	Alan (da)	Miktar (ton)	Alan (da)	Miktar (ton)	Alan (da)	Miktar (ton)
2020	30375	94512	6418	13637	1203	1421
2021	39970	126720	7222	16912	1263	1473
2022	38415	129146	8000	20188	1308	1389
2023	37145	123275	8252	27422	1645	1639
2024	18975	71844	6227	19253	1742	2163

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da taze ve kuru olarak sarımsak ve soğan üretimi yapılmaktadır. 2020-2024 yılları arasında taze sarımsak üretim alanı ve miktarında azalma belirlenirken, kuru sarımsak üretimi dalgalı bir eğilim göstermektedir (Çizelge 38). Taze soğan üretiminde de

dalgalı bir eğilim görülmekle birlikte 600-700 ton aralığında bir istikrar söz konusudur. Kuru soğan üretiminde ise azalma gözlenmiştir.

Çizelge 38. Adıyaman’da Sarımsak ve Soğan Üretimi (Alan: da, Miktar: ton)

Yıllar	Sarımsak				Soğan			
	Taze		Kuru		Taze		Kuru	
	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar
2020	450	630	2775	2690	480	652	1031	1448
2021	455	636	3303	2748	503	683	929	1331
2022	449	630	2860	2698	520	703	750	1264
2023	198	254	2372	2397	445	617	740	1291
2024	197	254	2517	2335	466	634	747	1291

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da Ayçiçeği Yetiştiriciliği

Türkiye’de bitkisel yağ ihtiyacını karşılamada ayçiçeği üretimi büyük önem taşımaktadır. Adıyaman’da ayçiçeği tarımı son yıllarda dikkat çekici şekilde artmaktadır. Kuru ve sulu koşullarda üretim yapılabilmektedir. 2022-2024 yılları arasında kuru koşullarda önemli üretim artışları gerçekleşmiştir (Çizelge 39). Sulu koşullarda ise üretim azalmıştır. Türkiye’nin bitkisel yağ açığının karşılanması yönünden Adıyaman’da ayçiçeği üretimi önemli görülmelidir.

Çizelge 39. Adıyaman’da Ayçiçeği Üretimi

Yıllar	Kuru			Sulu		
	Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (Kg/da)	Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (Kg/da)
2020	9	2	222	1629	231	142
2021	12	3	250	1680	188	112
2022	3075	399	130	12	4	333
2023	5097	642	126	50	18	360
2024	4769	634	133	152	54	355

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman ve İlçelerinde Seçilmiş Sebze Ürünleri Üretimi

Adıyaman ve ilçelerinde karpuz, kavun, biber, patlıcan ve domates üretimine ilişkin veriler Çizelge 40’ta verilmektedir.

Özellikle karpuz, kavun ve biber üretiminde bir yoğunluk göze çarpmaktadır. Bu ürünlerde yerel talebi yerel kaynaklarla karşılama güdüsünün hâkim olduğu gözlenmektedir. Karpuz, kavun ve biber üretimi Merkez ilçe, Kâhta, Samsat ve Besni ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Domates üretimi ise ağırlıklı olarak Besni ve Kâhta ilçelerinde yapılmaktadır.

*Çizelge 40. Adıyaman ve İlçelerinde Seçilmiş Sebze Ürünleri Üretimi
(Alan: da, Miktar: ton)*

İlçeler	Karpuz		Kavun		Biber		Patlıcan		Domates	
	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
Merkez	5000	17500	1750	5250	2255	4084	35	88	150	563
Besni	2700	18.900	240	9600	1300	2110	100	170	825	2063
Gerger	145	326	145	254	525	788	270	392	400	800
Gölbaşı	105	305	112	202	262	707	25	40	283	849
Kahta	6000	21000	1500	3375	168	366	6	12	112	1296
Samsat	5000	13750	300	540	110	147	20	33	-	-
Sincik	-	-	-	-	-	-	28	31	101	111
Tut	25	63	50	32	1550	2015	250	375	560	896
Çelikhan	-	-	-	-	100	250	50	100	200	400
Toplam	18975	71844	6257	19253	627	10467	784	1241	263	6978

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Sebzecilikte üretim hacmi belirli ölçüde önem taşımakla birlikte, Adıyaman’da pazarlama koşulları ve depolama olanakları nedeniyle gelir istikrarı sorunu yaşanabilmektedir. Bu nedenle sebzecilikte soğuk zincir, paketleme ve yerel işleme yatırımları önem kazanmaktadır.

Adıyaman’da Örtü Altı Yetiştiriciliği

Adıyaman’da örtü altı üretim kapasitesi 200 bin m²’nin üzerindedir. Kâhta ilçesinde jeotermal kaynaklı ısıtmalı örtü altı tarımsal üretim yapılabilmektedir. Bunun yanında Adıyaman’ın farklı tarımsal bölgelerinde üreticilerin ve özel girişimcilerin kendi olanaklarıyla yaptırdıkları plastik seralarda üretim gerçekleştirilmektedir. GAP tarafından yöre çiftçilerine yönelik olarak, 2023’te 46, 2024’te ise 21 adet 1 dekar ölçüsünde güneş enerji sistemi destekli ve tam teşekküllü sera tesisi hibe edilmiştir.

Akdeniz ve Ege bölgelerindeki seralarda görülen hastalık ve zararlıların Adıyaman’da görülmemesi ve üretim sürecinde kimyasal ilaç kullanmaktan kaçınılması büyük bir avantajdır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025). Bu durum, alana yatırım yapmayı planlayan girişimciler için önemli bir fırsat yaratmaktadır.

Güneşlenme süresi ve genel iklimsel özelliklerin Adıyaman için büyük bir avantaj oluşturmaya ve potansiyel barındırmasına karşın, örtü altı tarım üretimi istenen düzeye ulaşamamış; hatta yıllar içerisinde bu alandan uzaklaşma olmuştur. 2024 yılında yalnızca 1178 tonluk bir üretim gerçekleşmiştir (Çizelge 45). Bu gerilemenin temelinde girdi maliyetlerindeki artışın yattığı düşünülmektedir.

Çizelge 41. Türkiye ve Adıyaman’da Örtü Altı Tarım Üretim Alanı ve Miktarı

Yıllar	Türkiye		Adıyaman	
	Alan (dekar)	Üretim (Ton)	Alan (dekar)	Üretim (Ton)
2020	805.159	8.519.754	170	2.320
2021	854.600	9.728.576	146	2.742
2022	810.882	9.329.382	47	776
2023	764.206	8.956.951	46	1.284
2024	776.110	8.984.760	44	1.178

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselististik/degiskenlerUzerindenSorgula.do?durum=acKapa&menuNo=191&altMenuGoster=1&secilenDegiskenListesi=>

Adıyaman’da yüksek tünel ve plastik seralarda örtü altı sebzeçiliği kapsamında hıyar, domates ve taze soğan üretimi yapılmaktadır. Ancak bu ürünlerin üretimi son yıllarda belirgin bir şekilde azalmıştır (Çizelge 42). Bunların yanında plastik seralarda çok düşük miktarlarda marul ve sivri biber de üretilmektedir. İlde maliyet avantajından dolayı ağırlıklı olarak plastik seralar tercih edilmektedir. Ancak plastik malzemenin kolayca yıpranması ve ekonomik ömrünün kısa olması üreticiler için önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Çizelge 42. Adıyaman’da Örtü Altı Sebzeciliği

Yıllar	Hıyar		Domates		Soğan	
	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)
2020	39	458	130	1860	-	-
2021	15	176	130	2550	3	6
2022	10	145	24	470	12	24
2023	3	50	32	1120	6	12
2024	1	10	32	1056	6	12

Kaynak, TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman’da Endüstriyel Bitkiler Üretimi

Endüstriyel bitkiler ekonomik yapı içerisinde getirisi yüksek ürünler olarak bilinmektedir. Adıyaman’da bu kapsamda ayçiçeği, patates, şeker pancarı, tütün ve pamuk üretimi yapılmaktadır (Çizelge 43). Ayçiçeği üretiminde 2020 yılından günümüze istikrarlı bir artış vardır. Patates üretim alanı artmakla birlikte, üretim miktarında aynı oranda artış sağlanamamıştır. Şeker pancarı üretiminde ise kısıtlamaların da etkisiyle dalgalı ve azalan bir seyir söz konusudur. Tütün üretimi Adıyaman için vazgeçilmez bir tarımsal faaliyettir ve ülke ihtiyacının %25’ini karşılamaktadır. Tekstil sektörünün temel girdisi olan pamuk ise 25.000 tonun üzerinde bir üretim hacmine sahiptir. Sulu tarımın yaygınlaşması, gelecekte Adıyaman’da pamuk üretiminin artmasını sağlayabilecektir. Bu ürünler, tarıma dayalı sanayinin oluşmasında ve gelişiminde hayati önem taşımaktadır.

Çizelge 43. Adıyaman’da Endüstri Bitkileri Üretimi (Alan: da, Üretim: ton)

Yıllar	Ayçiçeği		Patates		Şeker Pancarı		Tütün		Pamuk	
	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
2020	1638	233	1065	3027	2553	11264	191202	17301	55366	27021
2021	1692	191	1537	5883	657	13539	185952	17910	61169	30879
2022	3087	403	1773	6418	2616	2829	194342	20590	81888	38264
2023	5147	660	1592	5860	2153	9526	213989	25990	65375	26964
2024	4921	688	3386	3027	371	7907	136333	23106	52482	25838

Kaynak: TÜİK, 2024. Bitkisel Üretim İstatistikleri

Adıyaman'ın tarımsal potansiyeli; çevresindeki illerin sanayi sektörü yönünden gelişmiş olması ve çiftçilerin pazar merkezlerine yakınlığı sebebiyle tarıma dayalı sanayi bağlamında büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Bu durum; makarna, patates cipsi, mısır çerezi, ayçiçek yağı, bisküvi ve gofret gibi tarıma dayalı sanayi tesislerine yatırım yapacak girişimciler için önemli fırsatlar yaratmaktadır.

Adıyaman'ın Coğrafi İşaretli Ürünleri

Kavram olarak coğrafi işaret, tüketicilere ürünün kaynağını, belirgin özellikleriyle coğrafi bölge arasındaki ilişkiyi gösteren ve güvence oluşturan bir kalite işaretidir. İlgili ürünün coğrafi işaret olarak tesciliyle kalitesi, gelenekselliği ve yerelden elde edilen hammaddesiyle yöre karakteristiklerine bağlı korunması sağlanmış olur. Coğrafi işaretler, menşe adı ya da mahreç işareti olarak kayıt altına alınır. Başta gıda ve tarımsal ürünler olmak üzere maden, el sanatları ve sanayi mamulleri coğrafi işaret tesciline konu olabilmektedir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2026).

Adıyaman'ın komşuları Gaziantep Antep fıstığı, Kahramanmaraş biberi, Malatya kayısı ve Şanlıurfa isotu ile bilinen markalaşmış şehirlerdir. Adıyaman ise tarım ürünlerindeki potansiyelini tam olarak değerlendirememekte ve marka oluşturmada geride kalmaktadır. Bununla birlikte son dönemlerde coğrafi işaret tescili alma sürecinde bir çaba içerisinde olduğu da ortadadır.

Adıyaman, gastronomi potansiyeli açısından tarımsal ürün kaynaklı; Çiğ Köfte, İçli Köfte, Ekşili Köfte, Cılbır, Mercimekli Köfte, Pestil, Yapıştırma, Adıyaman Hıtabı, Tavas, Kebap ve Şıllık Tatlısı gibi tatlılara sahiptir. Bunların yanı sıra Adıyaman tarımına özgü badem, Antep fıstığı, nar, dut ve bu ürünlerin türevlerine talep oldukça fazladır (Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2025). Adıyaman Etsiz Çiğ Köfte, Çelikhan Tütünü, Kâhta Bulgur Pilavı, Besni Üzümlü, Kâhta Bademli İrmik Helvası, Adıyaman Tut Dutu,

Kâhta Bademi ve Kâhta Narı Adıyaman'ın coğrafi işaretli tescil edilmiş ürünleridir (Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası, 2026). Sözü edilen ürünler, gastronomiyle birlikte tarım turizmi yönünden Adıyaman'ı tanıtmakta ve turizm talebi oluşturmaya katkı sunmaktadır (Ukav, 2025a).

Adıyaman'ın tarımsal ve gastronomik markalaşma sürecinde coğrafi işaretli ürünler önemli bir avantaj sağlarken, aynı zamanda ilin yerel kimliğini ekonomik değere dönüştürme potansiyeli taşımaktadır. Ancak coğrafi işaretin ekonomik katkısı, yalnızca tescil almakla değil; etkin tanıtım, kalite standardizasyonu ve ticarileşme kapasitesi ile söz konusu olmaktadır.

Adıyaman'da Hayvancılık

Adıyaman tarım ekonomisi yalnızca bitkisel üretimden meydana gelmemekte, hayvancılık ve su ürünleri alt sektörleri de kırsal gelir, istihdam, beslenme güvenliği ve sanayiye hammadde sağlama bakımından önemli işlevler üstlenmektedir. Ancak bu iki alan, ildeki toplam potansiyeline karşın henüz istenen düzeyde katma değer üreten bir yapıya kavuşmuş değildir.

Adıyaman'ın taşıdığı coğrafi ve tarımsal potansiyelle birlikte hayvancılık kültürü yörede oldukça yaygın durumdadır. Hayvancılık için önem taşıyan arazilerde hayvan yemi ve yem bitkileri üretilmekte; geleneksel ve çağdaş teknikler üretim sürecinde birlikte kullanılmaktadır (Güven ve Kaygın, 2015). Bununla birlikte, 2020 yılından itibaren il genelinde hayvan sayılarında azalma görülmüştür. 2020 yılında 146.860 olan büyükbaş hayvan sayısı, 2024 yılında yaklaşık %30 azalarak 104.515'e düşmüş, 2025 yılında ise bir miktar artarak 113.803 olmuştur (Çizelge 44). Küçükbaş hayvan sayısında da aynı dönemde benzer bir düşüş eğilimi gözlenmiş, ancak 2025 yılında küçükbaş hayvan varlığı yeniden toparlanarak 286.238 seviyesine yükselmiştir. Niceliksel bazdaki bu dalgalanmalara karşın; Adıyaman'da hayvancılık, son yıllarda

verilen hibe/desteklemeler ve yeni kurulan modern çiftlikler sayesinde niteliksel bir dönüşüm yaşamaktadır.

Çizelge 44. Adıyaman'da Büyükbaş ve Küçükbaş Canlı Hayvan Sayısı (Baş)

Yıllar	Büyükbaş hayvan sayısı	Küçükbaş hayvan sayısı
2020	146.860	412.242
2021	111.470	368.544
2022	100.618	333.505
2023	107.175	301.297
2024	104.515	270.452
2025	113.803	286.238

Kaynak: TÜİK, 2025. Hayvancılık İstatistikleri

Adıyaman'da Hayvansal Üretim ve Hayvan Varlığı

Adıyaman, iklim ve arazi yapısı itibarıyla hayvancılık açısından oldukça uygun iller arasında yer almaktadır. Başta büyükbaş olmak üzere küçükbaş ve kanatlı hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bunların yanında arıcılık da son dönemlerde yaygınlaşan tarımsal faaliyetler arasındadır.

Büyükbaş yetiştiriciliği kapsamında "manda" son yıllarda yeniden gündeme gelen bir faaliyet şekli olmuştur. Sığır yetiştiriciliğinde kültür ırkı giderek artan bir ivme kazanırken, melez ırk yetiştiriciliği de yoğun olarak yapılmaktadır. Küçükbaş yetiştiriciliğinde kıl keçisi ve yerli koyun ön plandadır. Ancak küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde geleneksel yöntemlerden belirgin bir uzaklaşma söz konusudur. Bu durum yerli koyun varlığında açıkça gözlenmektedir; 2022 yılında yerli koyun mevcudu 162.001 iken, 2024 yılında 115.524'e gerilemiştir (Çizelge 45). Bu niceliksel düşüş, ilin toplam hayvansal ürün değerini de olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Özellikle et, süt ve süt ürünleri endüstrisi açısından büyükbaş hayvan varlığının korunması ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çizelge 45. Adıyaman İlindeki Hayvan Varlığı (Baş/Adet)

Yıllar			2022	2023	2024
Büyükbaş	Manda	Manda	-	11	557
	Sığır	Kültür	38.306	40.363	41.246
		Melez	58.026	62.269	59.394
		Yerli sığır	4.286	4.532	3.318
Küçükbaş	Keçi	Kıl	170.419	154.268	154.423
		Tiftik	-	-	-
	Koyun	Merinos	1.085	694	505
		Yerli koyun	162.001	146.335	115.524
Kanatlı		Hindi	3.803	3.228	2.859
		Kaz	3.300	1.815	1.776
		Ördek	1.555	1.346	1.321
		Et Tavuğu	80.000	78.000	98.000
		Tavuk Yumurta	100.240	93.815	159.965
Arı kovanı			73.647	77.760	88.420

Kaynak: GAP, 2025

Adıyaman'ın büyükbaş hayvancılığında kültür ve melez ırkların yoğunluğu verimlilik açısından olumlu görünse de yem maliyetleri, işletme ölçeklerinin küçüklüğü, bakım-besleme sorunları ve işleme tesislerinin yetersizliği ekonomik performansı sınırlamaktadır. Küçükbaş hayvancılık ise özellikle kırsal alanlarda gelir çeşitlendirme aracı olarak önemini korumaktadır. Ancak mera kalitesinin düşüklüğü, kaba yem açığı, hastalık yönetimi, örgütlenme eksikliği ve pazarlama sorunları yapısal engeller oluşturmaktadır.

Çayır, Mera Alanları ve Yem Bitkileri Üretimi

Hayvancılıkta yem maliyetlerinin yüksek düzeyde gerçekleşmesi, hayvan yetiştiricileri için en büyük darboğazlardan birini yaratmaktadır. Oysaki Adıyaman; arazi yapısı, mera varlığı ve yem bitkileri üretimi için uygun ekolojik potansiyeli ile bu maliyetleri düşürebilecek avantaja sahiptir.

Yaklaşık 879.900 dekar mera ve çayır alanı bulunan Adıyaman'da, engebeli ve dağlık yapısı ile Çelikhane, Gerger ve Sincik en yüksek mera oranına sahip ilçelerdir. Kâhta, Besni ve Gölbaşı ilçelerinde ise mera alanları görece daha azdır. İl genelinde

mera ve ayır alanlarının azalması; genellikle mera özelliği taşıyan arazilerin vasıf değiştirilerek tarım veya konut alanlarına dönüştürölmesinden kaynaklanmaktadır.

Çayır-mera alanlarının yetersizleşmesi, yöre hayvancılığı açısından girdi maliyetlerini doğrudan artıran bir faktördür. Dolayısıyla bu alanların ıslah edilmesi, bölgede yetişen kaba yemlerin enerji, protein ve mineral yönünden zenginleştirilerek rasyona katılması maliyetleri önemli ölçüde aşağı çekecektir.

Adıyaman'da işlenmemiş saman ve ot (yem bitkileri) üretiminde 2023 yılına kadar bir artış eğilimi olmakla birlikte, bu durum ilin potansiyeli için yetersizdir. 2023 yılında 110.852 ton olan üretim, 2024 yılında 90.696 tona gerilemiştir (izelge 46). Adıyaman'ın hayvancılık hedefleri ve yüksek yem maliyetleri göz önüne alındığında, bu üretim miktarının ivedilikle artırılması stratejik bir zorunluluktur.

Çizelge 46. Türkiye ve Adıyaman'da İşlenmemiş Saman ve Ot (Yem Bitkileri) Üretimi

Yıllar	Türkiye		Adıyaman	
	Alan (hektar)	Üretim (Ton)	Alan (hektar)	Üretim (Ton)
2020	2.258.761	60.698.662	3.997	91.102
2021	2.450.387	60.731.852	4.420	95.375
2022	2.743.097	67.038.886	4.761	107.031
2023	2.712.572	67.758.263	4.555	110.852
2024	2.691.479	66.448.909	3.777	90.696

Kaynak: TÜİK, 2025. Bölgesel İstatistikler

Hayvancılık Ürünleri ve Yan Kolları

Adıyaman'da hayvancılık ürünleri olarak yapağı, keçi kılı ve ipek böceği kozası üretimi yapılmaktadır. Merinos türü yapağı üretimi son beş yılda 5,3 tondan 1,5 tona düşmüştür (izelge 47). Yerli yapağı üretiminde de önemli miktarda azalma gözlenmiş; 2020 yılında 342 ton olan yerli yapağı üretimi, 2024 yılında 192,5 tona düşmüştür. Aynı dönemde keçi kılı üretimi de azalarak 81,9 tona gerilemiştir. Bu sonuçlar, ildeki küçükbaş hayvancılık sektörünün

yapısal bir daralma yaşadığının somut göstergeleridir. İpek böceği yetiştiriciliği ise Adıyaman’da ekonomik bir büyüklüğe ulaşamamış, önemsiz düzeyde kalmıştır.

Çizelge 47. Adıyaman’da Hayvancılık Ürünleri Üretimi (Ton)

Yıllar	Yapağı (ton)		Keçi kılı (ton)	İpek böceği (kutu)	İpek böceği kozası (ton)
	Merinos	Yerli vd.			
2020	5,355	342,105	105,824	40	0,005
2021	4,065	311,157	95,683	33	0,136
2022	3,255	270,056	90,815	8	0,013
2023	2,082	243,940	81,477	10	0
2024	1,515	192,579	81,929	40	0

TÜİK 2026. Hayvancılık İstatistikleri

Çizelge 48’de Adıyaman’da ilçelere göre hayvancılık ürünleri üretimi verilmektedir. Buna göre yerli yapağı üretiminde 96,8 ton ile Merkez ilçe ilk sırada yer alırken, onu Besni (49,6 ton) ve Kâhta (20,8 ton) ilçeleri izlemektedir. Keçi kılı üretiminde birinci sırada Merkez ilçe yer almakta, ardından Gölbaşı ve Besni ilçeleri gelmektedir. Doğal bal üretiminde sıralama; Sincik, Çelikhhan, Merkez ilçe ve Gerger şeklindedir. Yeni tip arı kovanı varlığında ise Merkez, Gerger, Çelikhhan ve Kâhta öne çıkmaktadır.

Çizelge 48. Adıyaman’da İlçelere Göre Hayvancılık ürünleri üretimi (1: Ton, 2: Eski tip kovan sayısı, 3: Yeni tip kovan sayısı)

Ürünler	Besni	Gerger	Gölbaşı	Kahta	Merkez	Samsat	Sincik	Tut	Çelikhhan
Yapağı (Merinos) ¹	-	0,021	-	0,003	1,515	0,114	-	-	-
Yapağı (Yerli ve Diğerleri) ¹	49,667	8,76	14,7	20,824	96,808	5,953	2,352	8,743	4,488
Keçi Kılı ¹	17,896	8,352	18,382	8,318	23,952	0,745	2,465	2,85	0,979
Arılar ²	256	90	0	0	0	10	100	0	0
Arılar ³	6,853	13,699	5,146	12,629	14,149	890	11,651	2,296	12,865
Doğal Bal ¹	40,963	47,39	31,666	39,657	49,215	2,25	63,995	6,035	50,695
İpek Böceği Kozası ¹	-	-	-	-	0	-	-	-	-
Balmumu ¹	1,501	1,6	1,85	0,755	0,19	0,05	0,188	0,477	3,56

TÜİK 2026. Hayvancılık İstatistikleri, Hayvancılık İstatistikleri
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=104&locale=tr>

Adıyaman’da Su Ürünleri Üretimi

Küresel ölçekte son yıllarda su ürünleri sektörü, gıda güvenliği ve güvencesi ile insan beslenmesine olan katkılarından dolayı giderek daha fazla dikkat çekmektedir (Ukav ve Olgunoğlu, 2023). Bu durum hem Türkiye hem de Adıyaman’da da gözlenmektedir. Adıyaman’da su ürünleri üretimi ile ilgili olarak hem avcılık hem de yetiştiricilik faaliyetleri söz konusudur. 2021-2024 döneminde avcılıkla elde edilen su ürünleri üretim miktarı ciddi bir ivmeyle artarak 3.450 tona ulaşmıştır (Çizelge 49). Yetiştiricilikte de hem tesis sayısı hem de kapasite aynı dönemde artış göstermiş; yetiştiricilik ile elde edilen üretim miktarı 1.358 ton olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 49. Adıyaman’da Su Ürünleri Üretim Miktarı ve Kapasitesi

Yıl	Avcılık	Yetiştiricilik			TOPLAM
	İç su	Deniz/İç su			
	Üretim miktarı (ton)	Tesis sayısı (adet)	Kapasite (Ton/yıl)	Üretim miktarı (ton)	Üretim miktarı (ton)
2021	370	10	2.153	294	664
2022	715	22	2.205	591	1.306
2023	617	20	2.158	346	963
2024	3.450	24	3.283	1.358	4.808

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024. (BSGM), TÜİK, 2024. Su Ürünleri İstatistikleri

Adıyaman’da bulunan iç sularda, başta baraj gölleri ve akarsular olmak üzere balık avcılığı yapılmaktadır. Su ürünleri yetiştiriciliği tesisleri ise ağırlıklı olarak Atatürk Baraj Gölü ve Çelikhan Çat Baraj Gölü’nde faaliyet göstermektedir. Adıyaman’da iç sularda avlanan balık türleri ve miktarları Çizelge 50’de verilmektedir.

Çizelge 50. Avlanan İç Su Ürünleri Miktarı (Ton)

Yıllar	Karabalık	Sazan	Siraz	Yayın	Gümüşü Havuz balığı	Tatlı su kefali	Şabut	Diğer
2020	14	97	49	26	-	-	-	21
2021	14	109	73	25	98	36	-	15
2022	11	178	203	8	167	100	2	46
2023	9	189	96	3	156	95	2	-
2024	5	205	359	12	134	94	47	33

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024. (BSGM), TÜİK, 2024. Su Ürünleri İstatistikleri,

Genel olarak; sazan, siraz, gümüşü havuz balığı, tatlı su kefali, şabut, yayın ve karabalık avlanmaktadır. Bunların dışında sınırlı miktarda bızır, bıyıklı balık (caner), Fırat turnası ve Mezopotamya yayını avcılığı da yapılmaktadır. Yıllar itibarıyla en çok avlanan balık türleri sazan ve siraz olmuştur. Bununla birlikte Şabut ve yayın balıkları, bölge halkı ve ekonomisi için önemli türlerdir (Olgunoğlu ve ark., 2009; Bayhan ve ark., 2014).

Adıyaman, mevcut su kaynakları ve baraj gölleri yönüyle değerlendirildiğinde çok daha yüksek miktarlarda su ürünleri üretebilecek devasa bir potansiyele sahiptir. Yörenin bu potansiyeline karşın, mevcut yetiştiricilik ve avcılık faaliyetleri yetersizdir (Artar ve Olgunoğlu, 2018). Yapım aşamasındaki barajların ve diğer sulama tesislerinin tamamlanmasıyla birlikte bu potansiyel daha da katlanacaktır.

Bu bağlamda su ürünlerinde ekonomik dönüşüm, yalnızca üretim miktarıyla sınırlı kalmamalıdır. İşleme, soğuk zincir, paketleme, lojistik ve pazarlama kapasitesi geliştirilmediği sürece ilde oluşan katma değer istenen düzeye ulaşmayacaktır. Bu yönüyle su ürünleri sektörü, Adıyaman açısından henüz yeterince değerlendirilememiş stratejik alt sektörlerden biri olarak görülmelidir.

Adıyaman'da Kümes Hayvancılığı

Adıyaman kümes hayvancılığı (et ve yumurta tavukçuluğu) alanında mevcut potansiyelinin oldukça gerisindedir. Tavuk

çiftliklerinin çoğu pasif durumda olup ilin beyaz et talebi, komşu illerden ve ulusal pazar ağına sahip entegre şirketlerden sağlanmaktadır. Çizelge 51’de et ve yumurta tavukçuluğu üretimi verilmektedir. Buna göre yumurta tavuğu varlığı 2021 yılından itibaren azalma göstermiş, 2024 yılından itibaren yeniden toparlanma eğilimine girmiştir. Et tavuğu sayısında ise artış yaşanarak 98.400’e ulaşılmıştır. Ancak bu değerler Adıyaman’ın kendi beyaz et ve yumurta tüketiminin çok uzağındadır. Bu tablo, kümes hayvancılığı potansiyelinin yeterince değerlendirilemediğini gösterirken, bölgeye yatırım yapacak müteşebbisler için de kârlı bir pazar boşluğunu işaret etmektedir.

Çizelge 51. Adıyaman’da Kümes Hayvancılığı (Adet)

Yıllar	Yumurta Tavuğu	Et Tavuğu
2021	181.475	0
2022	100.240	80.000
2023	93.815	78.000
2024	159.965	98.000
2025	170.124	98.400

Kaynak: TÜİK, 2025. Hayvancılık İstatistikleri

Adıyaman; üretim planlamasının teşvik edilmesi kapsamında su kısıtı, mera varlığı/kapasitesi, kaba yem üretim potansiyeli ve hayvansal ürün işleme kapasitesi temel alınarak, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından "Kanatlı Eti Üretim İllerinden Biri" olarak planlama bölgelerine dâhil edilmiştir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024).

Adıyaman’da Arıcılık

Adıyaman’da arıcılık faaliyetleri her geçen gün artmaktadır. Arıcılık ile uğraşan işletme sayısı 2020 yılında 924 iken, 2024 yılında 1.561’e yükselmiştir. Bu dönemde eski tip (geleneksel) kovan sayısı azalırken, modern üretime geçişin bir göstergesi olarak yeni tip kovan sayısı 64.180’den 87.704’e çıkmıştır. İşletme ve kovan sayısındaki bu ciddi artışa rağmen, bal üretiminde beklenen

sıçrama sağlanamamıştır. 2024 yılı itibarıyla 391,8 ton bal üretilmiştir. Balmumu üretimi de 2020-2024 yılları arasında azalış göstermiş ve 2024 yılında yalnızca 12,7 ton balmumu elde edilebilmiştir (Çizelge 52).

Çizelge 52. Adıyaman'da Arıcılık Faaliyeti Yapan İşletmeler ve Üretim

Yıllar	İşletme Sayısı	Kovan sayısı (adet)		Doğal bal (ton)	Bal mumu (ton)
		Eski tip	Yeni tip		
2020	924	1163	64180	664,709	24,291
2021	966	642	74769	733,838	18,019
2022	1177	658	72989	380,880	17,241
2023	1445	695	77065	326,502	17,330
2024	1561	716	87704	391,782	12,705

TÜİK, 2025. *İstatistiksel Temalar - Veri Portalı – Hayvansal Üretim İstatistikleri, Arıcılık.* <https://veriportalı.tuik.gov.tr/tr/statistical-themes>

Adıyaman, sahip olduğu oldukça zengin bitki örtüsüyle arıcılık için önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Coğrafi yapısı, orman arazilerinin genişliği ve faunasının çeşitliliği arıcılık için eşsiz fırsatlar sunmaktadır. Bal üretiminde genel olarak geven bitkisi başta olmak üzere karaçalı, sütleğen ve diğer endemik çiçeklerden yararlanılmaktadır. Ancak organik bal ve karakovan balı üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle ticari fiyatları da yüksek seyretmekte, bu da zaman zaman pazar sıkıntısı yaşanmasına neden olabilmektedir.

Tarımda bilinçsiz ve aşırı zirai ilaç/kimyasal gübre kullanımı, ülke genelinde olduğu gibi Adıyaman'ın arıcılık faaliyetlerini de doğrudan tehdit etmektedir. Buna karşın; Adıyaman'da arıcılığın en yoğun yapıldığı Çelikhana, Gerger ve Sincik ilçelerinde yapay gübre ve ilaç kullanımının çok düşük düzeyde olması, organik arıcılığın geliştirilmesi açısından devasa bir fırsat penceresi açmaktadır. Bitki örtüsünün ve doğal floranın korunduğu bu bölgelerde, doğaya uyumlu modern arıcılık tesislerinin kurulması ve üreticilerin teşvik edilmesi, ilin bal ve arı ürünleri vizyonu açısından hayati önem taşımaktadır.

Adıyaman’da Su ve Su Kaynakları

Adıyaman’da Fırat Nehri’nin il sınırları içinde 180 kilometrelik bir hat oluşturması, Atatürk Barajı’nın kapladığı alan ve hacmi ile önemli bir hidrolojik varlık sunması, ilin bu alandaki stratejik avantajını göstermektedir. Gölbaşı, Abdülharap ve Azaplı gibi doğal göller de bu su varlığının tamamlayıcı unsurlarıdır. Adıyaman, yüzey ve yeraltı su kaynakları bakımından dikkat çekici bir potansiyele sahip olmasına rağmen, tarımsal sulama açısından bu avantajını tam anlamıyla ekonomik verimliliğe dönüştürebilmiş değildir. Fırat Nehri boyunca verimli tarım topraklarına sahip olan Adıyaman, bu toprakların büyük bir kısmının Atatürk Baraj Gölü suları altında kalmasıyla önemli bir tarımsal alan kaybı yaşamıştır. İlin arazi yapısının engebeli ve su kaynaklarına göre yüksek rakımlı olmasına bağlı olarak cazibeli sulamanın yeterince yapılamaması, tarımsal üretimde önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Bu açıdan Adıyaman, Güneydoğu Anadolu Projesi’nin (GAP) temel amaçlarından olan tarım ve sulama yatırımlarından istenen düzeyde yararlanamamıştır. Bu durum, Adıyaman’ın genel kalkınma hamlelerinden yeterince faydalanamamasında etkili olmuştur.

Adıyaman’da tarımsal faaliyetler geniş bir alanda yapılmakla birlikte, sulama yapılan tarım alanı oldukça sınırlıdır. Tarım yapılan 233.646 hektar alanın yalnızca %11,20’sinde sulu tarım yapılabilmektedir. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı ile ilgili henüz kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte bahçecilik yapılan alanlarda damlama sulama sistemleri yaygınlaşmakta, ancak bu konudaki alan ölçümü konusunda da net bir veri bulunmamaktadır.

Adıyaman’da Akarsular

Adıyaman’ın en önemli akarsuyu Fırat Nehri’dir. Diğer önemli akarsuları ise; Sofraz Çayı, Ziyaret Çayı, Çakal Çayı, Kalburcu Çayı, Eğri Çayı, Besni Akdere Çayı, Şepker Çayı, Çat

Deresi, Gürlevik Deresi ve Halya Deresi'dir. Adıyaman'ın en önemli akarsuyu olan Fırat Nehri; Şanlıurfa ve Diyarbakır illeri ile sınır oluşturur. Fırat'ın il içerisindeki uzunluğu 180 km'yi bulmaktadır (Çizelge 53). Nehrin başlıca kollarını Kâhta, Kalburcu ve Göksu Çayları oluşturmaktadır. 45,5 km uzunluğundaki Kâhta Çayı; Çelikhan yöresindeki birçok kaynağın sularını toplayarak Cendere Köprüsü'nden sonra Eski Kâhta ve Alut arazisindeki suları da alarak Fırat Nehri'ne karışır. İl sınırları içindeki uzunluğu 90 km olan Göksu Çayı; Kahramanmaraş'tan çıkarak Erkenek, Tut ve Akdere'den geçer, Sofraz'ın suyunu aldıktan sonra Gümüşkaya'nın batısında Fırat Nehri'ne ulaşır. İl sınırları içindeki uzunluğu 51 km olan Sofraz Çayı ise Besni ilçesinden çıkar ve Keysun Suyu'nu alarak Göksu Çayı'na karışır. Kaynağını Cebel ve Zey köyleri sularından alan Ziyaret Çayı, İpekli Köyü civarında Atatürk Barajı Gölü'ne ulaşır (Adıyaman Valiliği, Adıyaman İli 2023 Yılı Çevre Durum Raporu, 2024).

Çizelge 53. Adıyaman İlinin Akarsuları

Akarsu Adı	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçerisindeki Uzunluğu (km)	Yıllık Debi (m ³ /h)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Göksu Çayı	86,2	115,6	50,800	Fırat Nehri	Enerji, içme, tarım
Halya Deresi	16,8	16,8	0,800	Kalburcu Çayı	içme, tarım
Eğri Çayı	33,6	33,6	0,738	Fırat Nehri	içme, tarım
Çakal Çayı	30,9	30,9	0,900	Fırat Nehri	içme, tarım
Gürlevik Deresi	19,9	19,9	41.11	Şepker Çayı	içme, tarım
Besni Akdere	48,6	48,6	1,200	Göksu Çayı	içme, tarım
Sofraz Çayı	86,7	80,8	3,087	Göksu Çayı	Enerji, içme, tarım
Keysun Çayı	22,4	22,4	1,247	Sofraz Çayı	Enerji, içme, tarım

Kalburcu Çayı	44,4	44,4	4,987	Fırat Nehri	içme, tarım
Birimşe Çayı	43,1	43,1	7,950	Cendere Çayı	Enerji, içme, tarım
Cendere Çayı	70,0	70,0	27,310	Fırat Nehri	Enerji, içme, tarım
Bulam Çayı	49,6	49,6	18,59	Cendere Çayı	Enerji, içme, tarım
Şepker Çay	38,4	38,4	5,743	Göksu Çayı	içme, tarım
Ziyaret Çayı	21,9	21,9	4,34	Fırat Nehri	tarım
Eski Kahta Çayı	36,2	25,8	8,200	Fırat Nehri	Enerji, içme, tarım
Han Deresi	37,9	37,9	1,300	Şepker Çay	içme, tarım

Kaynak: DSİ, 2024. Toprak ve Su kaynakları

Doğal Göller, Barajlar ve Göletler

- **Gölbaşı Gölü:** Gölbaşı ilçesinin sınırları içinde ve ilçenin kuzeybatı kesiminde bulunur. İlin en büyük doğal gölüdür. Çevresi sazlıklarla kaplıdır ve gölün alanı 2,19 km²'dir.
- **Abdülharap Gölü:** Çelikhan ilçesi sınırları içinde olup alanı 5 km²'dir. Çevresi dağlıktır, kıyısı otluk ve sazlıktır. Kâhta Çayı'nın kaynaklarından biridir.
- **Azaplı ve İnekli Gölleri:** Azaplı Gölü, Gölbaşı Gölü'nün devamı niteliğinde olup ilçenin batısına düşer ve alanı 2,72 km²'dir. İnekli Gölü de Azaplı Gölü'ne oldukça yakındır ve alanı 1,09 km²'dir.
- **Atatürk Barajı:** Adıyaman ve Şanlıurfa illeri arasında, Adıyaman'ın 35 km güneyinde Fırat Nehri üzerinde kurulmuştur. Tümüyle üst kretase kireçtaşı (kalker) seriler üzerindedir. 1992 yılında devreye alınan Atatürk Baraj Gölü, 817 km²'lik yüzölçümüyle Türkiye'nin en büyük üçüncü gölüdür. Gölün toplam su hacmi 48,5 milyar m³'tür.

- **Çamgazi Barajı:** Adıyaman'ın 17 km batısında, Adıyaman-Şanlıurfa karayolunun batısında Doyran ve Kuzgun dereleri üzerinde sulama amaçlı inşa edilmiş bir barajdır.
- **Koçali Barajı ve Hidroelektrik Santrali:** Adıyaman-Çelikhan arasındaki alanın sulama ve enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla Koçali nahiye merkezinin 6 km kuzeydoğusunda Terasa Çayı üzerinde inşa edilmektedir. Zonlu kaya dolgu tipinde inşa edilen barajın yüksekliği 118 m, gövde dolgu hacmi ise 7.900.000 m³ olacaktır.

Çizelge 54'te Adıyaman'ın önemli su kaynaklarından göletler verilmektedir. Bunlardan 7520 hektar sulama alanı en büyük olan Çamgazi Baraj göletidir.

Çizelge 54. Adıyaman İlinde Mevcut Göl, Gölet ve Rezervuarlar (DSİ, 2024)

Gölün/Göletin Rezervuarın Adı	Tipi	Göl hacmi(m ³)	Sulama Alan (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Çamgazi Barajı	Baraj	53119x10 m ³	7520	29500x10 m ³	Sulama
Gözebaşı Göleti	Gölet	881.91x10 m ³	100	209x10 m ³	Sulama
Hasancık Göleti	Gölet	849.27x10 m ³	95	124x10 m ³	Sulama
İncesu Göleti	Gölet	1722.19x10m ³	108	190.50 x10 m ³	Sulama
Karahöyük Göleti	Gölet	2808.73x10m ³	304	158x10 m ³	Sulama
Kınık Göleti	Gölet	1177.64x10m ³	183	62.40x10 m ³	Sulama
Yeditepe	Gölet	213.53x10 m ³	72	Yeni işletmeye açıldı	Sulama

Kaynak: DSİ, 2024. İşletmedeki Tesisler
<https://bolge20.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1123>

Yeraltı Suları

Adıyaman'ın yeraltı suları genel olarak yağışlara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Yağışların bol olduğu yıllarda yeraltı su seviyeleri de artmaktadır. İldeki yeraltı su kaynakları genellikle kuzeydeki dağ yamaçları boyunca yoğunlaşmaktadır (Çizelge 55). Son yıllarda tarımsal alanda kullanımın yaygınlaşmasıyla yeraltı sularına olan talep önemli ölçüde artmıştır. Adıyaman'da yeraltı suları teknolojiye bağlı olarak (sondaj vb.) çoğunlukla tarımsal sulamada kullanılmakta; özellikle bahçe sulamalarındaki artışın yanında yağışların azalması nedeniyle yeraltı sularında büyük ölçüde rezerv kaybı yaşanmaktadır.

Çizelge 55. Adıyaman İlinin Yeraltı Suyu Potansiyeli

Kaynağın adı	(hm3/yıl)
Adıyaman Merkez Alt Havzası	40,36
Besni Alt Havzası	125,70
Çelikhan-Gerger-Kahta Alt Havzası	36,00
Nurhak-Tut Alt Havzası	69,00

Kaynak: DSİ, 2024. İşletmedeki Tesisler

İşletmedeki DSİ Tesisleri

Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesinde, ön inceleme aşamasından uygulama ve işletme aşamalarına kadar bütün hizmetlerin yürütülmesinden sorumlu olan Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünün Adıyaman ili kapsamındaki su kaynaklarıyla ilgili faal tesislerine ait bilgiler aşağıda sınıflandırılmıştır (DSİ, 2026).

Adıyaman'da tarımsal sulama amaçlı faaliyette olan iki baraj bulunmaktadır. Bunlar 1998 ve 2011 yıllarında işletmeye alınan Çamgazi ve Kâhta Menzil Barajlarıdır (Çizelge 60). Ayrıca ilde tarımsal sulama amaçlı faaliyette bulunan beş adet gölet mevcuttur (Çizelge 56).

Çizelge 56. Adıyaman İline Ait Barajlar

Sıra No	Baraj Adı	İnşaata Başlama Yılı	İşletmeye Alındığı Yıl
1	Çamgazi Barajı	1990	1998
2	Kahta Menzil Barajı	2001	2011

Kaynak: DSİ, (2026). Tesisler; <https://bolge20.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1123>
22.01.2026

DSİ'nin 1980'lerden bu yana Adıyaman'da sulama tesisleri için çeşitli yatırımlar yaptığı gözlenmiştir. 2026 yılı itibarıyla Adıyaman'da 12 adet sulama tesisi tarımsal alanlar için hizmet vermektedir (Çizelge 57).

Çizelge 57. Adıyaman İline Ait Sulama Tesisleri

Sıra No	Sulama Tesisleri	İşletmeye Alındığı Yıl
1	Çamgazi Barajı Sulaması ve Derivasyon Tesisleri	2009
2	Samsat Pompaj Sulaması 1. Kısım	2008
3	Kahta Menzil Barajı Sulaması	2014
4	Hasancık Göleti Sulaması	2014
5	Keysun Sulaması	1985
6	Çelikhane Sulaması	1991
7	Kınık Göleti Sulaması	1991
8	İncesu Göleti Sulaması	1995
9	Gözebaşı Göleti Sulaması	1991
10	Karahöyük Göleti Sulaması	1997
11	Halya Regülatörü Sulaması	1991
12	Gölbaşı - Yarbaşı Pompaj S.	2005

Kaynak: DSİ, (2026).

Akarsuların çeşitli nedenlerle yatağından taşarak çevresindeki arazilere, yerleşim yerlerine, altyapı tesislerine zarar vermesi ve o bölgedeki sosyo-ekonomik faaliyetleri kesintiye uğratması (taşkın), ülkemizde de can ve mal kaybı açısından meteorolojik afetler arasında birinci sırada yer almaktadır. DSİ, bu amaçla Adıyaman ilinde özellikle tarımsal alanların ve yerleşim

yerlerinin korunmasına yönelik çok sayıda taşkın koruma tesisi inşa etmiştir (Çizelge 58).

Çizelge 58. Adıyaman İline Ait Taşkın Koruma Tesisleri

Sıra No	Dere Islahı, Taşkın Koruma Tesis	İşletmeye Alındığı Yıl
1	Gölbaşı Hürriyet Kurudere Islahı	2008
2	Kahta İlçe Merkezinin Kahta ve Ganigenik Dereleri Islahı	2008
3	Besni İlçe Merkezinin Gümüş (Pınarbaşı) Deresi Islahı	2007
4	Çelikhan İlçe Merkezi Taşkın Koruma	2005
5	Besni Üçgöz Kasabası Kurudere Islahı	2014
6	Adıyaman Müteferrik Taşkın Koruma Tesisleri	2014
7	Adıyaman İli Taşkın Koruma Tesisleri	2007
8	Gerger Gölyurt Köyü ve Arazilerinin Kurudere Islahı	2005
9	Gölbaşı Belören Kasabası Dereleri Islahı	2005
10	Gölbaşı Yemişen ve Kırkbayır Dereleri Islahı	2008
11	Samsat Uzuntepe Köyü Kölik Deresi Islahı	2008
12	Gölbaşı Yemişen ve Kırkbayır Dereleri Islahı 2. Kısım	2011
13	Çelikhan İlçe Merkezi Arazileri Taşkın Koruma	2009
14	Adıyaman Kuyulu (Turuş) Köyü ve Arazileri Şengil Deresi Islahı	2012
15	Çelikhan Mutlu Köyü Arazilerinin Karaçay ve Baran Dereleri Islahı	2012
16	Çelikhan, Aren Deresi Islahı	2013
17	Gölbaşı Çataltepe Kartalkaya Terfi Hattı ve Terfi Merkezi Taşkın Koruma	2013
18	Çelikhan Pınarbaşı Kasabasının Çopur Deresi Islahı	2012
19	Gölbaşı Yemişen ve Kırkbayır Dereleri Islahı 3. Kısım	2013
20	Tut İlçe Merkezi Kurudere ve Aktut Deresi Islahı	2013
21	Adıyaman Çiğ, Sincik ve Gavurkozu Dereleri Islahı	2013
22	Besni İlçe Merkezinin Gümüş (Pınarbaşı) Deresi Islahı 2. Kısım	2015

23	Gölbaşı Karaburun Köyünün Alma Deresi Islahı	2013
24	Besni Çakırhöyük Kasabasının Keysun Çayı Islahı	2015
25	Gölbaşı Yukarıçöplü Köyü Köy Deresi Islahı	2014
26	Besni Yoldüzü Köyü Kurudere Islahı	2015
27	Besni Akkuyu Köyü Acı ve Şahin Deresi Islahı	2015
28	Besni Dörtöy Köyü Boz Dere Islahı	2015
29	Besni Çamuşçu Köyü Akdere Islahı	2015
30	Tut İlçesi Cümut Deresi Islahı	2015
31	Halya Regülatörü Taşkın Rusubat Zararlarından Korunması 1. Kısım	2015
32	Besni Köseceli Kasabası Kaplan ve Ağdere Islahı	2016
33	Adıyaman Beşpınar Mevkii Ziyaret Çayı Islahı	2016
34	Kahta İlçe Merkezinin Kahta ve Değirmen Dereleri Islahı	2016
35	Adıyaman Taşgedik Köyünün Haydaran Deresi Islahı	2016
36	Besni Çakırhöyük Kasabasının Keysun Çayı Islahı 2. Kısım	2017
37	Adıyaman Battalhöyük Köyü Buğdaypınar Deresi Islahı	2017
38	Sincik Kurudere ve Kara Dere Islahı	2018
39	Gölbaşı Ozan Köyünün Gölderesi Islahı	2017
40	Çelikhan, Çelikhan Çayı ve 8 nolu Kuru Dere Islahı	2017
41	Adıyaman Beşpınar Mevkii Ziyaret Çayı 2. Kısım Islahı	2017
42	Gölbaşı Hayıtlı Deresi Islahı 2. Kısım	2017

Kaynak: DSİ, (2026).

İnşa Hâlindeki Baraj ve Göletler

Mevcut tesislere ilaveten DSİ, Adıyaman’da baraj ve gölet inşasına devam etmektedir. 2026 yılı itibarıyla 10 adet baraj projesi bulunmakta olup, bu barajlar işletmeye alındığında sulu tarım için önemli avantajlar sağlayacaktır (Çizelge 59). Ayrıca Sincik ilçesinde inşa hâlinde Arıkonak Göleti bulunmaktadır.

Çizelge 59. Adıyaman İlinde İnşa Aşamasındaki Barajlar

Sıra No	Baraj Adı	İnşaata Başlama Yıl	İşletmeye Alındığı Yıl
1	Çetintepe Barajı	2018	2026
2	Gömükan Barajı	2018	-
3	Koçalı Barajı	2014	-
4	Çelikhan Yeşiltepe Barajı	2016	2020
5	Gerger Çifthisar Barajı	2016	2019
6	Gölbaşı Balkar Barajı	2015	-
7	Gölbaşı Çelik Barajı	2015	2023
8	Pınaryayla Barajı	2016	-
9	Akçalı-1 Barajı	2017	2022
10	Akçalı-2 Barajı	2017	2020

Kaynak: DSİ, (2026).

Adıyaman ilinde inşa aşamasındaki barajlarla entegre olacak şekilde sulama tesislerinin de inşası sürmektedir. 2026 yılı itibarıyla 8 adet sulama tesisinin önümüzdeki yıllarda bitirilmesi planlanmaktadır (Çizelge 60).

Çizelge 60. Adıyaman İlinde İnşa Aşamasındaki Sulama Tesisleri

Sıra No	Sulama Tesisi	İnşaata Başlandığı Yıl
1	Gölbaşı Balkar Barajı Sulaması	2015
2	Gölbaşı Çelik Barajı Sulaması	2015
3	Çelikhan Sulaması Derivasyon Tesisleri	2017
4	Çelikhan Sulaması Şebekesi	2015
5	Gerger Çifthisar Barajı Sulaması	2016
6	Pınaryayla Barajı Sulaması	2016
7	Çelikhan Yeşiltepe Barajı Sulaması	2016
8	Sincik Arıkonak Göleti Sulaması	2017

Kaynak: DSİ, (2026).

Adıyaman'da üç ayrı bölgede taşkın tesislerinin inşası da devam etmektedir (Çizelge 61).

Çizelge 61. Adıyaman İlinde İnşa Aşamasındaki Taşkın Tesisleri

Sıra No	Dere Islahı, Taşkın Koruma Tesisi	İnşaata Başlandığı Yıl
1	Besni İlçesi Gümüş Deresi Islahı	2016
2	Gerger İlçesi Kuşaklama Kanalı	2017
3	Adıyaman Merkez Eğriçay Deresi (Vadiyaman) Islahı	2017

Kaynak: DSİ, (2026).

2018 yılındaki yasal düzenlemelerle birlikte Adıyaman genelindeki tarımsal sulama faaliyetleri kapsamında birçok küçük birlik "Adıyaman Sulama Birliği" çatısı altında birleştirilmiş ve doğrudan Devlet Su İşleri (DSİ) denetimine girmiştir. Dolayısıyla sulama faaliyetleri, Adıyaman Sulama Birliği çatısı altında merkezîleşmiş bir yapıyla yürütülmektedir.

Görüldüğü gibi Adıyaman, su kaynakları potansiyeli yönünden önemli bir zenginliğe sahiptir. İlin sulanabilir, ekilebilir, verimli tarım arazilerinin olması ve zengin ürün çeşitliliği önemli bir üstünlüktür. Tarımsal üretimin verimliliğini artırabilecek göletlerin varlığı da fırsat yaratmaktadır. Tarım ürünlerinde verimlilik artışı için uygun teknik ve yöntemlerle sulama yapılması zorunluluk hâline gelmiştir. Adıyaman'da DSİ sulama tesislerinin tarımsal sulamada maliyet avantajı sağlaması tarım ürünleri maliyetlerini de aşağı çekebilecektir. Bu durum hem çiftçiler hem de tüketiciler yönünden istenen bir sonuçtur. Kısacası, Adıyaman'da su sorunu, mutlak su yokluğundan çok; suyun tarımsal üretime etkin, ekonomik ve sürdürülebilir biçimde aktarılmasındaki yapısal yetersizliklerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle sulama politikalarının yalnızca fiziksel altyapı yatırımı (damla ve yağmurlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması, güneş enerjisi destekli sulama) olarak değil; aynı zamanda enerji maliyetleri, su verimliliği ve ürün planlamasıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Adıyaman'ın İklim Özellikleri ve İklim Krizi

Adıyaman, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri arasında bir köprü konumundadır. Bu konumuyla hem Doğu Anadolu hem de Akdeniz Bölgesi iklim özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu özelliğin getirdiği bir sonuç olarak bitki örtüsünün çeşitliliğiyle farklı tarım ürünlerinin yetiştiriciliğinde önemli bir potansiyele sahiptir. Kısacası, tarımsal faaliyetler bağlamında karasal ve Akdeniz iklimi geçiş bölgesinde yer alan Adıyaman, her iki iklime uygun bitki çeşitliliğine ev sahipliği yapmaktadır (Güven ve Kaygın, 2015). Bu durum Adıyaman'ı hem üretim çeşitliliği hem de iklim kırılganlığı bakımından özel bir konuma taşımaktadır.

Çizelge 62'de Adıyaman'da 1963-2025 yılları arasında gerçekleşen ortalama iklim verileri sunulmuştur. Adıyaman'ı doğudan batıya doğru bölen Anti-Torosların kuzeyindeki dağlık alanların iklimi yazları kurak ve serin, kışları ise yağışlı ve soğuktur. İlin güney bölgelerinin iklimi yazları kurak ve sıcak, kışları ılıman ve yağışlıdır. Günlük toplam en yüksek yağış miktarı 19.01.2018 tarihinde 105,9 mm, günlük en hızlı rüzgâr 15.06.2009 tarihinde 46,8 m/sn ve en yüksek kar 23.01.2000 tarihinde 60 cm olarak belirlenmiştir. Bunların yanında, yıllık yağış ortalaması 709,1 mm'dir. En yüksek sıcaklık 46,3 °C, en düşük sıcaklık ise -14,4 °C olarak ölçülmüştür. Temmuz ve ağustos ayları en sıcak aylardır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2026).

Çizelge 62. Adıyaman'da 1963-2025 Yılları Ortalama İklim Değerleri

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	4,7	6,1	10,1	15,2	20,6	26,8	31,1	30,8	26,0	19,3	11,9	6,7	17,4
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	8,7	10,5	15,1	20,8	26,8	33,4	38,0	37,8	33,2	25,7	17,1	10,9	23,2
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	1,5	2,5	5,7	10,0	14,5	19,9	23,9	23,6	19,2	13,9	7,7	3,5	12,2
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3,9	4,7	5,9	7,4	9,4	11,7	12,1	11,4	9,8	7,3	5,5	3,9	7,8
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12,41	11,60	11,89	10,89	8,57	2,46	0,62	0,48	1,33	6,37	8,79	11,63	87,0
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	136,5	97,5	91,4	64,2	43,0	8,1	1,7	2,2	8,0	44,1	78,4	134,0	709,1
En Yüksek Sıcaklık ve En Düşük Sıcaklık													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	19,9	23,8	28,3	34,5	39,0	43,0	46,3	45,2	42,2	36,1	29,4	26,5	46,3
En Düşük Sıcaklık (°C)	-14,4	-10,0	-7,0	-2,0	3,4	10,6	15,0	15,8	9,6	2,2	-3,5	-8,4	-14,4

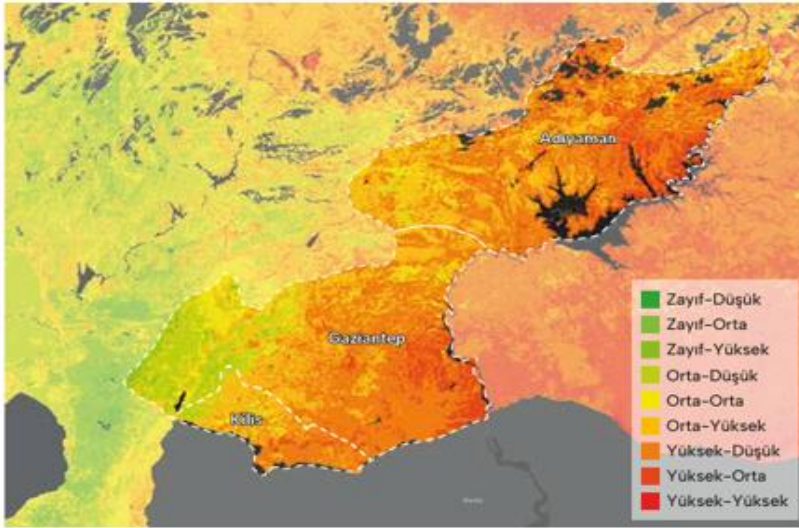
MGM, 2026. Resmi İklim İstatistikleri

Adıyaman’da İklim Krizi ve Sulama

Adıyaman’ın iklim krizinden en çok etkilenecek illerden biri olması nedeniyle, gelecekte yaşanacak su krizlerine karşı vahşi sulamadan vazgeçilip damlama ya da yağmurlama sistemlerinin yaygınlaştırılması son derece önem taşımaktadır. Bu konuda yetkililerin gerekli çabayı göstererek üreticiyi eğitmeleri ve yönlendirmeleri zorunlu hâle gelmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan Çölleşme Hassasiyeti Haritasına göre Kilis ve Gaziantep’in yanı sıra Adıyaman’ın yüksek düzeyde çölleşmeye maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Adıyaman’ın özellikle kuzey ve doğu bölgelerinin çok yüksek çölleşme hassasiyetine sahip olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Çölleşme Hassasiyeti Haritası

Kaynak: Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2026.

Yapılan küresel modellemelere göre iklim değişikliğinden en çok etkilenecek bölgelerden biri Güneydoğu Anadolu Bölgesi’dir. Çölleşme tehdidi altında bulunan ve yeterli su kaynaklarına sahip olmayan bu bölge, sıcaklıklardaki artıştan çok fazla etkilenecektir

(Türkeş, 1999). Aşırı sıcak ve düşük yağış dönemlerinin görülecek olmasının, su kaynaklarında azalmaya neden olacağı ve kuraklığın şiddetini artıracığı; dolayısıyla kuru tarım yapılan bölgelerde olumsuz etkilerin daha yoğun bir şekilde görüleceği öngörülmektedir.

Bu bağlamda, TRC1 Bölgesi'nde yer alan Adıyaman'ın iç bölgelerinin iklim değişikliklerine karşı daha duyarlı olacağı, özellikle Kâhta, Besni ve Tut ilçelerinin yanında merkeze yakın bölgeler ile Adıyaman'ın doğusunun daha kırılgan yerler olduğu belirlenmiştir (İKA, 2019). Buradan yola çıkarak, Adıyaman'ın iklim değişikliğine uyum kapasitesini artıran ve ekosistemin korunmasına katkı sağlayan "dirençli tarım" uygulamalarına olan ihtiyaç her geçen gün daha da artmaktadır.

İklimsel değişikliklerin neden olacağı kuraklık ve sel gibi doğal yıkımların olumsuz etkilerine karşı toprağın kalitesini iyileştirmek ve su kaynaklarını korumak gerekmektedir. Bu amaçla iklim değişikliğine uyum için suyun ve toprağın daha sürdürülebilir kullanımını sağlayacak; yağmur hasadı (yağmur hendekleri, gölet oluşturma, teraslama), tasarruflu su kullanımı (damla sulama ve gece sulaması), toprak koruma (azaltılmış toprak işleme, rüzgâr perdesi), gübreleme (solucan gübresi, hayvan gübresi, yeşil gübre) vb. doğa ve iklim dostu tarım uygulamaları son derece önem taşımaktadır (İKA, 2019). Söz konusu uygulamalar, uzun vadede toprağın mevcut yapısını iyileştirerek su tasarrufuyla birlikte gübre, yakıt vb. girdi maliyetlerinin azaltılmasını sağlar. Dolayısıyla üreticilerin ekonomik faaliyetlerini ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini korumak için bu uygulamaların üreticiler arasında benimsenmesi ve yaygınlaştırılması zorunludur.

Tarımsal Faaliyetler ile Oluşan Toprak Kirliliği

Adıyaman'da ağırlıklı olarak suni (kimyasal) gübre kullanımı yaygındır. Ancak son yıllarda hayvan gübresi kullanımı da önemli miktarda artmaktadır. Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

verilerine göre 240.943 hektar alanda toplam 19.314 ton gübre kullanılmıştır. En çok kullanılan gübre 14.532 ton ile azottur (Çizelge 63).

Çizelge 63. Adıyaman İlinde Bitki Besin Maddesi Bazında Ticari Gübre Tüketimi (2023)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	14,532	240.943
Fosfor	4,485	
Potas	296	
TOPLAM	19,314	

Kaynak: Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2024

Adıyaman’da 2023 yılında Tarım ve Orman İl Müdürlüğü verilerine göre, 924,208 hektarlık alanda hastalık ve zararlılara karşı tarımsal ilaç kullanılarak tarımsal faaliyetler yapılmıştır (Çizelge 64). Bu amaçla yaklaşık 100 tona yakın ilaç kullanılmıştır.

*Çizelge 64. Adıyaman’da Tarımda Kullanılan Diğer Kimyasal Maddeler
(2023)*

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Bitkisel üretim alanlarında Zararlı Böceklerle Mücadelede	6,185	100,030
Herbisitler	Bitkisel üretim alanlarında sorun olan yabancı otlara karşı	0	452,420
Fungisitler	Bitkisel üretim alanlarında sorun olan hastalıklara karşı	65,195	124,600
Rodentisitler	Bitkisel Üretim alanlarında sorun olan kemirgenlere karşı	3000	0
Nematositler	Bitkisel üretim alanlarında sorun olan toprak kökenli zararlılara karşı	620	8758
Akarisitler	Bitkisel üretim alanlarında sorun olan kırmızı örümceklere karşı	620	53,400
Diğer	Bitkilerde gelişim düzenleyiciler, yayıcı yapıştırıcılar	20,000	90,000
TOPLAM			924,208

Kaynak: Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2024.

Genelde üreticilerin tarımsal ürün miktarını artırmak için aşırı suni gübre kullanmaları toprak kirliliğine neden olmaktadır. Aşırı yapay gübre kullanımının giderek artış göstermesi, gelecekte tarım alanlarının fiziksel ve kimyasal özelliklerini yitirmesine yol açabilecektir. Adıyaman’ın ilçelerinden Çelikhan, Gerger, Sincik ve Tut’ta suni gübre kullanımı nispeten düşüktür. Bu ilçelerde mevcut tarım arazilerinin henüz kimyasal olarak kirlenmediği, dolayısıyla

bu bölgelerdeki tarım alanlarında organik ürün yetiştiriciliği yapılarak çiftçiler için önemli düzeyde katma değerli gelir elde edilmesinin söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

Tarımsal Mekanizasyon

Tarımsal mekanizasyon, üretim sürecinde emek verimliliğini artıran, zaman kaybını azaltan ve belirli ölçüde maliyet kontrolü sağlayan temel unsurlardan biridir.

Tarımsal Faaliyetlerde Kullanılan Alet ve Makineler

Günümüzde, tarımsal faaliyetlerin verimli ve etkin bir şekilde yapılabilmesi için vazgeçilmez bir girdi hâline gelen tarım alet ve makinelerinin önemi giderek artmaktadır. Teknolojideki ilerlemelere paralel olarak gelişen ve birçok fonksiyonu taşıyan tarım aletleri çiftçilerin vazgeçilmez bir yardımcısı durumuna gelmiştir. Bu durum Adıyaman çiftçisi için de geçerlidir. Adıyaman'da değişik beygir gücünde 17.314 adet traktör bulunmaktadır (Çizelge 65). Bunlardan sayıca en fazla olanı (8.170 adet) 51-70 beygir gücündeki iki akslı traktörlerdir.

Çizelge 65. Adıyaman'da Traktör Türü ve Sayısı (2024)

Traktör Türü	Sayı
Traktör - Tek Akslı (1-5 Bg)	160
Traktör -Tek Akslı (5 Bg'den Fazla)	1048
Traktör - İki Akslı (1-10 Bg)	100
Traktör - İki Akslı (11-24 Bg)	160
Traktör - İki Akslı (25-34 Bg)	225
Traktör - İki Akslı (35-50 Bg)	4093
Traktör - İki Akslı (51-70 Bg)	8170
Traktör - İki Akslı (70 Bg'den Fazla)	3178
Toplam	17314

Kaynak: TÜİK, 2024. Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri

Adıyaman'da toplam 156 adet biçerdöver, başta buğday, arpa, mercimek ve nohut olmak üzere çeşitli ürünlerin hasadında kullanılmaktadır (Çizelge 66).

Çizelge 66. Adıyaman’da Biçerdöver Sayısı (2024)

Biçerdöver türü	Sayı
Biçerdöver (0-5 yaş)	44
Biçerdöver (6-10 yaş)	49
Biçerdöver (11-20 yaş)	61
Biçerdöver (21 yaş ve üzeri)	2
Toplam	156

Kaynak: TÜİK, 2024. Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri

Adıyaman ve İlçelerinde Kullanılan Diğer Tarımsal Alet ve Makineler

Adıyaman ve ilçelerinde traktör ve biçerdöver dışında en çok kullanılan alet ve makineler şunlardır: Kulaklı traktör pulluğu, kültivatör, traktörle çekilen hububat ekim makinesi, kimyevi gübre dağıtma makinesi, sırt pülverizatörü, kuyruk milinden hareketli pülverizatör, derin kuyu pompası, seyyar süt sağım makinesi, römork, su tankeri, damla sulama tesisi, yem hazırlama makinesi, yayık, traktörle çekilen çayır biçme makinesi, atomizör, motorlu testere ve hayvan pulluğudur (Çizelge 67). Geleneksel bir tarım aleti olan karasabanın da özellikle marjinal ve eğimli arazilerde belli ölçülerde hâlâ kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 67. Adıyaman ve İlçelerinde Kullanılan Diğer Tarımsal Alet ve Makineler (2025)

Ürünler	Besni	Gerger	Gölbaşı	Kahta	Merkez	Samsat	Sincik	Tut	Çelikhan
Karasaban	200	308	150	220	100	-	100	25	2
Hayvan Pulluğu	270	387	110	300	-	-	188	55	2
Kulaklı Traktör Pulluğu	2035	180	1320	2360	4600	380	115	190	180
Ark Açma Pulluğu	152	9	8	70	90	3		10	40
Diskli Traktör Pulluğu	48	3	17	50	75	58	-	2	-
Diskli Anız Pulluğu(Vanvey)	23	-	-	10	80		-	-	-
Kulaklı Anız Pulluğu	-	4	-	70	62	2	-	-	-
Toprak Frezesi (Rotovator)	26	5	3	70	30	15	-	-	2
Kültivatör	2042	124	1325	2710	3850	398	100	212	165
Merdane	22	16	14	118	60	130		3	60
Diskli Tırmık (Diskarolar)	22	25	4	85	70	85	-	-	-
. Dişli Tırmık	-	16	18	18	35	-	-	-	92
(Kombikürüm (Karma Tırmık)	12			4	-	-	-	-	-
. Ot Tırmığı	5	18	45	200	-	2	60	5	-
Traktörle Çekilen Hububat Ekim Makinesi	2047	63	25	800	120	55	-	18	-

Kombine Hububat Ekim Makinesi	19	12	22	350	850	90	-	20	-
Patates Dikim Makinesi	4	-	-	2	-	-	-	-	-
Çiftlik Gübresi Dağıtma Makinesi	-	2	15	10	4	-	-	-	36
Kimyevi Gübre Dağıtma Makinesi	1037	25	316	1690	800	270	23	62	4
Orak Makinesi	2	7	255	35	-	-	-	12	4
Bıçer Bağlar Makinesi	2	35	7	8	3	-	15	10	-
Balya Makinesi	12	8	90	16	40	3		4	-
Tınaz Makinesi	2	14	8	20	140	-	-	3	-
Döven	-	-	-	-	20	-	-	-	-
Patates Sökme Makinesi	3	-	-	4	-	-	-	-	-
Pancar Sökme Makinesi	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Kombine Pancar Hasat Makinesi	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Traktörle Çekilen Çayır Bıçme Makinesi	28	17	35	80	80	20	2	2	2
Ot Silaj Makinesi	-	1	3	2	10	-	-	-	-
Mısır Silaj Makinesi	7	2	32	12	25	-	-	10	-
Pamuk Toplama Makinesi	51	-	-	3	3	3	-	-	-

Mısır Daneleme Makinesi		3	-	6	1	-	-	-	-
Mısır Hasat Makinesi	37	1	-	3	2	-	-	-	-
Selektör (Sabit veya Seyyar)	12	1	-	4	20	2	-	-	-
Yem Hazırlama Makinesi	90	13	87	70	170	-	25	46	-
Sap Parçalama Makinesi	13	22	35		7	15	16	-	-
Sırt Pülverizatörü	965	90	1290	2150	2500	410	260	250	290
Sedyeli, Motorlu Pülverizatör Tozlayıcı Kombine Atomizör	-	-	-	9	8		8	10	-
Kuyruk Milinden Hareketli Pülverizatör	640	13	296	565	875	150	17	85	52
Motorlu Pülverizatör	157	6	94	180	300	30	30	45	145
Tozlayıcı	30	1	50		265	-	-	-	-
Atomizör	280	7	52	51	130	50		10	245
Santrifüj Pompa	73	30	137	300	35	50		67	14
Elektropomp	90	10	165	590	95	4	5	5	120
Motopomp(Termik)	49	15	80	250	150		60	12	18
Derin Kuyu Pompa	1652	24	305	600	5450	20	2	10	185
Yağmurlama Tesisi	117	26	36	70	350	280	-	45	4
Krema Makinesi	-	-	75	-	12	-	-		62
Kuluçka Makinesi	-	-	12	-	3	-	-	2	

Cıvciv Ana Makinesi	-	-	24	-	4	-	-	-	-
Süt Sağım Tesisi	-	3	10	10	55	-	-	-	2
Süt Sağım Makinesi(Seyyar)	625	103	1325	350	780	35	155	204	265
Römork (Tarım Arabası)	1660	180	1282	3060	3560	370	135	182	195
Su Tankeri(Tarımda Kullanılan)	2200	67	403	4360	3300	340	100	97	52
Dip Kazan(Subsoiler)	15	4	6	35	45	10	-	-	-
Rototiller	8	3	11	62	20	1	-	-	148
Taş Toplama Makinesi	23	3	4	10	22	-	-	5	-
Toprak Tesviye Makinesi	2	-	-	8	12	1	-	-	5
Set Yapma Makinesi	-	1	-	12	-	3	-	-	-
Toprak Burgusu	7	1	15	20	15	3	-	-	8
Hayvanla ve Traktörle Çekilen Ara Çapa Makinesi	721	36	25	80	45	30	-	25	-
Pnömatik Ekim Makinesi	61	2	33	6	45	10	-	-	-
Üniversal Ekim Makinesi(Mekanik) (Pancar Mibzeri Dahil)	12	5	35	40	20	30	-	-	-
Anıza Ekim Makinesi	-	-	3	1	4	-	-	-	-
Fide Dikim Makinesi	-	1		80	6	20	-	-	-

Sap Döver ve Harman Makinesi(Batöz)	33	130	45	350	485	35	32	25	2
Sap Toplamalı Saman Yapma Makinesi	26	2	8	35	50	30	-	1	-
Saman Aktarma-Boşaltma Makinesi	16	1		20	22	13	-	2	-
Motorlu Tırpan	36	5	16	236	12	20	-	26	2
Ürün Kurutma Makinesi	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Meyve Hasat Makineleri	4	3	2	56	-	5	-	-	-
Ürün Sınıflandırma Makinesi (Selektör Hariç)	-	--	-	-	-	-	-	1	-
Yem Dağıtıcı Römork	4	2	10	20	-	3	-	6	-
Damla SulamaTesis	197	75	550	1550	300	150	5	192	5000
Yayık	510	1460	1015	1400	1250	200	1200	217	1260
Kepçe (Tarımda Kullanılan)	3	-	16	20	15	2	-	35	26
Motorlu Testere	500	20	420	440	250	5	55	312	18
Motorlu Çayır Bıçme Makinesi (Elle Sürülen)	-	16	-	20	-	-	-	13	-
Süt Soğutma Makinesi (Seyyar)	21	12	30	-	55	1	5	6	2

Taş Kırma Makinesi	10	2		2	5				
Üzüm Sıkma Makinesi	68	9	32	123	370	4	20	9	-
Bal SüzmeMakinası	8	15	8	13	15	1	22	4	154

Kaynak TÜİK, Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=134&locale=tr> 22.01.2026

Adıyaman Merkez, Kâhta, Besni ve Gölbaşı ilçelerinin tarımsal potansiyelinin yüksekliğinden dolayı bu ilçelerde tarımsal alet ve makine varlığı diğer ilçelere göre daha fazladır. Tarımsal mekanizasyon ekipmanların varlığı, yörede teknik altyapının belirli bir düzeye ulaştığını göstermektedir. Bununla birlikte mekanizasyonun yaygın olması, doğrudan verimlilik artışı anlamına gelmediği unutulmamalıdır. Özellikle küçük ve parçalı arazilerde makine kullanımının etkinliği sınırlanabilmekte; yakıt, bakım, amortisman ve yedek parça maliyetleri üreticiler üzerinde ilave yük oluşturmaktadır. Bu nedenle mekanizasyon düzeyi değerlendirilirken yalnızca makine sayısı değil; işletme ölçeği, arazi bütünlüğü, kullanım etkinliği ve üretici eğitimi de dikkate alınmalıdır.

Adıyaman’da Ormancılık

Türkiye’nin kadastro su tamamlanmış yaklaşık 24.500.000 hektar orman alanı bulunmaktadır. Bu alanın 23.050.000 hektarının tescili yapılmış ve 2024 yılı itibarıyla toplam 662.000 hektarlık alan 2/B uygulaması ile orman dışına çıkarılmıştır (Çizelge 68). Adıyaman’ın ise orman kadastro su yapılmış toplam 250.715 hektar orman alanı mevcuttur. Buna göre Türkiye orman alanının yaklaşık %1,02’si Adıyaman’da bulunmaktadır. Bu alanın 242.668 hektarının tescili yapılmış ve 3.861 hektarı 2/B ile orman dışına çıkarılmıştır.

Çizelge 68. Yıllar İtibarıyla Kadastro Yapılan Toplam Orman Alanı (Hektar)

Yıllar	Türkiye			Adıyaman		
	Orman Kadastro Yapılmış Alan	Tescili Yapılmış Alan	2/B ile Orman Dışına Çıkarılmış Alan	Orman Kadastro Yapılmış Alan	Tescili Yapılmış Alan	2/B ile Orman Dışına Çıkarılmış Alan
2020	24.500.000	21.000.000	626.000	250.715	244.959	3.861
2021	24.500.000	21.300.000	640.000	250.715	232.306	3.861
2022	24.500.000	21.300.000	645.000	250.715	242.668	3.861
2023	24.500.000	21.500.000	650.000	250.715	242.668	3.861
2024	24.500.000	23.050.000	662.000	250.715	242.668	3.861

Kaynak: OGM, 2024.

Türkiye’de 2024 yılı itibarıyla konaklamalı ve konaklamasız mevcut 1.935 adet orman parkının toplam alanı 32.624,41 hektardır. Orman parkları kapsamında konaklamalı 333 adet orman parkı bulunmakta olup bu parkların alanı 7.311,28 hektardır. Konaklamasız ise 1.602 adet orman parkı mevcutken, bunların alanı 25.313,13 hektardır. Adıyaman’da toplam alanı 510,81 hektar olan 9 adet orman parkı bulunmakta ve bunların tamamı konaklamasız orman parkı statüsündedir. Ayrıca Adıyaman’da 5 km uzunluğunda doğa yürüyüşü ve bisiklet parkuru kapsamında şelale ekoturizm alanı bulunmaktadır (OGM, 2024).

Adıyaman orman arazisi kapsamında; kuzey bölgesindeki dağ yamaçlarında meşe bozuğu korusu ve meşe baltalığı, yükseklerde de çam ağaçları bulunmaktadır (İKA, 2014). Ayrıca iklim ve yüksekliğe bağlı olarak tarımsal faaliyet yapılmayan alanlar çayır, mera, yabani ağaçlar ve makilerle kaplıdır. Adıyaman yüzölçümünün yaklaşık %20’sinde orman ve fundalık alanlar yer almaktadır. Ormanlık bölgelerde Merkez ilçede; kızılçam, meşe, ardıç, menengiç ve sakız, Gölbaşı, Tut ve Besni ilçelerinde; kızılçam, meşe, ardıç ve sakız, Kâhta, Samsat ve Sincik ilçelerinde; kızılçam, karaçam, sedir, sarıçam, meşe ve ardıç, Çelikhán ilçesinde ise; karaçam, meşe ve ardıç ağacı türleri bulunmaktadır (İKA, 2014).

Arıcılığın geliştirilmesi ve verimliliğın artırılması bağlamında kurak koşullara da uyum sağlayabilen endemik ağaç türlerinin tercih edilmesi hem kırsal kalkınma hem de orman varlığı açısından önemlidir. Ormanlık alan varlığı orman ürünleri açısından da fırsatlar yaratmaktadır. Orman varlığının mobilya, kerestecilik ve ahşap ürünlerine yönelik ikincil üretim sanayisinin geliştirilmesinde kullanılabilmesi yörenin ekonomik gelişimine doğrudan katkı sağlayacaktır.

Adıyaman 250.715 hektar orman alanına sahip olmakla birlikte; orman yangınlarının ve kaçak kesimin artması, hastalıklar ve orman zararlılarının ağaçları yok etmesi gibi nedenlerle yöre ormanları risk altındadır. 2024 yılında Adıyaman’da küçük çaplı 56 adet orman yangını ortaya çıkmış ve 89 hektar orman yanmıştır (OGM, 2024). Çiftçilerin anızları yakarken oluşan ateşlerin ormana ya da tarla kenarındaki ağaçlara sıçraması sık rastlanan bir durumdur. Önleyici bir tedbir olarak çiftçilerin anız yangınları konusunda eğitilmeleri gerekliliğı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında orman yangınlarına zamanında müdahale edilebilmesi için orman yollarının yeterli ve uygun hâle getirilmesi orman varlığı açısından kritiktir. Ayrıca orman zararlılarına karşı biyolojik mücadele yöntemleri daha fazla geliştirilmelidir.

Adıyaman’da Örgütlü Üretim ve Ticaret Borsası

Adıyaman’da 16 tarımsal üretici birliğı ve 70 tarımsal kalkınma kooperatifi bulunmaktadır. Tarımsal örgütlenme sayı olarak belli bir düzeye ulaşsa da, bu kuruluşların sahada gösterdikleri etkinlik ve sürdürülebilirliklerinde yapısal sorunlar yaşanmaktadır. Adıyaman’da tarımsal araştırma altyapısını; Adıyaman Üniversitesi Ziraat Fakültesi, meslek yüksekokullarının ilgili bölümleri ve Adıyaman Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitüsü oluşturmaktadır. Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığının taşra birimleri ve ziraat odaları tarafından üreticilere tarımsal danışmanlık hizmeti verilmektedir (Ukav, 2024a; İKA, 2025d).

Adıyaman’da başta tarım, sanayi, ticari ve ekonomik hayatı örgütleyen kuruluşlar olarak; Ticaret Borsası, Ticaret ve Sanayi Odası, Ziraat Odaları, Meslek Odaları ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları bulunmaktadır. Ticaret borsaları, etkin ve iyi işleyen bir piyasa mekanizmasının oluşması ve piyasa derinliğinin sağlanmasında çok önemli rolü olan kuruluşlardır. Ancak, Adıyaman'daki ticaret borsasının bu işlevleri tümüyle yerine getirdiği söylenemez. Türkiye genelindeki ticaret borsalarında çoğunlukla sadece tescil işlemleri yapılmakta ve işlem gören ürünlerle ilgili fiyatların ilanıyla yetinilmektedir. Adıyaman Ticaret Borsasında da sadece spot işlemler yapılmakta, vadeli işlemler söz konusu olmamaktadır. Borsa, tescil yerleri ve işlem gören ürünlerle ilgili oluşan fiyatları ilan etmekte, ancak aktif alım-satım işlemleri ulusal veya uluslararası düzeyde yeterli hacimde yapılmamaktadır (Ukav ve Oğuz, 2024).

Adıyaman Ticaret Borsasında kotasyonu yapılan ürün grupları; başta hububat ve hububat ürünleri olmak üzere, baklagiller, yağlı tohumlar, tekstil hammaddeleri, kuru ve yaş meyveler, kasaplık canlı hayvanlar, et, süt ürünleri ve soğandır (Çizelge).

Çizelge 69. Adıyaman Ticaret Borsasında Kotasyonu Yapılan Ürünler

Ana ürün	Ürün grubu				
Hububat	Arpa	Buğday	Mısır	Pirinç	
Hububat Ürünleri	Un	Kepek	Bulgur		
Bakliyat ve Ürünleri	Mercimek	Nohut			
Yağlı Tohumlar	Susam	Keten tohumu			
Tekstil Hammaddeleri	Balya Pamuk/ Kütlü Pamuk	Linter Pamuk/ Çekirdekli pamuk	Pamuk/ Pamuk ipliği	Tohumluk çiğit	Yemlik çiğit/ Yağlık çiğit
Kuru ve Yaş Meyveler	Antep fıstığı	Ceviz	Kuru üzüm		
Kasaplık canlı hayvanlar	Büyükbaş kasaplık canlı hayvanlar	Küçükbaş kasaplık canlı hayvanlar			
Et	Et büyükbaş hayvanlar için		Et küçükbaş hayvanlar için		
Süt Ürünleri	Tereyağı	Köy peyniri	Beyaz peynir		
Soğan	Soğan				

Kaynak: Adıyaman Ticaret Borsası, 2024.

Lisanslı depolama sistemi; ürün fiyatlarındaki dalgalanmaları izleme, ürünlerin uygun ortamlarda kalite standartları korunarak uzun süre depolanma imkânı sunar ve uygun finansman ortamıyla üreticilerin kredi alma fırsatlarını artırır (Ukav, 2024b). Bu nedenle tarımsal kalkınmada lisanslı depoculuk ve "Ürün İhtisas Borsaları" başrol oynamalıdır. Özellikle hububat, baklagil ve bazı endüstri bitkilerindeki piyasa yapısının güçlendirilmesi için, öncelikle ürün piyasalarında etkili olmaya çabalayan borsa altyapısının modernleştirilmesi ve buradan lisanslı depoculuk sistemine geçişin adımlarının atılması hayati önem taşımaktadır.

Ayrıca lisanslı depolar; ürünlerin kalite sınıflandırmasının yapılmasını, fiyat dalgalanmalarının önlenmesini sağlayarak ticaret borsasını daha aktif hâle getirir. Böylece tarımsal ürünlerin fiyatlandırılması gerçek değeri üzerinden yapılabilecek, ürün sahiplerinin bireysel depo kiralama maliyetlerinden tasarruf edilecek ve veri ekosistemi sağlıklı çalışacaktır. Lisanslı depolarda depolanan ürünlere karşılık çıkarılan Elektronik Ürün Senetleri (ELÜS) teminat olarak kabul edilebildiğinden, üreticiler ihtiyaç duydukları

finansmana daha kolay erişebilmektedir. Üreticiler ürünlerini hasat sonrasında ucuz fiyata satmak zorunda kalmayacak, sanayici ise stok bulundurma maliyetlerinden kurtulacaktır (Dinç, 2017).

Tarım ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması açısından örgütlü üretim yapısının rekabetçi özellikler taşıması zorunludur. İlin potansiyeli olan ürünlerin (hububat, nar, badem, Antep fıstığı, üzüm) katma değeri yüksek mamullere dönüştürülmesi için ürün işleme, depolama ve paketleme tesislerinin kurulması şarttır. Adıyaman Ticaret Borsasının, bölgenin bu stratejik ürünlerinde (tahıl, baklagil, badem) ihtisaslaşması kalkınma için büyük önem taşımaktadır (Ukav, 2025b).

Adıyaman'da Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Desteklemeleri

Tarım ve Orman Bakanlığı, tarımı desteklemek ve sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla birçok üründe ve tarımsal uygulamada maddi teşviklerde bulunmaktadır. Adıyaman da bu desteklerden kendi tarımsal portföyü ölçüsünde yararlanmaktadır. Bakanlığın güncel desteklerinin Adıyaman genelindeki temel uygulamaları şu şekildedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025).

- **Bitkisel Üretim Destekleri:** Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı üreticilere, temel destek kapsamında mazot maliyetinin %50'si ve gübre maliyetinin %25'i ödenmektedir.
- **Sertifikalı Tohum Desteği:** Yurt içinde üretilerek sertifikalandırılan tohumları kullanan çiftçilere, ürün katsayılarına göre ödeme yapılmakta; yurt içinde ıslah ve tescil edilen yerli tohumla üretim yapan çiftçilere ilave ek destek verilmektedir.
- **Meyve Bahçesi Tesisi Desteği:** "Tarımsal Üretimin Planlanması Hakkında Yönetmelik" kapsamında yurt içinde üretilen sertifikalı/standart fidanlar kullanılarak yeni meyve bahçesi (badem, ceviz, nar, üzüm, incir, Trabzon hurması

vb.) tesis eden çiftçilere hesaplanan katsayı üzerinden hibe ödenmektedir.

- **Lisanslı Depo Kira Desteği:** Tarım ürünlerinin (buğday, arpa, pamuk, mercimek, nohut, badem, Antep fıstığı, kuru üzüm vb.) lisanslı depolarda muhafaza edilmesi hâlinde Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen kira ücret tarifesinin %75'i oranında kira desteği sağlanmaktadır.
- **Hayvansal Üretim Destekleri:** Aile işletmelerine, genç ve kadın üreticilere, tarımsal amaçlı örgütlere üye yetiştiricilere ek destek verilmektedir. Süt ve besi havzası olan bölgelerde suni tohumlama, soy kütüğü, sütü kendi tankında soğutma ve hastalıktan ari işletme kriterlerini sağlayan üreticilere ekstra teşvikler sunulmaktadır.
- **Su Ürünleri Destekleri:** Su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmelere ürettikleri tür ve kapasitelere göre temel destek ödemesi yapılmaktadır.
- **Tarımsal Sigorta (TARSİM) Destekleri:** ÇKS'ye kayıtlı çiftçilere poliçe primlerinde %50 ila %70 oranlarında devlet desteği sağlanmaktadır. Ayrıca genç ve kadın çiftçilere, sözleşmeli üretim yapanlara, şehit/gazi yakınlarına ve engelli çiftçilere ilave prim indirimleri uygulanmaktadır. Zirai dona karşı rüzgâr pervanesi, sisleme veya dolu ağı gibi koruyucu altyapılar kuran üreticilere ayrıca prim indirimleri sunulmaktadır.

Adıyaman'da Tarıma Dayalı Sanayi

Türkiye'de tarım sektörünün GSMH'daki payının giderek azalması, sanayileşme ve hizmetler sektörlerinde gelişmeye daha çok önem verilmesinin bir sonucudur. Tarımsal alanların potansiyelini harekete geçirerek bitkisel ve hayvansal üretimin artırılması, el sanatları ve kredi gibi hizmetlerin sağlanarak girişimcilik yeteneklerinin tarıma dayalı sanayiye yönlendirilmesiyle istihdam alanlarının yaratılması ve geliştirilmesi

mümkün olabilecektir. Bu amaçla, kırsal kalkınma program ve projelerinin katılımcı yaklaşımlarla hazırlanması ve uygulanması, tarımsal nüfusa yönelik yeni iş fırsatları ve gelir alanları yaratma amacıyla eğitim programlarının düzenlenmesi, ilgili kurumlar arasında işbirliği ve paylaşımların gerçekleştirilmesi, çiftçiye ve sanayiciyi bir araya getirecek üretim modelleri ve pazarlama koşullarının oluşturulması vb. son derece önem taşımaktadır.

Adıyaman ekonomisinin temelini; tarım, hayvancılık, su ürünleri, sanayi, ticaret, petrol ve madencilik oluşturmaktadır. İlin sanayi altyapısı genelde orta ve küçük işletme ölçeğindeki işletmelerden oluşmaktadır. Bu işletmelerin çoğunluğu tarıma dayalı sanayi dallarında faaliyet göstermektedirler.

Yaklaşık 100.000 ailenin tarım sektöründe faaliyet gösterdiği Adıyaman, bir tarım kentidir. İl, 169.025 hektar toplam işlenen tarım alanına sahip olup, bu alanların yaklaşık %80'inde kuru, %20'sinde sulu tarım yapılmaktadır.

Türkiye genelinde üretilen; bademin %17,8'i, Antep fıstığının %13,69'u, mercimeğin %11,31'i, çekirdekli kuru üzümün %8,36'sı ve tütünün %4,21'i Adıyaman'da üretilmektedir. Bu değerler ilin istihdamına katkı sunmaktadır. Bu katkı bağlamında Adıyaman'ın tarımsal potansiyel üstünlükleri şu şekilde sıralanabilir:

- Uzun güneşlenme süresi ve uygun ekoloji,
- Yüksek su kaynakları ve verimli toprak yapısı,
- Yılda birden fazla ürün alınabilmesi ve organik tarım potansiyeli,
- Baraj göllerinde su ürünleri yetiştiriciliğine uygunluk,
- Tarıma dayalı sanayiye girdi sağlama kapasitesi.

Tarıma Dayalı Sanayi Kolları: İlde potansiyel barındıran sanayi kolları arasında; buğday (un, makarna, bisküvi), pamuk (çırçır, iplik, dokuma), yemeklik yağ, bakliyat (mercimek), meyve-sebze (konserve, Antep fıstığı ve badem işleme) ile hayvansal üretim (et/süt ürünleri, deri) tesisleri yer almaktadır.

Özellikle stratejik bir ürün olan bademin yüksek katma değerli ürünlere (badem yağı, kozmetik, badem unu, vegan süt) dönüştürülmesi, kırmızı et talebini karşılayacak entegre et tesisleri ve Atatürk Baraj Gölü'ndeki su kaynaklarının su ürünleri işleme/konserve tesisleriyle desteklenmesi, Adıyaman'ın işgücü piyasası ve kalkınması için kilit öneme sahiptir.

Sonuç olarak; tarıma dayalı sanayilerin itici gücünden yararlanılması, Adıyaman'ın refah düzeyini Türkiye ortalamasına yaklaştıracaktır. Yöre ekonomisine gelir ve istihdam artışı sağlayacak emek-yoğun projelere yönelik; gelir vergisi stopaj indirimi, SGK işveren payı desteği, bedelsiz yatırım yeri tahsis ve enerji destekleri gibi teşviklerin ivedilikle gündeme alınması gerekmektedir.

Adıyaman'da tarıma dayalı sanayilerin gelişmesi ile birlikte; bitkisel ve hayvansal ürünlerin işlenmesi sonucu yüksek oranda katma değer yaratılacak, yeni istihdam alanları açılarak istihdam artırılabilir ve tarımsal alanlar üzerindeki nüfus baskısı azaltılacaktır. Tarıma dayalı sanayilerde ortaya çıkacak gelişmelerin, üretim ve istihdama olumlu bir şekilde yansımaları yörenin ekonomik ve sosyal gelişimini hızlandırmak ve yaşam kalitesini yükseltmek açısından sürdürülebilir insani kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak; tarıma dayalı sanayilerin itici gücünden yararlanılması, halkın refah düzeyini yükseltebilecektir.

Adıyaman için, istihdam alanı yaratan, gelir dağılımındaki dengesizliği azaltan küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, pazarlara erişimin artırılması, teknoloji, bilgilendirme gibi çalışmalar da birlikte yürütülmelidir. Bu bağlamda tarıma dayalı sanayiye devletin yönlendiriciliği ve desteği artırılmalıdır. Ayrıca, çağdaş teknolojilerle organik tarım, tarımsal sulamada yenilenebilir enerji projeleri, etkin kooperatifçilik, çiftçi eğitimi gibi alanlara yönelik uygulamalar geliştirilmelidir.

Tarıma dayalı sanayi ürünlerinin geliştirilmesi ve işlenmesi olgusu, mevcut ve potansiyel bitkisel ve hayvansal ürünlerin belirlenmesi, geliştirilmesi, işlenmesi, depolanması ve pazarlanması konularını içermektedir. Tarıma dayalı sanayiler yörenin gelişiminde ana unsur olabilecektir. Tarım sektöründe ortaya çıkacak olumlu gelişmeleri daha ileriye götürebilmek ve tarımsal üretim kaynaklarından en etkin şekilde yararlanabilmek için; teknik, ekonomik ve sosyal önlemlerin birlikte ele alınarak uygulamaya konulması büyük önem taşımaktadır.

Yöre ekonomisine gelir ve istihdam artışı sağlayacak tarıma dayalı sanayilere özellikle emek-yoğun sektörlerle yönelik projeler için istihdam edilen personelin ücretlerinden gelir vergisi stopajının alınmaması, sigorta primi işveren payının devlet tarafından ödenmesi, yapılacak yatırımlar için bedelsiz yatırım yeri tahsisi, enerji desteği vb. teşvikler gündeme gelmelidir.

Adıyaman tarıma dayalı sanayi (agro-endüstri) ürünleri için hammadde sağlamada potansiyeli olmakla birlikte, bu sanayinin bölgede kalıcı olarak gelişebilmesi uzun vadeli projeleri, stratejik planlamaları ve kurumlar arası işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Mevcut durumda Adıyaman'da nitelikli tarımsal ürünler üretilmekte ancak bunları yerinde işleyecek sanayi tesisi sayısı yeterli gelmemektedir. Üretilen tarım ürünlerinin işlenmek üzere Gaziantep, Şanlıurfa, Kahramanmaraş gibi çevre illerdeki sanayi tesislerine gönderilmesi, Adıyaman'ın tarım ekonomisi, katma değer yaratımı ve istihdamı açısından oldukça büyük bir dezavantajdır.

Çizelge 70'te Adıyaman'da tarım ve tarıma dayalı sanayi işletmeleri verilmektedir. İlde toplam 25 sektörde tarıma dayalı sanayi işletmesi bulunmaktadır. 435 işletmenin büyük çoğunluğunu geleneksel tüketim malları üreten fırın ve pastaneler oluşturmaktadır. Mevcut olmayan özellikle su ürünleri işleme, konserve ve salça üretimi ile nişasta mamulleri yatırımları, Adıyaman'ın mevcut

hammadde potansiyeli düşünüldüğünde müteşebbisler için ciddi kâr marjları vaat eden boş alanlardır.

Çizelge 70. Adıyaman’da Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri

İşletmeler	Sayı	İşletmeler	Sayı
Ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi	99	Yem	3
Unlu mamuller üretimi	93	Süt ve Süt Ürünleri	2
Pastacılık Ürünleri Üretimi	86	Alkolsüz İçecekler	2
Hazır Yemek, Tabldot Yemek	53	Katı ve Sıvı Bitkisel Yağ	2
Meyve-Sebze işleme-paketleme	17	Fermente ve salamura ürün üretimi	2
Un üretimi	16	Et ve Et Ürünleri	1
Kuruyemiş ve Çerezler	10	Makarna ve İrmik Üretimi	1
Yumurta Paketleme	9	Gıda Katkı ve Aroma Maddeleri	1
Şekerleme Üretimi (paketleme hariç)	8	Dondurulmuş Gıda	1
Gıda ile Temas Eden Maddeler	8	Hazır çorba ve bulyon, puding, toz karışımlar, mayonez, sos vb.	1
Baharat İşleme	6	Konserve ve Salça (meyve-sebze üretimi içinde)	-
Zeytinyağı	5	Alkollü İçecekler	-
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu vb. Ürünler	3	Su Ürünleri İşleme	-
Hububat ve Bakliyat Üretimi	3	Nişasta ve Nişasta mamulleri	-
Bal, polen, arısütü ve temel petek	3	Toplam	435

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025.

Adıyaman, mevcut tarım ve hayvancılık potansiyelini katma değerli sanayi üretimine çevirmeyi başardığında, ilin dış ticaret hacmi ve kişi başına düşen millî gelir seviyesi ciddi oranda artacaktır.

Adıyaman’ın Tarımsal Yatırım Potansiyeli

Tarım ve Orman Bakanlığı, Adıyaman’da tarıma yatırım yapma gerekçelerini şu şekilde sıralamıştır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025; İKA, (2025e):

- Tarımsal arazilerin uygunluğu ve yeterliliği, ekolojik/iklimsel çeşitliliğin varlığı.
- Meyvecilikte badem, Antep fıstığı, üzüm, zeytin, Trabzon hurması, nar ve dut gibi katma değeri yüksek ürünlerin öne çıkması.
- Organik tarım ve arıcılık yapılabilecek bozulmamış flora alanlarının bulunması.
- Tarımsal işgücünün yeterliliği, aile işletmeciliğine uygun demografik yapı.
- Marka değeri taşıyabilecek (Kâhta bademi, Besni üzümü, Çelikhan tütünü vb.) coğrafi işaretli tarım ürünlerinin bulunması.
- Tarımsal kimyasalların çok fazla kirlilemediği, hastalıktan arındırılmış bakir tarımsal alanların varlığı.
- Kafes balıkçılığında ve su ürünleri yetiştiriciliğinde Atatürk Baraj Gölü'nün devasa su tutma kapasitesine sahip olması.
- Adıyaman Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitüsünün il merkezinde faaliyette bulunması.

Bu makro dinamiklere bağlı olarak Bakanlık; Adıyaman için özellikle hayvansal üretim, seracılık (jeotermal/örtü altı), meyvecilik ve arı ürünleri yatırımlarını önermektedir. Seracılık alanında Adıyaman'ın örtü altı üretim kapasitesinin jeotermal enerji ile entegre edilmesi önemli bir maliyet avantajı yaratacaktır. Meyvecilikte ülke üretiminde söz sahibi olunan badem, nar ve Antep fıstığı gibi ürünlerin ham olarak değil; işlenip şışelenerek, paketlenerek nihai tüketici mamulü olarak pazarlanması il ekonomisinin en büyük sıçrama tahtası olacaktır.

Sonuç olarak; tarıma dayalı sanayinin güçlü bir altyapıya kavuşturulması, vizyoner tarım politikalarının planlanması, mevcut ürünlerin yanında iklim krizine dayanıklı alternatif dirençli ürünlerin geliştirilmesi ve yapımı devam eden devasa DSİ sulama projelerinin ivedilikle tamamlanması Adıyaman'ı yalnızca bölgesinin değil,

Türkiye'nin en kritik tarımsal üretim üslerinden biri hâline getirecektir.

Adıyaman’da Tarımsal İstihdam

Tarım sektörü, ülke genelinde insanların gıda ihtiyacını karşılama, sanayiye hammadde temini, istihdam ve ulusal gelire katkı sağlamasından dolayı önem arz eden sektörlerin başında gelmektedir. Türkiye’de tarımın genel ekonomi içindeki payı, milli gelire katkısı, ihracat ve ithalattaki payı ile tarımdaki nüfusun genel nüfusa oranı vb. göstergeler açısından giderek azalmaktadır. Ancak, bu eğilim, tarımın; ekonomik, sosyal ve politik yönden stratejik önemini azaltmamakta tam tersi artırmaktadır. Ulusal gelirimizin yaklaşık %6’sı ve istihdamın %15’ini oluşturması nedeniyle tarım sektörü, ekonomik olduğu kadar sosyal sektör özelliği de taşımaktadır.

Türkiye’de tarım sektörünün GSMH’daki payının giderek azalması, sanayileşme ve hizmetler sektörlerinde gelişmeye daha çok önem verilmesinin bir sonucudur. Tarım sektörü, yapısı gereği işgücüne büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Bu yönüyle tarımsal faaliyet bir yaşam biçimidir. Tarımın istihdamdaki payı son yıllarda %15’e kadar gerilemiştir. Tarımda sermaye birikiminin ve mekanizasyonun artmasıyla birlikte, bu oranın daha da azalacağı beklenmektedir.

Tarımsal alanların potansiyelini harekete geçirerek bitkisel ve hayvansal üretimin artırılması, el sanatları ve kredi gibi hizmetlerin sağlanarak girişimcilik yeteneklerinin tarıma dayalı sanayiye yönlendirilmesiyle istihdam alanlarının yaratılması ve geliştirilmesi mümkün olabilecektir. Bu amaçla, kırsal kalkınma program ve projelerinin katılımcı yaklaşımlarla hazırlanması ve uygulanması, tarımsal nüfusa yönelik yeni iş fırsatları ve gelir alanları yaratma amacıyla eğitim programlarının düzenlenmesi, ilgili kurumlar arasında işbirliği ve paylaşımların gerçekleştirilmesi,

çiftçiyi ve sanayiciyi bir araya getirecek üretim modelleri ve pazarlama koşullarının oluşturulması vb. son derece önem taşımaktadır.

Adıyaman ekonomisinin temelini; tarım, hayvancılık, su ürünleri, sanayi, ticaret, petrol ve madencilik oluşturmaktadır. İlin sanayi altyapısı genelde orta ve küçük işletme ölçeğindeki işletmelerden oluşmaktadır. Bu işletmelerin çoğunluğu tarıma dayalı sanayi dallarında faaliyet göstermektedirler.

Adıyaman’da Kadın İstihdamı

Ülkelerin ekonomik büyüme sürecinde sahip oldukları üretim faktörlerinin büyük önemi vardır. Üretim faktörlerinden **emek faktörü**; insanların ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin üretimi için kullanılan fiziksel ve zihinsel çabayı ifade eder ve bireyin niteliğini ortaya koyan bilgi, beceri ve deneyimleri de kapsar. Bireyin söz konusu nitelikleri, üretim süreçlerinde diğer kaynakların verimliliğinin de artmasının yolunu açar. Üretim faktörlerinin verimli ve etkin kullanımı ekonomik kalkınma açısından bir gerekliliktir. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde ve bölgelerde cinsiyet ayrımcılığından kaynaklı emek faktörü etkin kullanılamamakta, kadınların istihdam oranları erkeklere göre düşük düzeylerde kalmaktadır.

Toplumun yarısını oluşturan kadınların istihdam durumu, günlük yaşamın her alanında etkili olmaktadır. Kadınların iş hayatında bulunmaları onların yaşam düzeylerine olumlu olarak yansımakta ve yaşam kaliteleri artmaktadır. Kadınların eksik istihdam durumunda ise bunlar gerçekleşmemekte ve birçok önemli toplumsal sorunla karşı karşıya kalınmaktadır.

Eksik istihdam, tüm ülkelerde en temel ekonomik sorunlardan biridir. Özellikle kadın istihdamında yaşanan sorunlar son yıllarda önemli gündem maddeleri arasındadır. Ücretsiz aile işçiliği yapan, herhangi bir iş yerinde çalışan ve çalışmak için iş arayan kadınlar kadın istihdamını oluşturmaktadır. Genel olarak

kadın işgücü, tüm dünyada erkeklere oranla daha az istihdam edilmektedir. Bunun yanında ücret düzeyinin kadınlarda erkeklere göre daha düşük olduğu da bir gerçektir.

İstihdam açısından kadınların önemli bir bölümünün ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edildiği bilinmektedir. Ücretsiz aile işçiliği genel olarak tarım sektörü içerisinde yer almaktadır. Kadınlar için başta çocuk bakımı olmak üzere ev işleri, ücret karşılığı bir işe harcanan zamandan daha fazla zaman almakta; buna karşılık parasal açıdan herhangi bir karşılığı bulunmamaktadır. Ücretsiz aile işçisi olan kadının sağladığı yarar, aileye ücret tasarrufu yaratarak maliyeti düşürmektedir. Kırsal alandaki ücretsiz aile işçisi kadınlar, yoğun olarak ev işlerinin yanında daha ağır olan tarımsal faaliyetlerin büyük kısmını yapmakta, ancak herhangi bir gelir elde edememektedir.

Kadının iş yaşamına katılması yalnızca iş ve aile yapılarını etkilemekle kalmamakta, bunun yanında sosyal, toplumsal ve ekonomik yansımaları da ortaya çıkmaktadır. Kadın istihdamı bir ülkenin kalkınmasında önem taşımaktadır. Bu durum, kadın-kalkınma ilişkilerine yönelik farklı yaklaşımları beraberinde getirmiştir. Bunlardan "**Kalkınmada Kadın Yaklaşımı**", kadının ev dışı üretken faaliyetlere katılımına odaklanmış olmakla birlikte kadının aşırı yük altına girmesine neden olabilecek öneriler geliştirmiştir. Bu yaklaşım; kadının ev içi üretken faaliyetlerini ve cinsiyetler arası iş bölümünü yetersiz şekilde ele alması nedeniyle zayıf yönlerle sahip olmakla birlikte, kadının ekonomideki varlığına verdiği değer açısından daha sonraki yaklaşımlara öncülük etmiştir.

Türkiye’de kadın istihdamında istenilen düzeye gelinememesinin en önemli nedenlerinden biri eğitimidir. Kadınların eğitim düzeyinin düşük olması, onların daha çok emek gerektiren, yorucu, düşük ücretli işlerde çalışmalarına yol açmış; eğitim düzeyinin yükselmesi tarım sektörü dışında da uzmanlık gerektiren öteki alanlarda istihdamlarının artması anlamına gelmektedir.

Günümüzde kadınların en çok istihdam edildikleri sektör olarak hizmet sektörü tarımın yerini almıştır. Bunun yanında, küreselleşmenin getirdiği bir sonuç olarak bazı iş kollarında esnek üretim uygulamaları yaygınlaşmış, tam zamanlı çalışan yerine yarı zamanlı ve geçici çalışma tercihleri ön plana çıkmıştır. Bunun getirdiği olumsuzluklar bir yana, aile sorumlulukları yüzünden tam zamanlı çalışamayan kadınlara istihdam olanağı ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de tarım sektöründe erkeklerin istihdam oranı yaklaşık %13 seviyesindeyken, kadınların tarım sektöründeki istihdam oranı yıllar içerisinde azalarak %31,4’ten (2015) 2024 yılında %18,8’e düşmüştür (Çizelge 71). Her iki grup için sanayi sektörü istihdam oranında yıllar içerisinde önemli fark yaşanmamıştır. Hizmetler sektöründe ise dikkate değer farklılık olduğu söylenebilir. 2015’te hizmetler sektöründe erkek istihdam oranı %52,1 iken 2024 yılında %55,0 olarak gerçekleşmiştir. Kadın istihdam oranı ise 2015’te %52,5’ten 2024 yılında %63,7’ye yükselmiştir.

Çizelge 71. Türkiye’de Sektörlere ve Cinsiyete Göre İstihdam Oranı (%)

Yıllar	ERKEK			KADIN			TOPLAM		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2015	15.9	32.0	52.1	31.4	16.2	52.5	20.6	27.2	52.2
2016	15.5	31.6	53.0	28.7	15.9	55.4	19.5	26.8	53.7
2017	15.4	31.4	53.2	28.3	15.6	56.1	19.4	26.5	54.1
2018	14.9	31,6	53.5	26.1	16.0	57.9	18.4	26.7	54.9
2019	14.9	29.7	55.4	25.1	15.9	59.0	18.2	25.3	56.5
2020	15.3	30.5	54.3	22.8	16.8	60.4	17.6	26.2	56.2
2021	14.7	32.1	53.3	22.7	17.5	59.7	17.2	27.5	55.3
2022	13.5	32.3	54.1	20.6	19.0	61.5	15.8	27.7	56.5
2023	13.0	32.1	54.9	18.7	18.0	63.3	14.8	27.5	57.6
2024	12.8	32.2	55.0	18.8	17.5	63.7	14.8	27.3	57.9

Kaynak: TÜİK, 2025. İşgücü İstatistikleri

Kadın İşgücünü Etkileyen Unsurlar ve Adıyaman’da İstihdam

İstihdam piyasalarında artan emek arzını kapsayacak bir dinamizmin olmaması, çalışma koşulları ve çalışma saatlerinin uzun olması, işverenlerin cinsiyetçi yaklaşımları, cinsiyetçi mesleki önyargılar, genç kadınların çalışmasına yönelik sosyal ve kültürel engeller vb. genç kadınların iş arama ve çalışma düzeylerini azaltmaktadır. Bu bağlamda; eğitim, yaş, medeni durum, ücretsiz aile işçiliği ve kayıt dışı istihdam kadın istihdamını etkileyen en önemli faktörlerdir. Söz konusu faktörler kadınların istihdama katılmalarını önemli derecede etkilemektedir. Bu durum en somut bir şekilde Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ve Adıyaman’da karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de son yıllarda işgücüne katılma ve istihdam oranlarında olumlu gelişmeler yaşanmış, buna paralel olarak işsizlik oranında düşüşler yaşanmıştır. Adıyaman’da işgücüne katılma ve istihdam oranları ülke ortalamasının altında gerçekleşmiştir. Özellikle istihdam oranlarında Türkiye ortalamasının oldukça gerisinde kalınmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında Adıyaman’da kadın istihdamındaki sorunların belirleyici olduğu söylenebilir. İşsizlik oranlarında da belirgin bir azalma olmasına karşın, Adıyaman’da işsizlik oranı hala çift rakamlarla ifade edilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun Adıyaman ölçeğinde cinsiyet ve sektör verilerine ulaşılammıştır. Bir çıkarsamada bulunmak üzere Adıyaman'ı da içine alan TRC1 Bölgesel istatistiklerinden yararlanılarak değerdendirmeler yapılmıştır.

TRC1 Bölgesi'nde Kadın İstihdamı

Cinsiyete göre değerdendirme yapıldığında, Adıyaman'ın da içerisinde bulunduğu TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) bölgesinde işğücüne katılma oranı uzun yıllar Türkiye ortalamasının altında kalırken, son yıllarda artış göstermiştir. 2020 yılında %51,5 olan işğücüne katılma oranı, 2024 yılında ülke ortalaması olan %54,2'nin çok az bir miktar üzerine çıkarak %54,5 olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 72). Bölgenin toplam işsizlik oranı ülke ortalamasına yakın değerdeler almaktadır. Toplam istihdam oranı 2020 yılında ülke ortalamasının (%44,7) üzerindeyken, 2024 yılında ülke ortalamasının altında (%48,5) kalmıştır.

Kadın istihdamı için benzer şeyler söylemek mümkün görünmemektedir. Söz konusu göstergelerde 2024 yılında 2020'ye göre gelişmeler olsa da Türkiye ortalamasının altında kaldığı gözlenmiştir. 2024 yılında Türkiye genelinde kadınların işğücüne katılma oranı %36,8 iken, TRC1 bölgesinde %29,8, istihdam oranı %25,4 ve işsizlik oranı %17,0 olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda kadın istihdamı yönünden ortaya çıkan olumlu gelişmelerin; girişimcilerin bölgeye yönelik yatırım teşviklerinden yararlanmaları ve işğücü portföyünün yarıdan fazlasının kadın olmasına ilişkin beklentinin olduğu söylenebilir.

Çizelge 72. Türkiye ve TRC1 Bölgesinde İstihdam İstatistikleri (%)

Bölge	Toplam			Erkek			Kadın		
	İşgücü ne katılım a oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı	İşgücü ne katılım a oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı	İşgücü ne katılım a oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı
2020									
Türkiye	49.3	13.2	42.8	68.2	12.3	59.8	30.9	15.0	26.3
TRC1	51.5	13.2	44.7	76.3	12.9	66.5	25.8	13.9	22.2
2024									
Türkiye	54,2	8,7	49,5	72,0	7,1	66,9	36,8	11,8	32,5
TRC1	54.5	10.8	48.5	79	9.5	71.5	29.8	17.0	25.4

Kaynak: TÜİK, 2025. İşgücü İstatistikleri

TRC1 Bölgesinde sektörlere ve cinsiyete göre değerlendirme yapıldığında 2015-2024 yılları için istihdam oranlarında dalgalı bir değişim olduğu belirlenmiştir. 2024 yılında erkeklerin istihdama katkısı tarım sektöründe %10,3, sanayide %40,1 ve hizmetlerde %49,6 olurken, kadınların katkısı tarım sektöründe %18,0, sanayide %17,8 ve hizmetlerde %64,3 olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 73). Kadınların özellikle tarım sektöründen kopuşu dikkat çekicidir. Kadınların hizmetler sektöründeki ağırlığı artık kalıcı hale gelmiştir. Kadının geleneksel olarak tarım sektöründe üstlendiği rolün önemi olarak istihdamın bu alanında yoğunlaştığı söylenebilir.

Çizelge 73. TRC1 Bölgesinde Sektörlere ve Cinsiyete Göre İstihdam Oranı (%)

Yıllar	ERKEK			KADIN			TOPLAM		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2015	14.2	36.9	49.0	30.3	14.0	55.6	17.7	31.8	50.4
2020	16.3	35.9	47.9	27.0	14.2	58.8	18.9	30.6	50.5
2021	14.9	38.7	46.5	32.0	13.5	54.5	19.1	32.4	48.5
2022	12.1	40.0	47.9	24.1	15.3	60.6	15.2	33.6	51.2
2023	9.2	41.1	49.7	16.1	19.2	64.6	10.9	35.7	53.4
2024	10.3	40.1	49.6	18.0	17.8	64.3	12.3	34.3	53.5

Kaynak: TÜİK, 2025. İşgücü İstatistikleri

TÜİK verilerine göre bölgede bir milyon kadın işgücüne katılmamaktadır. Kadınların işgücüne katılmama nedenleri olarak; ev işleri meşguliyetleri, hastalık, yaşlılık ve engellilik, eğitim-

öğretim sürecinde olma ve iş bulma umutlarının olmaması gibi nedenler gösterilmiştir. 392.000 kadın ev işleri ile ilgilendiklerini belirterek istihdama katılmamışlardır. Yörede geleneksel yapının tam olarak çözülememesi nedeniyle kadının yaşamdaki rolleri devam etmekte ve ev işleri ile uğraşma işgücü piyasalarına girememenin en önemli gerekçesi olmaktadır. Ayrıca iş bulma umudunun azalması da gerekçelerden bir diğeridir.

Kırsaldan kentlere doğru yaşanan göçler kadın istihdamındaki olumsuzlukları daha da artırmaktadır. Ekonominin potansiyelinin artan emek arzını karşılayacak kapasitede olmaması, geleneksel yapılar, çalışma koşullarının zorluğu, cinsiyetçi önyargılar kadınların istihdama katılımlarının önündeki engellerdendir. Ayrıca; medeni durum, eğitim, yaş, ücretsiz aile işçiliği vb. kadın istihdamını etkileyen en önemli faktörlerdir. Bu faktörlerle Adıyaman’da kadınların büyük çoğunluğunun istihdam dışında kaldığı ortadadır. Kadınların işgücüne katılmama nedenlerinin başında geleneksel yapıya dayalı kadının ev işlerindeki rolünün öncelikli olması gelmektedir. Bunun yanında son dönemlerde iş bulma umudunun yokluğu da önemli bir etkidir. Yöredeki kadın istihdamı geleneksel yapının etkisi altındadır. Dolayısıyla kadın istihdamında ekonomik gerekçeler belirleyici olmaktadır. Ayrıca, çocuklu aileler için kurumsal çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliği, gece vardiyalar, kadın istihdamına yönelik işverenlerin çekinceli tutumları vb. faktörler, kadın istihdamının yetersizliğinin nedenleri arasındadır. Aslında çalışma isteği olan kadın sayısı fazladır.

Kısaca, kadınların işgücüne katılımlarının yetersiz olması, işsizlik oranlarının genç kadınlarda yüksek oranlarda gerçekleşmesi, istihdamın genellikle tarım ve hizmet sektöründe olması, eğitim düzeyinin istenen düzeylerde olmaması ve işsizlik olgusunun önemli bir sorun olması gibi unsurlar yörenin istihdamla ilgili yapısını ortaya koymaktadır. Son dönemlerde Adıyaman’da kadın işgücüne

katılım ve istihdam oranlarında artış gözlense de kadın istihdamı çoğunlukla tarım sektöründe ve kayıt dışı işlerde yoğunlaşmaktadır. Kadın istihdamının ağırlıklı olarak tekstil ve gıda sektörlerinde arttığı, bunun da genellikle kayıt dışı, geçici ve düşük ücret düzeylerinde olduğu bilinmektedir (Ukav ve Çetinkaya, 2021).

Eğitim düzeyindeki artışın istihdam oranında artışa yol açtığı bilinmektedir. Bu nedenle yöre kadınlarının eğitim düzeyi yükseltmek onların istihdam piyasalarındaki konumları da iyileştirebilecektir. Bu durum, genç kadın işsizliğinin azaltılmasında etkili olabilecektir.

Kadınların çalışma yaşamı ile ilgili olarak bilinçlendirilmesi, bilgilendirilmesi ve istihdamla ilgili karar mekanizmalarına katılımları sağlanmalıdır. Kadınları ekonomik sürece yönlendirme amacıyla mikro kredi, hibe programları, uygun fiyatlı kreşler ve kadın üretici pazarlarının hayata geçirilmesi bu bağlamda; girişimcilik özelliklerinin ortaya çıkartılarak örgütlenmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması, finans kaynaklarına erişim konusunda bilgilendirilmeleri, bunların uzun vadeli biçimde planlanması son derece önem taşımaktadır.

Bu kapsamda konuyla ilgili kadınların kolaylıkla ve sürekli olarak bilgiye erişebilecekleri uygun mekanizmaların oluşturulması, birlikte çalışma, ortak kaynak kullanma ve dayanışma örneği olan kooperatifçiliği teşvik etmek için sermaye desteğinin sağlanması, ürün tanıtımı ve satış ağlarının yaygınlaştırılması gibi destek mekanizmaları zorunlu olmaktadır.

Kırsal bölgelerden kentlere göç olgusu, kadın istihdamını olumsuz yönde etkilemektedir. Tarımda çalışan kadınlar şehirlere göç ettiklerinde nitelikleri yeterli olmadığından istihdamdan çekilmek zorunda kalmakta, bu durum kadınların istihdama katılım oranlarının daha çok düşmesine neden olmaktadır (İKA, 2015).

Adıyaman'da kadınların işgücüne katılım oranının düşüklüğü önemli bir eksikliktir. Kadınların geneli tarımsal

faaliyetlerde bulunmakta ve sosyal etkinliklere ve çalışma yaşamına katılamamaktadır. Bu durum kadın nüfusun, sosyal ve iş hayatında yeteri kadar yer bulamaması anlamına gelmektedir. Bunun yanında kadınların bazı iş kollarında kayıt dışı istihdam edilmeleri ve düşük ücretle çalıştırılmaları söz konusudur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA

Adıyaman; tarım, orman, hayvancılık ve su kaynakları yönünden potansiyeli yüksek olan illerden biridir. Adıyaman'ın sahip olduğu iklimsel farklılıklar, geniş bir ürün yelpazesinin üretimine olanak sağlamaktadır. Bu potansiyele karşın Adıyaman'da tarım sektörü beklenileni henüz verememektedir. Geleneksel üretim yöntemlerinin hâlâ kullanılıyor olması verimliliğin düşük düzeyde kalmasına neden olmaktadır. Mera, otlak ve yaylaların mevcut varlığı da hayvancılığı istenilen düzeye taşıyamamıştır. Tarım sektöründe özellikle girdi maliyetlerindeki artışların yanında tarımsal ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar, çiftçiler açısından temel sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarımda üreticilerin bilinç düzeyinin düşüklüğü ve geleneksel üretim yöntemlerinin kullanılması, Adıyaman'ın tarımsal potansiyelinin değerlendirilmesinde önemli bir engeldir. Atatürk Baraj Gölü'nün tarımsal sulama açısından devasa bir potansiyel oluşturmaya karşın, Adıyaman'ın bu potansiyelden yeterince yararlanamaması dikkat çeken konuların başında gelmektedir.

Adıyaman'da tarımsal üretim alanlarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, üretilen ürünlerin yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi temel amaçlardan biri olmalıdır. Bu dönüşümün belirli stratejiler üzerinden gerçekleşmesi yerel kalkınma yönünden önem taşımaktadır. Dolayısıyla, üretim alanlarının planlanması kapsamında ortaya konacak önceliklerin;

hedefler ve müdahale alanları çerçevesinde ele alınması, yörede oluşabilecek eşitsizlikleri ve uzun vadede bölgeler arası gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmada etkili olabilecektir.

Adıyaman'ın sahip olduğu tarımsal potansiyel, tarıma dayalı sanayi alanında üretime dönüşüm için önemli bir üstünlüktür. Ancak üretimde rekabetin düşüklüğü, teknoloji yetersizliği, nitelikli insan kaynağı eksikliği, yenilikçilik ve verimlilik konularına gereken önemin verilmemesi gibi önemli kısıtlar söz konusudur. Bu bağlamda, tarım ve buna bağlı olarak tarıma dayalı sanayilerde; katma değerli üretimin öncelenmesi, nitelikli insan kaynağı oluşturulması, yenilikçilik faaliyetlerinin yoğunlaştırılması, verimliliğin yaygınlaştırılması, markalaşma ve pazarlamayla ilgili konularda rekabet avantajı sağlayacak teknikler kullanılarak yenilikçi bir yapıya dönüşüme ihtiyaç duyulmaktadır.

Adıyaman'da sözleşmeli tarım yaygınlaştırılarak tarımsal sanayinin ihtiyaç duyduğu girdilerin sürekliliği sağlanmış olacak; böylece tarıma dayalı sanayi alanında faaliyet gösteren girişimler ile küçük ve orta ölçekli işletmeler de üretim ve pazarlama potansiyelini tam anlamıyla değerlendirmiş olacaktır. Bununla birlikte tarımsal ürünlerin belgelendirilmesi ve coğrafi işaretlenmesi konularında kurumlar arası koordinasyon artırılarak tarıma dayalı sanayi işletmelerinin markalaşmasına yardımcı olunacaktır.

Tarıma dayalı sanayileri geliştirmek için tarımsal üretimde ve tarımsal ürünlerin işlenmesinde su ve enerji kaynaklarının en etkin biçimde kullanımının modellenmesi, yaygınlaştırılması ve birincil üretim ile işleme süreçlerinde verimliliğin artırılması amaçlanmalıdır.

Adıyaman'da tarıma dayalı sektörlerden olan tekstil sektörü kapsamında hazır giyim imalatı hem üretim hem de istihdam yaratma açısından son derece önem taşımaktadır. Ülke çapında faaliyet gösteren bazı firmalar adına siparişe bağlı olarak markalı üretim yapılmaktadır. Bu bağlamda söz konusu firmaların finansman

kaynaklarına erişim sorunu gibi problemlerinin çözümü, rekabet edebilirliği artırmak açısından gereklidir. Bunun yanında Adıyaman'ın ulaşım ağının; bölgenin en önemli ticaret ve ihracat şehri Gaziantep ile İskenderun ve Mersin Limanlarına olan güzergâhının bölgesel ve ulusal ticaret kapsamında geliştirilmesi zorunlu hâle gelmiştir.

Sürdürülebilir kalkınma bağlamında plan ve programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda, tarıma dayalı sektörlerle ilgili girişimlerin katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesi; tarım sektörünün üretim, girdi sağlama, istihdam, ihracat ve gelir artışı gibi konulardaki katkısını büyütecektir. Dolayısıyla sektör yatırımlarının özendirilmesi, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma-geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi açısından oldukça önemlidir.

İklimsel değişiklikler ve tarımda etkin su kullanımı bağlamında; sıcaklıklardaki artış, yağış düzensizlikleri ve sıkça rastlanan aşırı hava olayları, tarım sektöründe su kaynaklarının yönetimini derinden etkilemektedir. Su, tarımsal faaliyetlerde hassas bir kaynak olduğundan, verimli bir şekilde kullanımını sağlamak iklim değişikliklerine karşı üretim faaliyetlerini sürdürmenin temel unsurudur. Sıcaklıkların yükselmesi toprak ve su ortamlarından buharlaşmayı hızlandırırken, bitkilerin daha fazla terlemesine yol açmaktadır. Özetle, yağış rejimindeki düzensizlikler, kurak dönemlerin uzaması, sıcaklık dalgalanmaları ve su stresinin artması, özellikle kuru tarım yapılan alanlarda üretim istikrarını tehdit etmektedir. Bu durumda ürünler sağlıklı büyüme ve gelişim için daha çok suya ihtiyaç duymakta, dolayısıyla su kaynakları üzerinde fazladan baskı oluşmasına neden olunmaktadır. Tarım sektöründe yaşanan veya yaşanabilecek zorluklara uyum sağlamada etkin ve verimli su yönetimini oluşturabilmek gerekmektedir. Bu açıdan ülke genelinde olduğu gibi Adıyaman için de tarımsal faaliyetlerde

çiftçilerin iklim değişikliğinin getirdiği sorunlara karşı optimal su kullanımını sağlamak amacıyla; damla sulama, toprak nem izleme ve hassas sulama, su verimli ürün çeşitleri, ürün rotasyonu, korumacı toprak işleme, tuzdan arındırma ve su geri dönüşümü vb. çözümler bulunmaktadır (TİM, 2025).

Adıyaman'da tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından son yıllarda karşı karşıya kalınan iklim koşulları, deprem vb. doğal yıkımların yarattığı olumsuzlukların etkisini azaltmak için tarım sigortası uygulamalarının hızla geliştirilmesi gerekmektedir. Bu durum Adıyaman'da onarıcı tarım uygulamaları ile ekolojik kaynakların etkin ve sürdürülebilir kullanımını sağlayacak, yöre tarımının iklim değişikliğine uyumuna büyük katkı yapacaktır (İKA, 2024).

Adıyaman'ın su potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik çağdaş tarım tekniklerinin kullanılması tarım sektöründe önemli bir avantaj sağlayabilecektir. Kamunun destekleri ile bankaların uygun kredileri, tarımdaki verimliliği artırmak için gereken yatırımların yapılmasını teşvik edecek ve finansal kaynak eksikliğini gidermeye yardımcı olabilecektir. Adıyaman'daki barajların ve göletlerin tam kapasite kullanım oranına sahip olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Bunların sebepleri arasında; sulama alanıyla ilgili olarak taraflar arasında yaşanan anlaşmazlıklar, teknoloji dışı kalmış sulama kanallarının varlığı ve sulamadan yararlanacak üreticinin kendi arazisini sulaması için gereken modernize edilmiş damlama/yağmurlama sistemlerinin maliyetini karşılayamaması gibi faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler, sulama kapasitesinin çok altında kullanılmasına yol açmaktadır (Güven ve Kaygın, 2015). Bütün bu unsurlar Adıyaman tarım ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmada damlama ve yağmurlama benzeri çağdaş sulama yöntemlerinin çiftçi tarafından benimsenmesi ve başlangıç yatırım (malzeme, enerji altyapısı vb.) maliyetlerinin finansal açıdan desteklenmesi gerekmektedir.

Adıyaman'ın mevcut doğası, su kaynakları açısından önemli bir avantaj sunmaktadır. Ancak bu durumun yönetilebilir olması gerekmektedir. Adıyaman coğrafyası iklim değişikliği ve kuraklık riski taşımaktadır. Bu yönüyle orman varlığı ve bunun sürdürülebilirliği mutlaka göz önünde tutulmalıdır. Ormanların genel olarak yağışı tutması, toprağa geçirmesi ve dolayısıyla yeraltı kaynaklarını beslemesi tarımsal faaliyetlerin kesintisiz yapılabilmesi için hayati önemdedir. Bu nedenle su kaynaklarıyla ormanların yönetimi mutlaka birlikte düşünülmelidir. Buradan hareketle, geleneksel sulama yöntemlerinin bırakılarak çağdaş sulama sistemlerinin uygulanması zorunludur. Kısacası, su kaynaklarına sahip olmak yeterli değil; bilimsel, planlı ve sürdürülebilir politikalarla suyu koruyabilmek ve yönetebilmek önem taşımaktadır. Bu bağlamda, tarımsal sulamada önemli bir potansiyel olan Atatürk Barajı Gölü'nden yararlanma olanağını artıracak projeler başta DSI olmak üzere ilgili kuruluşlar tarafından hayata geçirilmelidir.

Tarımsal faaliyetlerde zirai ilaç ve gübre kullanımı bağlamında, gıda ve yem güvenliğinin sağlanması ile çevresel sorunların önlenmesi konularında tedarikçiler, tarım danışmanları ve çiftçiler bilinçlendirilmelidir. Bu çerçevede Adıyaman için çevresel sürdürülebilirlik, tarım politikalarının yan unsuru değil, ana bileşeni olmalıdır. Modern sulama teknikleri, toprak analizine dayalı gübreleme, entegre zararlı yönetimi, organik ve iyi tarım uygulamaları ile onarıcı tarım yaklaşımları ilin gelecekteki tarım ekonomisi açısından stratejik önem taşımaktadır.

Adıyaman'da verimlilik artışında rol oynayan tarımsal mekanizasyon uygulamalarının ekonomik faydaya tam anlamıyla dönüşebilmesi için bireysel makine sahipliği kadar ortak kullanım modelleri, kooperatif temelli ekipman paylaşımı ve teknik danışmanlık hizmetleri de geliştirilmelidir.

Üreticiler tarımsal örgütlenmenin sağlayacağı katkılar konusunda bilinçlendirilmeli, bunun için ulusal ve uluslararası

ölçekte başarılı tarım örgütlerinin tanıtımı yapılmalıdır. Adıyaman'da sürdürülebilir kooperatifçilik ekosisteminin geliştirilmesi ve yeni nesil kooperatifçilik uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik pilot projelerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Adıyaman'daki kooperatif ve üretici birliklerinin zayıf sermaye yapısı, profesyonel yönetim eksikliği, pazarlama kapasitesinin düşük olması ve üyeler arasındaki güven sorunu, örgütlü üretimin beklenen gücü oluşturmamasını engellemektedir. Bu durum küçük üreticilerin pazarlık gücünü azaltmakta; ürünlerin çoğu zaman araçlar üzerinden düşük katma değerle el değiştirmesine yol açmaktadır. Adıyaman'da faaliyette bulunan tarımsal örgütlerin çağdaş üretim ve pazarlama standartlarıyla ilgili kapasiteleri geliştirilmelidir. Bu doğrultuda tarım ürünlerinin kooperatif ve birlikler yoluyla pazarlanması, tarımsal piyasalarda rekabeti aksatan faaliyetlerin denetlenmesi ve üretici odaklı sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Ayrıca, üretici örgütleri bünyesinde ürün işleme tesisleri ve lisanslı depoların kurulumu teşvik edilmelidir. Bu bağlamda Ticaret Borsası etkin kullanılarak ürün ihtisas borsacılığı faaliyete geçirilmelidir. Bu amaçla tarım ürünlerinin belgelendirilmesi, sertifikasyonu ve coğrafi işaretleme konularının bütünleşik bir şekilde ele alınmasını sağlayacak bir eylem planı oluşturulmalıdır (İKA, 2024). Adıyaman tarım ekonomisinin güçlenmesi noktasında eylem planında yalnızca üretim artışına odaklanılmamalı; aynı zamanda örgütlü pazarlama, depolama altyapısı, kalite standardizasyonu ve değer zinciri entegrasyonu da öncelikli politika alanları olarak ele alınmalıdır.

Tarımda yaşanan olumsuzluklar tarımsal üretime olan ilginin ve bağlılığın azalmasına; sonuçta da il merkezine ya da büyükşehirlere olan göçün artmasına neden olmaktadır. Özellikle genç nüfusun kırsaldan kentlere göçmesiyle köylerde tarım ve hayvancılıkla uğraşmak yaşlı nüfusa kalmıştır. Yoğun emek

gerektiren bu durum, tarımsal üretimde ve hayvancılıkta yapısal olumsuzluklara yol açabilmektedir.

Tarımsal ürün girdi maliyetlerindeki artışlar, miras nedeniyle arazilerin küçülmesi/çok parçalı hâle gelmesi ve şehir merkezlerinin sosyal yönden cazibe merkezi olduğunun düşünülmesinden dolayı; kırsaldan Adıyaman Merkez, Kâhta, Besni ve Gölbaşı ilçelerine ve büyükşehirlere yoğun bir göç olmaktadır. Bunun sonucu olarak tarımda çalışan nüfus içerisinde yaşlı oranı giderek artmaktadır. Emek yoğun bir sektör olan tarım açısından bu durum çok büyük bir dezavantaj oluşturmaktadır. Bu soruna çözüm olarak genç nüfusun gerekli destek ve eğitim çalışmalarıyla tarıma özendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Kırsalın cazibesinin artırılması ve genç nüfusun tarıma yönlendirilmesiyle çağdaş tarım ve hayvancılık yöntemleri hızlı bir şekilde yayılabilecek, sonuçta gençlerin kentlere göçü azalabilecektir.

Adıyaman'da tarımsal girişimcilik bağlamında sektörün taraflarını bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılarak; özellikle kadın üreticilerin ekonomik ve sosyal durumlarını güçlendirmek amacıyla ev ekonomisi, tarımsal üretim, girişimcilik ve kooperatifleşme konularında eğitimler verilmesi sağlanmalıdır. Böylece kırsal alanların gelir ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yönünde somut adımlar atılmış olur. Bu bağlamda, Adıyaman'ın mevcut turizm potansiyelinden olan kırsal turizm de önemli fırsatlar sunmaktadır (Ukav, 2014; Ukav ve Çetinsöz, 2015)

Mera hayvancılığının zayıflaması, yem ve diğer girdi maliyetlerinin artması, işletmelerin küçük ölçekli olması ve hayvancılıkla uğraşan çiftçi sayısının giderek azalması hayvancılık sektörünün temel sorunlarıdır. Kırsaldan kente göçte özellikle genç nüfus ön planda yer almaktadır. Köylerde daha çok belli bir yaşın üzerindeki insanlar kaldığından, hayvancılık gibi emek-yoğun işleri yapacak üretici sayısı hızla azalmaktadır. Bu durum, sahaya olumsuz yönde yansiyarak maliyet artışlarına ve dolayısıyla üretimin

azalmasına neden olmaktadır. Bu soruna çözüm olması yönünden; maliyetleri düşürmek için yem sektörünün dışa bağımlılığı azaltılmalı, meralar korunmalı, kooperatifçilik etkin bir şekilde uygulanmalı ve denetim mekanizmaları etkinleştirilmelidir. Kısacası, geçim kaynağı hayvancılık olan kesimlerin uğraş alanlarında hayvancılığın ölçeğini büyütecek altyapı eksiklikleri giderilmelidir. Hayvansal ürünlerde Adıyaman’da yaşanan sorunların ülke ölçeğinde de geçerli olduğu ortadadır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak; et ve süt besiciliğinin geliştirilmesi, tavuk eti ve yumurta tavukçuluğunun geliştirilmesi, hindi yetiştiriciliği, su ürünleri üretimi ve işleme tesisi, arıcılık ve bal üretimine yönelik yatırımlar, tiftik keçisi yetiştiriciliği vb. alanlarda yatırımların yapılması yerinde olacaktır.

Tarımda mevcut yapının oluşturduğu olumsuzlukları ortadan kaldırma amacıyla; yenilikçi, rekabetçi ve katılımcı yaklaşımları kullanan, çok ortaklı, üretici örgütlerinin yer aldığı, değer zinciri oluşturma ve kümelenme yaklaşımlarını dikkate alan, sürdürülebilir, tekrarlanabilir ve çoğaltılabilir uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023). Yörede sulamaya açılan ve açılacak alanları da kapsayacak şekilde eğitim-yayın hizmetlerinin etkinliği artırılmalı, bu alanla ilgili hizmet yetersizliğinin nasıl karşılanabileceğini göstermek amacıyla tarımsal danışmanlık hizmeti veren üretici örgütleri yönetsel, finansal ve teknik yönlerden desteklenmelidir.

Tarımda söz konusu olacak yenilikçi uygulamalar, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla gerçekleştirilen işbirlikleri, kamu tarafından desteklenen tarımsal örgütlerin kurumsal kapasitesindeki artışlar, üretimde verimliliği artıran teknik ve yöntemler, katma değeri artırılan ürünler gibi sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması gerekliliği açıkça ortaya çıkmıştır. Bütün bu süreçlerde beklenen sonuçlara ulaşabilmek adına, ildeki başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere tüm tarafların yakın işbirliği

yapması, deneyimlerin paylaşılması ve bunlardan ortak fayda sağlanması büyük önem taşımaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, bir tarım kenti olan Adıyaman ilinin mevcut tarımsal yapısı ve potansiyeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla konuyla ilgili başta TÜİK verileri ve Tarım ve Orman Bakanlığı kaynakları olmak üzere farklı kaynaklardan ve saha gözlemlerinden yararlanılmıştır. Yapılan çalışma ile, depremin olumsuz etkilerini ortadan kaldırma mücadelesi veren Adıyaman ekonomisine destek sağlamak ve gelecekteki çalışmalara vizyoner bir kaynaklık etmek amaçlanmıştır.

Adıyaman, genel anlamıyla geleneklerin ve kültürlerin özüne bağlı, samimi insan ilişkilerinin yaşandığı, aile bağlarının güçlü olduğu bir coğrafyadır. Birçok alanda güçlü yönleri olmasına karşın, bunları ekonomik refah ve gelişmişliğe yansıtamaması büyük bir eksikliktir. İşte bu çalışma ile Adıyaman'ın tarımsal potansiyeli ekonomik bir perspektifle değerlendirilmiş ve somut çözümler önerilmiştir.

Adıyaman'ın sosyo-ekonomik görünümünde tarım sektörünün baskınlığına karşın, bu yapı hala yeterli düzeyde katma değerli üretime dönüşememiş, bu nedenle ilin tarım ekonomisinin değerlendirilmesi, yalnızca sektörel üretim açısından değil; bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması ve kırsal refahın güçlendirilmesi açısından da önemli hale gelmiştir.

Adıyaman'ın iklim özellikleri ve taşıdığı ekolojik potansiyele bağlı olarak geniş bir tarımsal ürün yelpazesi

bulunmaktadır. Ancak bitkisel ürünlerde verim düşük, hayvancılıkta ise mera, otlak ve yayla varlığına karşın hayvansal ürünler yeterli seviyede değildir. Bu bağlamda Adıyaman'ın gerçek anlamda bir "refah kenti" olabilmesi için düşük katma değerli üretim yapısından yüksek katma değerli sanayi üretimine geçiş sürecinde tarımsal ekonominin yol göstericiliğine şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır.

Sulanabilir, ekilebilir, verimli ve geniş tarım alanlarına sahip olan Adıyaman, bitkisel ve hayvansal ürün çeşitliliği açısından muazzam bir potansiyele sahiptir. Ancak bu tarımsal kaynakların etkin ve verimli kullanılması konusunda köklü sorunlar yaşanmaktadır. Tarımsal faaliyetlerde hâlâ geleneksel yöntemlerin kullanılması, çözülmesi gereken sorunların en başında gelmektedir. Adıyaman; tütün, bademi, narı, Antep fıstığı ve diğer birçok tarım ürünü ile ülke tarımına yüksek değer katmaktadır. Bunun yanında başka tarım ürünlerinin de rahatlıkla üretilebileceği ve üretilen mahsulün kârlı pazarlara kolayca ulaştırılabileceği bir lojistik konuma sahiptir. Bu potansiyelin artık çağdaş yöntemlerle yönetilmesi gerekmektedir.

Adıyaman'ın 6 Şubat depremleri sonrasında yaşadığı yıkımın boyutları açısından fiziki, ekonomik ve sosyal yönleriyle hızla ayağa kaldırılması elzemdir. Dolayısıyla Adıyaman'da turizm, tarım ve sanayi sektörlerinin birbirini besleyerek birlikte gelişmesi önem taşımaktadır. Bu bakımdan yeniden yapılanma sürecinde, bu üç sektörün dengeli bir biçimde planlanması ve desteklenmesi zorunludur.

Özellikle Kâhta ilçesinin tarım, turizm ve sanayi alanında sahip olduğu potansiyel değerlendirildiğinde, yakın çevresinde yer alan ilçeleri de kalkındıracak lokomotif niteliklere sahip olduğu bilinmektedir. Bu nitelikler, SE-GE (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması) listelerinde alt sıralarda yer alan ve Kâhta'yı çevreleyen Samsat, Gerger ve Sincik ilçelerinin tarım, tarıma dayalı sanayi ve

turizm üzerinden ekonomik ilişkilerini çok daha ileri düzeye taşımasına yardımcı olabilecektir.

Adıyaman'ın Merkez ilçeden sonra en fazla nüfusa sahip olan ilçesi Kâhta'da, tekstil ve gıda sektörlerinde üretim yapılan mevcut organize sanayi bölgesine (OSB) tevsî alanı çalışmaları devam etmektedir. Tarımsal ürünlere yönelik kooperatif ve birlikler kapsamında önemli bir üretim kapasitesi olan Kâhta'nın sanayi yapısı, tarıma dayalı sanayi ile bütünleşik bir strateji izleyerek gelişmektedir.

Kâhta, badem ve nar üretiminde ülke genelinde açıkça öne çıkmaktadır. Kâhta'nın kuzeyinde yer alan Gerger, Sincik ve Çelikhan ilçelerinde hayvansal ürün üretim düzeyinin yüksek oluşu, Kâhta'da süt ve süt ürünleri sanayisinin gelişiminde de stratejik bir faktör olmuştur. Bu açıdan Kâhta'nın kırsal bölgelerinde tarımsal üretim ve girişimciliğin sürdürülebilirliği, tarıma dayalı sanayinin büyümesine doğrudan katkı sağlayacaktır. Bu senaryo gerçekleştiğinde, yörenin topyekûn tarımsal verim ve kapasitesi katlanarak artmış olacaktır.

Kısacası, bu yörelerin tarımsal potansiyeli ile birlikte ucuz işgücü, ulaşım ağı ve hammaddeye yakınlık gibi diğer faktörler göz önüne alındığında; emek yoğun sektörler ve tarıma dayalı sanayi dallarının gelişimi için en uygun cazibe merkezleri oldukları düşünülmektedir.

Düşük nitelikte de olsa dokumacılık alanında tarihsel bir birikimi olan Besni, organize sanayi bölgesi ve tarımsal kapasitesiyle Adıyaman'ın ilçeleri arasında belirli bir gelişmişliğe sahiptir. Gölbaşı ilçesiyle birlikte Besni, tarımsal potansiyeliyle başta üzüm olmak üzere birçok üründe tarıma dayalı sanayide çok önemli bir merkez olabilecek durumdadır. Dolayısıyla bu iki ilçe, emek yoğun sektörlerdeki yapılarıyla Adıyaman'ın batı koridorundaki ana gelişme odağı olarak görülmektedir.

Organik üretim alanının azalış gösterdiği Adıyaman’da, organik tarımsal üretimin hem ekonomik getirileri hem de ekolojik katkıları ile ilgili olarak üreticilerde farkındalığın acilen geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülke genelinde olduğu gibi Adıyaman tarımında da işletmelerin küçük ve çok parçalı yapıda olması, işletme altyapılarının yetersizliği vb. yapısal durumlar tarımsal işletmelerin rekabet gücünü düşürmekte; ayrıca sermaye ve finansman yetersizlikleri sektörde en büyük darboğaz olarak önemini korumaktadır. Oysaki Adıyaman’ın tarımsal zenginliğinin katma değerli bir ekonomik değere dönüşmesi son derece önem taşımaktadır. Bu açıdan Adıyaman, yüksek katma değerli tarımsal üretimin gerçekleştirilmesi ve bu ürünlerin pazarlanması konusunda henüz istenen seviyede değildir.

Bu eksikliğin giderilmesinde tarıma dayalı sanayi potansiyeli olan Adıyaman’da tarımsal üretimin gelişmesi, tarımsal girdi kullanan imalat sanayi dalları açısından büyük öneme sahiptir. Dolayısıyla sektörün sürdürülebilirliğinin sağlanması, verimliliğin yükseltilmesi, tarımsal örgütlerin güçlendirilmesi ve tarımsal işletmelerin etkin bir yapıya kavuşturulması Adıyaman’ın öncelikleri arasında yer almalıdır. Bu hedefler gerçekleştirildiğinde, özellikle Adıyaman kırsalındaki küçük aile işletmelerinin de gelir düzeyinin yükseltilmesi ve faaliyetlerinin sürdürülebilir kılınması mümkün olabilecektir.

Adıyaman’ın sulama sistemlerindeki yetersizlikler (kanal, pompa vb.) ve enerji girdi maliyetlerinin yüksekliği, tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Sulama kaynaklarıyla araziye buluşturacak su kanallarının yetersiz olması en önemli sorunlardan biridir. Ayrıca, sulu tarım için gerekli sulama sistemleri altyapısının eksikliği ve çiftçinin modern sulama teknikleri konusundaki bilinç eksikliği ciddi verim kayıpları yaratabilmektedir. Kısacası, söz konusu eksikliklerin giderilmesi ve vizyoner sulama projelerinin

tamamlanmasıyla, sulanabilecek arazilerde ürün verimliliği ve çeşitliliğinde büyük artışlar sağlanabilecektir.

Tarımda verimliliği artırmak amacıyla Adıyaman’da; başta Adıyaman Üniversitesi ve tarımsal araştırma kuruluşları öncülüğünde AR-GE çalışmaları yapılarak üretim ve sulama teknikleri, ekim nöbeti, budama teknikleri, doğru gübre ve ilaç kullanımı gibi konularda eğitim programları düzenlenmelidir. Tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak hazırlanan örnek projeler üreticilere sahada tanıtılmalıdır.

İklim değişikliklerinin yarattığı olumsuzluklar kapsamında; yağmur hasadı, ekim nöbeti, azaltılmış toprak işleme ve rüzgâr perdesi vb. dirençli tarım uygulamaları yaygınlaştırılarak Adıyaman tarımının iklim değişikliğine uyum kapasitesi artırılmalıdır.

Adıyamanlı üreticilerin faaliyetleriyle ilgili sorunlarına sahada çözüm üreten tarım danışmanlarının teknik kapasitelerinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar önem taşımaktadır. Bu bağlamda uygulanacak pilot projelerle, Ziraat Fakültesinin tarım danışmanlarına sektördeki teknolojik gelişmeleri aktaracak şekilde periyodik eğitimler vermesi sağlanmalıdır. Ayrıca kırsaldaki üreticilerin uzman tarım danışmanlarına erişimi kolaylaştırılmalıdır.

Adıyaman; büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yetiştiriciliği ve pazarlanması yönünden uygun bir konumdadır. Arazi yapısının ve meraların hayvancılık bağlamında elverişli ve yeterli olmasının yanı sıra Adıyaman, yem bitkileri üretim potansiyeli açısından uygun bir ekolojik yapıya da sahiptir. Dolayısıyla Adıyaman’da kaliteli kaba yem üretiminin yapılabilmesi, hayvancılığın gelişmesi açısından çok önemli bir avantajdır.

Buna rağmen Adıyaman’da mera varlığı giderek azalmaktadır. Bunun nedenleri olarak; meraların konut ve ahır inşası için işgal edilmesi, aşırı ve zamansız kullanımı vb. etkenler sayılabilir. Ayrıca, kontrolsüz ve aşırı otlatmadan dolayı mera çayırlarında hayvanların yemek istemediği istilacı ot çeşitlerinin

baskın hâle gelmesi sonucunda ot verimi düşmekte ve bu alanlar giderek çoraklaşmaktadır. Hayvancılıkta bunun sonucu olarak "doğal ve ucuz yetiştiriciliğin" avantajı ortadan kalkmakta, kullanılmak zorunda kalınan fahiş fiyatlı suni yem maliyetlerinden dolayı üretici kârlı bir verime ulaşamamaktadır. Bunun sonucu olarak et fiyatlarında meydana gelen artışa çözüm olarak ithal et ve canlı hayvan getirilmesi politikaları da yerel hayvancılıkla uğraşan çiftçileri olumsuz etkilemektedir. Buna bağlı olarak 2010-2025 döneminde Adıyaman'ın hayvansal üretim değerinin Türkiye toplamı içindeki payı düşmüş; flora zenginliğine bağlı olarak yoğunlaşan bal üretimi ise aynı dönemde istikrarlı bir artış göstermiştir.

Hayvancılık sektöründe yerel ırkların genetik olarak geliştirilmesi, hayvan sağlığı, birim hayvan başına elde edilen karkas/süt veriminin artırılması, yöreyle uyumlu yem bitkisi üretiminin teşvik edilmesi ve meraları korumaya yönelik ıslah çalışmaları yapılarak küçük ölçekli hayvancılık işletmelerinin modernize edilmesi sağlanmalıdır.

Damızlık sığır yetiştiriciliği eğitimi kapsamında seçilecek örnek çiftçilere; damızlık sığır yetiştiriciliğinin önemi ve ekonomik katkıları, hayvansal üretimin teknoloji uygulamaları ve modern ekipmanlar, damızlık sığır seçimi, yerli sığır ırk seçimi, damızlık süt sığırlarının genetik özellikleri, beslenme ve sürü yönetimi ile sağlık yönetimi ve hastalıklarla mücadele konularında uygulamalı eğitimler verilmeli ve sahada örnek çiftlik modelleri gösterilmelidir.

Adıyaman'ın tarım ürünleri üretim hacmine oranla örgütlü üretim yapısı oldukça yetersizdir. Mevcut kooperatif, birlik, üst birlik ve derneklerin piyasadaki etkinlikleri düşük düzeydedir. Tarımda uygulanacak proje ve sübvansiyonların etkili ve verimli şekilde amaca uygun olarak yürütülmesi, deneyimlerin paylaşılması ve rekabetçi işbirliklerinin oluşturulması yönünden güçlü bir üretici örgütlenmesi zorunludur. Tarım ürünleri fiyatlanmasında ve

ticaretinde başrol oynayan Ticaret Borsasının şubeleri; Kâhta, Gölbaşı ve Besni ilçelerinde de mutlaka faaliyete geçmelidir.

Tarıma dayalı sanayi entegrasyonu için örnek verilecek olursa, bunlardan en önemlisi tekstil sektörünün temel girdisi olan "pamuk ipliği" üretimidir. Konfeksiyon işletmeleri için hayati derecede önem taşıyan bu ürün, Adıyaman'da çok uygun ekolojik koşullarda üretilmektedir. Pamuk üretimi yörede geniş ölçüde yapılmakta olup, Adıyaman tekstil sektörü bu alanda önemli bir tarihsel deneyim kazanmış bulunmaktadır. Son dönemlerde ulusal tekstil sektöründe yaşanan maliyet artışları, tedarik zinciri krizleri ve küresel rekabet baskıları; yerinde üretim, verimlilik ve sürdürülebilirliğe olan ihtiyacı daha da artırmıştır. Dolayısıyla, Adıyaman'da üretilen pamuğu yerinde işleyecek devasa pamuk ipliği yatırımları, tedarik zincirini güçlendirerek kaynakların çok daha etkin kullanımını sağlayacaktır.

Bunun yanında Adıyaman'ın büyükbaş/küçükbaş hayvan varlığı, "süt ve süt ürünleri işleme sanayisi" için çok kârlı bir potansiyel oluşturmaktadır. Süt üreticilerinin ürünlerini soğuk zincir sistemiyle koruyarak yüksek fiyatlarla pazarlamaları ve sütün modern tesislerde işlenerek (peynir, tereyağı, yoğurt vb.) yüksek katma değerli şekilde tüketici piyasasına sunulması üretici refahını doğrudan artıracaktır. Bu durum kırsal kalkınmaya ivme kazandırırken, ulusal gıda güvenliğini de güçlendirmiş olacaktır.

Adıyaman'da tarımsal faaliyetlerin, işletme ve tarıma dayalı sanayi bazında etkin, sürdürülebilir ve rekabetçi bir yapıya kavuşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, tarımsal üretimde kooperatifleşme teşvik edilmeli, bu örgütlerin kurumsallaşma ve profesyonelleşme süreçleri devlet tarafından desteklenmelidir. Böylece tarımdan sanayiye uzanan zincirde üretim verimliliği artabilecek, lojistik süreçler iyileştirilecek ve tarımsal katma değer maksimum seviyeye yükseltilebilecektir. Bu vizyoner

süreç, tarımın ve sanayinin bütünleşip güçlenmesiyle Adıyaman'ın bölgesel kalkınmasına en büyük katkıyı sağlayacaktır.

Adıyaman'ın tarımsal ürünlerinin kendi il sınırları içerisinde işlenmesi, sınıflandırılması, paketlenmesi ve markalaştırılması önemsenmelidir. Özellikle badem, nar, tütün, üzüm ve su ürünleri gibi ürünlerde il içinde işleme kapasitesinin artırılması, yerel ekonomide daha yüksek katma değer oluşturacaktır.

Kırsaldaki üreticilere; çağdaş tarımsal üretim yöntemleri, hastalık ve zararlılarla biyolojik/kimyasal mücadele, modern tarım alet ve makinelerinin kullanımı, gıda güvenliği ve hijyen, tarımda hasat sonrası (kurutma/depolama) işlemler ve modern pazarlama ile ilgili konularda uygulamalı ve sürekli eğitimler verilmelidir.

Adıyaman'da geniş bir yetiştiricilik alanı bulunan Antep fıstığı, badem bahçeleri ile üzüm bağlarında kimyasal gübre kullanımının azaltılması ve bölgede yer alan doğal kaynakların (Leonardit, hematit, potasyum feldspat vb.) organomineral toprak düzenleyici olarak kullanımına ilişkin saha uygulamaları devlet destekleriyle genişletilmelidir.

Pilot uygulamalar doğrultusunda "Onarıcı (Rejeneratif) Tarım" konsepti sürdürülerek yaygınlaştırılmalı, bu uygulamalarda özellikle kadın üreticilerin sahadaki etkinlikleri ve karar alıcı rolleri artırılmalıdır.

Eğitim ve danışmanlık kapsamında sürdürülebilir bir "kooperatifçilik ekosistemi" oluşturularak, Adıyaman'daki tarımsal kooperatiflerin ve üretici birliklerinin kurumsal eğitim, finansal okuryazarlık ve hukuki danışmanlık ihtiyaçları eksiksiz karşılanmalıdır.

Örtü altı tarımsal ürün yetiştiriciliğinin (seracılığın) yaygınlaştırılması için; modern iklimlendirmeli seracılık, yörede hazır fide sektörünün fizibilitesi, aşılı fide kullanımı, doğru yetiştirme dönemleri ve iklimle uygun çeşit seçimi, örtü altı sebze yetiştiriciliğinde karşılaşılan önemli zararlılar ve bunlarla biyolojik

mücadele yöntemleri gibi konularda üreticilere verilen uygulamalı eğitimlerin sayısı artırılmalıdır. Çiftçilerin teknolojik seracılık alanıyla ilgili görgü, bilgi ve vizyonlarını artırmak amacıyla, başarılı örnek uygulamaları gözlemlemek üzere şehir dışı teknik inceleme gezileri düzenlenmelidir.

Bunların yanında tarımsal faaliyette bulunan çiftçilere, ekolojik dengeyi ve çevresel duyarlılığı artırmak amacıyla; tarımsal mekanizasyonun doğru kullanımı, anıza doğrudan dikim (topraksız tarım/minimum toprak işleme), bilinçli zirai ilaçlama ve devlet tarımsal desteklerinden yararlanma yolları konularında sahada uygulamalı eğitimler verilmelidir.

Adıyaman'da ticari yetiştiriciliği yapılan katma değerli meyveler (badem, ceviz, nar, Trabzon hurması vb.) için; doğru bahçe kurulumu, modern fidan yetiştiriciliği, şekil/ürün budaması ve entegre zirai ilaçlama eğitimleri periyodik olarak düzenlenmelidir.

Adıyaman'ın tarım topraklarının fiziksel ve kimyasal olarak korunması, iklim değişikliğinin getirdiği ve gelecekte getireceği devasa ekolojik krizlerin bertaraf edilmesi ve "onarıcı (rejeneratif) tarım" pilot uygulamaları kapsamında kimyasal gübre kullanımının radikal bir şekilde azaltılması amacıyla; yerel doğal kaynakların (Leonardit, hematit, potasyum feldspat vb.) organomineral toprak düzenleyici olarak kullanılması maddi olarak teşvik edilmelidir. Dolayısıyla yörenin iklim değişikliğine uyum (rezilyans) kapasitesinin artırılması doğrultusunda bu tür sürdürülebilir, doğa dostu ve vizyoner tarım uygulamalarının devlet politikası olarak devam ettirilmesi, gelecekte yaşanabilecek tarımsal krizleri minimize edecektir.

Sonuç olarak Adıyaman, uygun planlama ve doğru politika bileşimiyle yalnızca üretim yapan bir il değil; tarımsal katma değer üreten, kırsal refahı artıran ve bölgesel kalkınmaya yön veren bir merkez haline gelebilir. Bu dönüşümün başarısı, doğal potansiyelin modern tarım ekonomisi araçlarıyla buluşturulmasına bağlıdır.

Kaynakça

Adıyaman Valiliği. (2024). *Adıyaman ili 2023 yılı çevre durum raporu*. Adıyaman Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü.

Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2025). *Adıyaman turizm aktiviteleri*. <https://adyaman.ktb.gov.tr/TR-61386/ne-yenr.html> Erişim Tarihi: 11.04.2026

Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası. (2025). *Coğrafi işaretli ürünler*. <https://adyamantso.org.tr/urunler/kategor/cograf-saretl-urunler> Erişim Tarihi: 11.04.2026

Adıyaman Valiliği. (2025). *İlçelerimiz*. <http://www.adyaman.gov.tr/ilcelerimiz> Erişim Tarihi: 23.11.2025

Artar, E., & Olgunoğlu, İ. A. (2018). Adıyaman'da gökkuşağı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) üretiminde mevcut durum ve geleceği. *Adyütayam*, 6(2), 67–72.

Bayhan, Y. K., Korkmaz, S., & Olgunoğlu, M. P. (2014). Adıyaman ili balıkçılığının mevcut durumu ve sorunları. *Yunus Araştırma Bülteni*, 2014(4), 37–46.

CoğrafyaHarita. (2026). *Adıyaman haritası*. <http://cografyaharita.com/adyaman-haritasi.html> Erişim Tarihi: 12.01.2026

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2026). *Erozyon kontrolü daire başkanlığı*. <https://cem.csb.gov.tr/erozyon-kontrolu-daire-baskanligi-i-103600> Erişim Tarihi: 25.12.2025

Dinç, S. (2017). *Türkiye'de tarım ürünleri ihtisas borsası ve bu sisteme bağlı antrepo işletmeciliği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı.

DSİ (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü). (2024). *İşletmedeki tesisler*. <https://bolge20.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1123> Erişim Tarihi: 22.01.2026

DSİ (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü). (2024). *Toprak ve su kaynakları*. <https://bolge20.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1131> Erişim Tarihi: 22.01.2026

DSİ (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü). (2026). *Tesisler*. <https://bolge20.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1123> Erişim Tarihi: 22.01.2026

GAP Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğü. (2025). Uluslararası tarımsal araştırma ve eğitim merkezi müdürlüğü Diyarbakır 2025.

Garip, S. (2023). Sosyal bilimlerde nicel araştırma geleneği üzerine kuramsal bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1–19.

Güven, & Kaygı. (2015). *Adıyaman ili SWOT analizi* (O. Tektaş, Ed.). Veritas Yayıncılık.

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2013). *Adıyaman bütün raporu*. Adıyaman Yatırım Destek Ofisi. Erişim Tarihi: 03.01.2026

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2014). TRC1 düzey 2 bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) mevcut durum analizi.

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2015). TRC1 (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) bölge planı 2014–2023.

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2019). TRC1 Bölgesi’nde tarımın iklim değişikliğine uyum kapasitesinin artırılması projesi: İklim değişikliğine uyum için tarımsal uygulamalar araştırma raporu. <https://ika.org.tr/assets/upload/dosyalar/trc1-bolgesinde-tarimin-iklim-degisikligine-uyum-kapasitesinin-arastirilmesi-raporu.pdf> Erişim Tarihi: 20.01.2026

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2024). İpekyolu Kalkınma Ajansı 2024 yılı faaliyet raporu: TRC1 bölgesi Gaziantep, Adıyaman, Kilis.

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2025a). *Rakamlarla İpek Yolu: Nüfus*. <https://ika.org.tr/bolgemiz/trc1-bolgesi/nufus> Erişim Tarihi: 03.01.2026

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2025b). *Rakamlarla İpek Yolu: Dış ticaret*. <https://ika.org.tr/bolgemiz/trc1-bolgesi/dis-ticaret>
Erişim Tarihi: 03.01.2026

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2025c). *Ulusal hesaplar*. <https://ika.org.tr/bolgemiz/trc1-bolgesi/ulusal-hesaplar> Erişim Tarihi: 28.12.2025

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2025d). İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC1 düzey II bölgesi 2024–2028 bölge planı.

İKA (İpekyolu Kalkınma Ajansı). (2025e). *Adıyaman yatırım ortamı raporu*.

MGM (Meteoroloji Genel Müdürlüğü). (2026). *Resmi iklim istatistikleri*. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=ADIYAMAN> Erişim Tarihi: 09.04.2026

OGM (Orman Genel Müdürlüğü). (2024). *Ormancılık istatistikleri*. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler> Erişim Tarihi: 03.04.2026

Olgunoğlu, İ. A., Artar, E., Olgunoğlu, M. P., & Korkmaz, S. (2009). Adıyaman ili balık avcılığı durumu ve avcılığı yapılan ekonomik balık türleri. *Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 29–34.

OSBÜK (Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu). (2025). *Sayılarla OSB'ler*. <https://osbuk.org/view/sayilarlaosb/osbliste.php>
Erişim Tarihi: 01.05.2026

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023). Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) bölge kalkınma programı 2021–2023 eylem planı.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2025). İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE).

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2024). *Balıkçılık ve su ürünleri genel müdürlüğü bilgi dokümanları (BSGM)*. <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Menu/32/Bilgi-Dokumanlari> Erişim Tarihi: 21.01.2026

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2024). Belgeler. *Sorularla tarımsal üretim planlaması ve yeni destekleme modeli*. https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Paylasim/Sorularla_Tarimsal_Uretim_Planlamasi.pdf Erişim Tarihi: 19.04.2026

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2025). *Adıyaman tarımsal yatırım rehberi*. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2025). *Adıyaman ili bölgesel raporu*. <https://corinecbs.tarimorman.gov.tr> Erişim Tarihi: 05.01.2026

Taşdemir, F. (2022). Nicel veri toplama yöntemleri ve verilerin analizi. İçinde M. Küçük & S. Serim (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 161–183).

Ticaret Bakanlığı. (2025). *Genel tarım sektörü raporu*. İhracat Genel Müdürlüğü Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı. <https://ticaret.gov.tr/data/5b8700a513b8761450e18d81/Genel%20Tar%C4%B1m%20Sekt%C3%B6r%C3%BC%20Raporu.pdf> Erişim Tarihi: 15.01.2026

TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi). (2025). *Tarım ve hayvancılık sürdürülebilirlik raporu*. Erişim Tarihi: 19.04.2026

TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi). (2026). *İhracat rakamları*. <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari> Erişim Tarihi: 19.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *Bitkisel üretim istatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> Erişim Tarihi: 29.01.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *İş kayıtları istatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> Erişim Tarihi: 22.12.2025

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *İstatistiksel temalar veri portalı*.

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 17.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *Su ürünleri istatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> Erişim Tarihi: 21.01.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2024). *Tarımsal alet ve makine istatistikleri*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/statistical-themes> Erişim Tarihi: 22.01.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *ADNKS*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 23.11.2025

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *Bölgesel istatistikler*. <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do?durum=acKapa&menuNo=191&altMenuGoster=1&secilenDegiskenListesi=> Erişim Tarihi: 11.02.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *Hayvancılık istatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi: 09.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *İşgücü istatistikleri*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/statistical-themes> Erişim Tarihi: 24.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *Nüfus İstatistikleri Portalı*, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=IlGostergeKartlari> Erişim Tarihi: 24.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *Nüfus İstatistikleri Portalı*, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=UlkeIciGoc> Erişim Tarihi: 30.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). *Ulusal hesaplar*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/statistical-themes> Erişim Tarihi: 24.02.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2025). İstatistiksel Temalar - Veri Portalı – Hayvansal Üretim İstatistikleri, Arıcılık. <https://veriportalı.tuik.gov.tr/tr/statistical-themes> Erişim Tarihi: 14.01.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2026). *Adrese dayalı nüfus kayıt sonuçları*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> Erişim Tarihi: 07.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2026). *Coğrafi istatistik portalı*. <https://cip.tuik.gov.tr/?il=2> Erişim Tarihi: 15.03.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2026). *Dış ticaret istatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi: 11.04.2026

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2026). *İl göstergeleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi: 30.04.2026

Türk Patent ve Marka Kurumu. (2026). *Coğrafi işaret nedir?* <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/co%C4%9Frafı-i%C5%9Faret-nedir> Erişim Tarihi: 11.03.2026

Türkeş, M. (1999). Vulnerability of Turkey to desertification with respect to precipitation and aridity conditions. *Turkish Journal of Engineering and Environmental Sciences*, 363–380.

Ukav, İ., Oğuz, H. İ., & Kurt, H. (2011). Adıyaman ilinde antepfıstığı (*Pistacia vera* L.) yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönü ve sorunları üzerine bir araştırma. *GAP VI. Tarım Kongresi Bildiri Kitabı* (ss. 8–13).

Ukav, İ. (2014). Adıyaman ilinde kırsal turizm potansiyeli ve geliştirme fırsatları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 15–33.

Ukav, İ., & Çetinsöz, B. C. (2015). Adıyaman ilinde çiftçilerin tarım turizmi üzerine algılamaları. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 4(1), 8–20.

Ukav, İ. (2017). Adıyaman ilinin dış ticaret yapısı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 390–419.

Ukav, İ. (2018). Mulberry production economy in district of Adıyaman. *Asian Journal of Agricultural Extension, Economics & Sociology*, 23(1), 1–10. DOI: <https://doi.org/10.9734/AJAEES/2018/39462>

Ukav, İ. (2019). Economic evaluation of almond farming: The case of Adıyaman (Turkey). *Journal of Economics and Sustainable Development*, 10(18), 38–45. <https://doi.org/10.7176/JESD>

Ukav, İ., & Çetinkaya, C. (2021). TRC1 Bölgesi'nde kadın istihdamının yapısı. *BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 366–376.

Ukav, İ., Yazar, F., Seçer, A., & Emeksiz, F. (2021). Adıyaman ilinde üreticilerin badem yetiştiriciliği kararını etkileyen unsurlar. *MKU Tarım Bilimleri Dergisi*, 26(3), 700–708. <https://doi.org/10.37908/mkutbd.970709>

Ukav, İ., & Olgunoğlu, İ. A. (2023). Dünya su ürünleri üretimi: Mevcut durum ve gelişmeler. İçinde A. Çokkızgın (Ed.), *Ziraat, orman ve su ürünleri alanında uluslararası araştırmalar VIII* (ss. 7–29). Eğitim Yayınevi.

Ukav, İ. (2024a). Tarımda üretici örgütlenmesi: Adıyaman örneği. İçinde İ. Ukav (Ed.), *Ziraat, orman ve su ürünleri alanında uluslararası araştırmalar X* (ss. 105–122). Eğitim Yayınevi.

Ukav, İ. (2024b). Türkiye’de lisanslı depoculuk sisteminin değerlendirilmesi. *4th International Trakya Scientific Research Conference Proceedings* (ss. 720–732).

Ukav, İ., & Oğuz, H. İ. (2024). Ticaret borsasının Adıyaman ili açısından değerlendirilmesi. *4th International Trakya Scientific Research Conference Proceedings* (ss. 733–748).

Ukav, İ. (2025a). Gastronomi turizmi yoluyla yerel kalkınmayı geliştirmek: Adıyaman örneği. İçinde H. Yalçınkaya (Ed.), *Davranışsal ve kurumsal perspektiften mikroekonomi*:

Dijitalleşme, emek ve tüketim dinamikleri (ss. 79–99). BİDGE Yayınları.

Ukav, İ. (2025b). Tarımsal ürün piyasalarında ürün ihtisas borsaları ve Adıyaman. 8. *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss. 161–175).

Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.

